پەیجی سەبەر، دەنگی ڕاستەقینە و ئاوێنەی ڕوونی نەستی خاوەنەکەیەتی.. کارا فاتیح

دیاردەی پەیجی سەبەر و سەکەی ناڕەسمی لە دنیای سیاسەت و میدیای ئەمڕۆ و سۆسیالمیدیای کوردیش دا بووەتە ئامرازێکی سەرەکی بۆ گوزارشتکردن لەو بۆچوون و پەیامانەی، لە چوارچێوەی فەرمی و میدیای یاسایی و پەیج و ئەکاونتی ڕاستەقینە دا ناگوترێن و بڵاو ناکرێنەوە، هەر بۆیە زۆر جار کاتێک حیزب یان لایەن و کەسایەتییەک، سەبارەت بە ناوەڕۆکی ئەم پەیجانە ڕووبەڕووی ڕەخنە دەبنەوە، زۆر بەئاسانی و بێکێشە خۆیان لێ بەبەری دەکەن و بەوە خۆیان دەپەڕێننەوە، گوایە ئەمە گوزارشت لە بۆچوونی فەرمیی ئەوان ناکات و نازانرێت کێین ئەوانە، یان دەڵێن ئەوانە تەنها هەوڵێکی خۆبەخشانە یان ناڕەسمیین، بەڵام حەقیقەتەکە ئەوەیە، ئەم پەیجانە وێنەیەکی یەکجار ڕاستگۆتر و ڕوونتری ناوەوەی ئەو لایەنانە دەنوێنن، چونکە لە پشت پەردەی بێناوییەوە کار دەکەن و هیچ کۆتوبەندێکی دیپلۆماسی یان سیاسی یان هەستڕاگرتنی بەرانبەر نایانوەستێنێت. ئەم جۆرە میدیایە دەتوانرێت وەک ئاوێنەی حەقیقیی نەستی لایەنەکان سەیر بکرێت، چونکە لێرە دا چیتر پێویست بە ڕەچاوکردنی ڕێکەوتنە سیاسییەکان و پاراستنی بەرژەوەندییە هاوبەشەکان و دڵنەوایی لایەنی بەرانبەر ناکات، بەڵکوو ئەوەی لە قووڵایی بیرکردنەوە و ستراتیژی ڕاستەقینەی لایەنی خاوەن ئەو میدیا دا هەیە بە بێ سانسۆر و بەوپەڕی ئازادییەوە بڵاو دەکرێتەوە، وەک دەڵێن ئەو پەیجانە قسەی دڵی ئەوان دەکەن و ئارەزوەکانیان تێر دەکەن و دڵیان بە قسە و ناوزڕاندن و حەیابردنی نەیارانیان ئاو دەخواتەوە. ئەم پەیجانە هیچ حیسابێک بۆ لێکەوتە یاساییەکان یان تێکچوونی پەیوەندییە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکان و تەنانەت زیانی تیڕۆری مەعنەوی و فیزیکییش ناکەن، لەبەر ئەوە دەبنە زمانحاڵێکی ڕاستەقینە، هەموو ئەو ڕقوکینە یان جەنیو و بوختان و پلان و نیەتە شاراوانە هەڵدەڕێژن، کە میدیای فەرمی بە هۆی "ئیتیکێتی سیاسی و ڕۆژنامەوانی" یان ترسی بەرپرسیارێتیی یاسایی، یان بۆ خۆپاراستن لە هێرشی پێچەوانە و هاوشێوە ناتوانێت دەستیان بۆ ببات، هەر بۆیە سڵنەکردنەوە لە دروستکردنی کێشە و شکاندنی سنوورەکان تا دەگات بە تیڕۆر و تێکدانی ئاسایشی

کۆمەڵایەتی و دەروونی و سیاسی، لەم پەیجانە دا باشترین بەڵگەیە بۆ ئەوەی، ئەوەی دەگوترێت تەنها ڕایەکی شەخسی یان بۆچوونی کۆمەڵێک نەخۆشی بێئیلتیزامی نابەرپرس نییە، بەڵکوو گوزارشتێکی ڕاست و وردە لەو ئاراستە فیکری و دەروونییەی، کە لایەنەکان لە ژوورە تاریکەکان دا باسی دەکەن و لەوێ دا بە بێ ماسک دەردەکەوێت و خۆی کەشف دەکات.

ئەم پەیجە سەبەرانە کاتێک بە ئازادیی ڕەها و بەوپەڕی موڵتاحی پەخش دەکەن، چیتر تەنها لە چوارچێوەی گەیاندنی پەیامی سیاسی و ئیتیکی ڕۆژنامەوانی دا ناوەستن و حساب بە یاسا ناکەن، بەڵکوو پەنا دەبەنە بەر بەکارهێنانی نزمترین ئاستی زمان و بڵاوکردنەوەی جنێوی بازاڕی و هەڵبەستنی بوختانی بێبنەما و حەیابەرێ بە هەر کەس و لایەنێک کە بەدڵیان نەبێ و پێچەوانەی ویستی ئەوان بیر بکاتەوە. ئەوان بە هیچ سڵەمینەوەیەک و بەوپەڕی بێباکییەوە دەست بە شکاندنی کەرامەتی مرۆڤەکان و تەنانەت تێکدانی ناوبانگی خێزانەکان و تۆمەتی ئەخلاقییش دەبەن، چونکە دەزانن لە پشت پەردەی بێناوییەوە پارێزراون و هیچ بەرپرسیارێتییەکی ئەخلاقی یان یاساییان ناکەوێتە ئەستۆ. ئەم شێوازە لە مامەڵەکردن کە پڕە لە ناوزڕاندن و تانەدان لە شەرەف و کەرامەتی کەسایەتییەکان، دەری دەخات کە ئامانجی سەرەکییان تەنها گەیاندنی بیرۆکەیەک نییە، بەڵکوو تیرۆری مەعنەویی بەرانبەرە بە هەر نرخێک بێت. سەنەکردنەوە لەم جۆرە کارە نزم و ناشرینانە و بڵاوکردنەوەی زانیاریی ناڕاست و بوختان، لە ڕاستی دا ڕەنگدانەوەی ئەو عەقڵیەت و پانتاییە تاریکەیە، کە لە ناخی خاوەنەکانیان دا هەیە و لە ڕێی ئەم سەکۆیانەوە هەموو ئەو گرێ دەروونی و بوغز و ڕقە شاراوانە بەتاڵ دەکەنەوە، کە ناتوانن لە ڕێی میدیایەکی یاسایی و فەرمییەوە دەری ببڕن، بەمەیش دەبنە مەترسیدارترین ئامراز بۆ تێکدانی شیرازەی کۆمەڵایەتی و سیاسی و لەناوبردنی کەسێتی.

لەم پەیج و ئەکاونتە سەبەرانە دا، ئاستی ئازادیی دەربڕین دەگۆڕێت بە جۆرێک لە بێسەروبەریی ڕەها، کە تێیدا هەموو سنوورە ئەخلاقی و مرۆییەکان دەبەزێنرێن، بە جۆرێک جنێودان و بەکارهێنانی وشەی ناشرین دەبێتە ئامرازێکی ئاسایی بۆ هێرشکردنە سەر نەیارەکان و ناوزڕاندنیان. سەبارەت بە هەڵوەستی لایەنە فەرمییەکان، دەبێ ئەو ڕاستییە تاڵە بگوترێت، بێدەنگی یان تەنها لێدوانێکی شەرمنانە بە بەبەریبوونیان لەم پەیجە سەبەرانە، چیتر لە بەردەم ویژدانی گشتی و لۆژیکی سیاسی دا جێگەی نابێتەوە. ناکرێت حیزب و کەسایەتییەکان تەنها بە گوتنی "ئەمە هیی ئێمە نییە" خۆیان لە ژێر باری ئەو هەموو جنێو و ناوزڕاندن و بوختانە بدزنەوە، چونکە ئەگەر بەڕاستی

ئەم سەکۆیانە تەعبیر لە ئەخلاقی سیاسی و ناواخنی ئەوان ناکەن، ئەوا دەبێت بکەونە شەڕێکی ڕاستەقینە و بێوچان لەگەڵیان دا، جگە لە سەرکۆنە و ڕەخنەگرتن لێیان، هەوڵی دۆزینەوە و سزادانیان بدەن. بەرپرسیارێتیی ئەخلاقی و یاسایی لایەنەکان لەوە دا کورت دەبێتەوە، ئەگەر دژی ئەو بێسەروبەرییە میدیاییەن، بفەرموون بە ئاشکرا دژایەتییان بکەن، هەوڵی دۆزینەوەی سەرچاوەکانیان بدەن و ڕێگری لەو پاشاگەردانییە بگرن کە هەموو پێوەر و بەها و پیرۆزییەکان دەبەزێنێت. پێویستە ئەم لایەنانە بەردەوام و بێپسانەوە لە میدیا فەرمییەکانیانەوە جەخت بکەنەوە، ئەم زمانە نزمە و ئەم بوختانانە نەک هەر گوزارشت لەوان ناکات، بەڵکوو بە کردەوەیش هەوڵی کۆتاییپێهێنانی بدەن، چونکە ئەگەر ئەمڕۆ ئەم پەیجانە کەرامەتی نەیارەکانیان پێ دەشکێنن و دەخەشییان دەکەن، دەبێت ئەوە باش بزانن کە ئەم ئاگرە لە کۆتاییدا هەموو کایەکان دەسووتێنێت و هیچ کەس لە مەترسییەکانی پارێزراو نابێت. بێدەنگیی سیاسی لە ئاست ئەم پەتایە، جۆرێکە لە ڕەزامەندیی شاراوە، ئەگەر لایەنێک بە ڕاستگۆیی دەیەوێت بیسەلمێنێت، کە ئاستی بیرکردنەوەی لە ئاستی ئەو پەیجانە دا نییە، دەبێت ئەوە ڕابگەیەنێت کە کاری ئەم سێبەرە تاریکانە نەک هەر خزمەت بەوان ناکات، بەڵکوو تیرۆرکردنی ئاساییشی دەروونیی کۆمەڵگەیە و مەترسییەکی گەورەیە بۆ سەر ژیانی هەموان، چونکە کاتێک ژینگەی سیاسی دەبێتە مەیدانی بوختان و جنێو، چیتر هیچ ڕێکەوتن و بەهایەک نامێنێتەوە بۆ ئەوەی پشتی پێ ببەسترێت.

تا کەی لایەنە سیاسییەکان ئامادە نیین بە ڕاستی دەستبەرداری ئەم "سوپا سێبەرە" ببن؟ کە نابن، هەر ئەمەیش ناهێڵێت کایەی سیاسی و میدیایی لەم دۆخە نالەبارە ڕزگاری بێت، چونکە کاتێک بەرژەوەندییە کاتییەکان دەخرێنە پێش بەها ئەخلاقییەکان، "پەیجی سێبەر" لە قەزەونییەوە بۆیان دەبێتە پێویستییەکی ستراتیژی. لایەنەکان ئامادە نین دەستبەرداری ئەم چەکە ببن، چونکە پەیجی سێبەر کارێک بۆ حیزب دەکات، کە میدیای فەرمی ناتوانێت بیکات؛ ئەویش تێکشکاندنی کەسایەتیی نەیارەکانە بێ ئەوەی حیزبەکە هیچ باجێکی سیاسی یان یاسایی بدات. ئەمە جۆرێکە لە تیرۆر، کە تێیدا لایەنەکان لە پشت ماسکی بێدەنگییەوە چێژ لەو سووکایەتییانە دەبینن، کە ئاڕاستەی بەرانبەر دەکرێت، لە کاتێک دا لە کۆبوونەوە فەرمییەکان دا بە ڕووخسارێکی دیپلۆماسییەوە باس لە پێکەوەژیان و پێویستیی جیاوازی و ئازادیی بیروڕا دەکەن.

ئەم دووڕوویییە نیشانەی ئەوەیە، لایەنەکان نەک هەر نایانەوێت ئەو پەیجانە دابخەن، بەڵکوو زۆر جار بە بودجەی گەورە و سوپایەکی ئەلیکترۆنیی ڕێکخراو پەرەیان پێ دەدەن، چونکە لای ئەوان سەرکەوتن

بە سەر نەیار دا، لە پاراستنی ئاستی فیکری و ئەخلاقیی کۆمەڵگە گرنگترە. کاتێک لایەنێک ئامادە نییە بە ڕاستی شەڕی ئەو زمانە نزمە بکات، واتای ئەوەیە کە ئەو زمانە بەشێکە لە ستراتیژی مانەوەی خۆی، ئەمەیش مەترسیدارترین جۆری داڕمانە، چونکە کاتێک سیاسەت لە ململانەی فیکرییەوە دەبێتە ململانەی بوختان و جنێو، ئیتر چاوەڕوانی چاکسازی و گۆڕانکاری لە عەقڵیەتێکی وا دا تەنها خەیاڵە. لایەنەکان بەم کارەیان ژینگەیەکی وایان خوڵقاندوە، ئەوەی دەمرێ ڕاستگۆییە و ئەوەی دەمێنێتەوە تەنها جەنگێکی دەروونیی بەردەوامە، کە تێیدا هەموان دەڕاون، چونکە لە کۆتایی دا ئەو کینە و بوختانانەی دەچێنرێن، دەبنە میراتێکی ژەهراوی بە نەوەکانی داهاتوو و هیچ دیوارێکی پارێزبەندی بە کەرامەتی مرۆڤەکان ناهێڵنەوە.

کارا فاتیح

ناسندێکی کورتی کتێبی (تۆفانی چاو)

پەندێکی کۆنی میسری هەیە دەڵێت: (گرفتێکی زۆر گەورەیە، لە ناخەوە باوەڕت وا بێت، هەموو ئەوەی بە سەرت دێن، بە هۆی چاوی پیسەوەیە، بەڵام هەرگیز نەزانی کە کەرێتیی خۆت سەبەبکارە.) ئەم پەندەی میسرییەکان جەخت لە گرینگیی فەلسەفەی بەرپرسیارێتی دەکاتەوە. ئەوەی گرینگە بە مرۆق ئەوەیە کە پێویستە لە ئاست کارەکانی دا بەرپرسیارێتی هەڵبگرێت، بە شێوەیەکی عەقڵانی شکستەکان بە هۆکارەکان بگەڕێنێتەوە و هەرگیز خۆی وەک هۆکاری سەرەکی یان بەشێک لە هۆکارەکان نەدزێتەوە، هەمیشە مرۆڤێکی بەپاساو نەبێت بە هەموو کەوتنێک، یان خێرا بیانووی حازربەدەستی پێ نەبێت بۆ هەموو ئەنجامێکی خراپ و نەخوازراو و بەمە بەرپرسیارێتی لە شانی خۆی نەتەکێنێت، هەمیشە خەڵکی تر نەکاتە هۆکاری دۆڕان و سەرنەکەوتنی، چونکە تا مرۆق بەو شێوەیە بیر بکاتەوە، گۆڕانکاریی ئەرێنی لە ژیانی دا ڕوو نادات و نایەوێت ڕوو بدات.
(تۆفانی چاو) ناونیشانی کتێبێکی سێ بەرگییە، کە بریتییە لە توێژینەوەیەکی فرەڕەهەند لە سەر ئاماژە و نیگا جیاجیاکانی چاو.

ئەمەی ئێستا چاپ بووە بریتییە لە بەرگی یەکەم لە ژێر ناوی (مرۆڤ و چاوپیسی) کە بە سەر چەند ناونیشانێکی جیاواز، بەڵام پەیوەست بە یەک لە حەوت بەش دا دەکرێینەوە، تێکڕای ناونیشانەکان دەیانەوێ بە دەوری ئەو بابەتە دا بسووڕێنەوە، کە ئاخۆ مرۆڤ چی لە چاوپیسی داوە و چۆن ئەمەی داهێناوە و باوەڕی پێ هێناوە، یاخود ئەم بابەتە بۆچی و چۆن سەری هەڵداوە و بڵاو بووەتەوە و درێژ بووەتەوە و چیرۆکەکانی بەردەوام بوون و لە مێژەوە تا ئەم سەردەمە هاتوون و پێ دەچێت بەردەوامیش بن.

کورتەی پلانی کتێبەکە

بە کورتی لە **بەشی یەکەم** دا، پرسیاری چاوە پیسەکان بۆ؟ بەشێنەیی دەمانخاتە بەر هۆی هەڵبژاردنی ئەم بابەتە و دەروازەیەکمان بۆ ئەو مەبەستە کردووەتەوە، لەم دەروازەیە دا ڕەخنە لەو ناوەندە ڕۆشنبیرییە گیراوە کە ئەم جۆرە باسانەی خستووەتە پەراوێزەوە و ئەو هۆکارانە ڕوون کراوەتەوە کە بۆچی نووسەران و توێژەرانی کورد بە شێوەیەکی جیدی و ئەکادیمی و زانستی بایەخ بەم جۆرە توێژینەوانە نادەن و خۆیان لە قەرەی باسکردن لەم جۆرە دیاردانە نەداوە و نادەن.

لە **بەشی دووەم** دا گەڕانەوەیەکی مێژوویی دەخەینە ڕوو، لەم گەڕانەوەیە دا ئاماژە بە بۆچوونی پەیامبەرێک و فەیلەسووفێک دەکەین، بە گەڕانەوە بە بۆچوونی ئەم دوانە هەوڵ دراوە ئاشنایەتییەک بە بۆچوونی ئایینی و فەلسەفی لە سەر دیاردەی چاوپیسی دروست بکرێت.

لە **بەشی سێیەمیش** دا ئاماژە بە تێڕوانینی خەڵکی ئەمڕۆ دەکەین لە بارەی ئەم دیاردەیە و تێی دا سێ کۆمەڵەمان جیا کردووەتەوە.

لە **بەشی چوارەم** دا لە ژێر ناوی چاوپیسی و دیدگای ڕۆشنبیران، باسمان لە تێڕوانین و هەڵوێستی ڕۆشنبیران و خوێندەواران کردووە لە بارەی چاوپیسییەوە، لەم بەشە دا ڕەخنە لەو دیدگا نازانستی و سەرپێیانە گیراوە کە هەندێ لە ڕۆشنبیران و نووسەران لە چیرۆك و سەرگوزشتە و نووسینە ڕۆژنامەییە جۆراوجۆرەکانیان باسیان لە دیاردەی چاوپیسی کردووە.

لە **بەشی پێنجەم** دا چاوپیسی و دەرکەوتنی وەک باوەڕێک لە ئەدەبی کوردی دا بووەتە بابەتی توێژینەوەکە و چەندین تێکستمان لە ئەدەبی کوردی دا هەڵداوەتەوە و بوونی ئەم باوەڕەمان دۆزیوەتەوە.

لە **بەشی شەشەمیش** دا باسمان لە چاوپیسی و لێکدانەوەکانی خەڵکانی ئاسایی کردووە و ئەو تێڕوانینە سادە و ساکار و نازانستییانەی خەڵکی ئاسایی لە سەر دیاردەی چاوپیسی هەیانە، خراوەتە ڕوو، دواتر لێکدانەوە بۆ هۆکاری سەرهەڵدانیان کراوە، بە **بەشی حەوتەمیش** وەکوو

دوایین بەشی ئەم بەرگەی کتێبەکە، دوایین قسە و کەمێک پرسیارمان لە سەر ئەم بابەتە خستووەتە ڕوو، بە چەند پرسیارێك هەوڵ دراوە پەیوەندییەك لە نێوان ئەم بەشە و بەشەکانی داهاتوو دا ببەسترێت، ئەویش بە تیشك خستنە سەر لایەنە ناڕوون و نادیارەکانی ئەم بەشە لە سەر دیاردەی چاوپیسی. پاش ئەویش پوختە و ئەنجامی بەرهەمهاتووی ئەم بەرگەمان نووسیوە و ئینجا سەرچاوەکانمان داناوە.

گرینگیی توێژینەوەکە

ئەم بابەتە کەموزۆر و بە پێی دەخی ژیان و ئەو دەوروبەرەی مرۆڤ تێیدا دەژی، گرینگیی خۆی هەیە و لای خەڵکێکی زۆر بە هەند وەرگیراوە، ئەگەر پێشتر چیرۆکەکانی لە ناو میللەتان دا دەماودەمیان دەکرد و بەناو دەبوونەوە و بەبایەخەوە وەردەگیران، ئەمڕۆ لەوەیش زێدەتر تێپەڕیوە و ئەو شەپۆلە هۆشیارییەی لە پشتییەوە ڕێنماییکارانی گەشەپێدانی مرۆیی بە کتێب و نامیلکە و هۆکارەکانی ڕاگەیاندنی بینراو و بیستراو خێراکی پێ دەدەن، لە سۆسیالمیدیا و تۆڕەکانی کۆمەڵایەتییەکانی ئینتەرنێت، بەردەوام بابەتی ئامۆژگاریی ئەوە پەخش و بڵاو دەکەنەوە: هەموو کات دوعا بکە، نهێنیی خۆشبەختیت بە چواردەورت مەڵێ، باسی پارە و سامانت مەکە، وێنەی منداڵەکەت و خۆشگوزەرانیت مەخەرە بەر چاو، با کەس نەزانێت چۆن دەژیت و …هتد.

نووسەری مەغریبی (ئەلئەخ ڕەشید) ئامارێکی بڵاو کردووەتەوە و دەڵێت:

(سەنتەری بیە بۆ توێژینەوە، ئامارێکی سەبارەت بە باوەڕبوون بە جادوو لە وڵاتانی ئیسلامیی بڵاو کردووەتەوە، لە تونس لە سەدا هەشتاونەی بەشداربووانی ئامارەکە باوەڕیان پێی بووە، لە مەغریبیش لە سەدا حەفتاوهەشت بووە، بە پرسی بڕوابوون بە چاوپیسی و ئەرێیی لە تونس لە سەدا نەوەت بووە، مەغریبییەکان لە سەدا هەشتا بڕوایان بە چاوی پیس هەبووە.) هەروەها نووسەر جارێکی تر لەو کتێبە دەڵێت (لە جیهانی ئیسلام دا باوەڕبوون بە چاوی پیس و جادوو کێشەیەکە لای خەڵکی و بووەتە هۆی نەمانی متمانەی نێوانیان، خەڵکێکی زۆر بڕوای وایە دراوسێکانیان هۆکاری ئەوەن کە ژنیان بێ نایەت و ئەوان جادوویان لێ کردوون، بەشێکی زۆر کچان دەڵێن جادوو هۆکاری شوونەکردن و شکستیانە لە پەیوەندیی ژن و مێردایەتی یان سەزدارییان.) ئەمانەمان تەنها وەک خاڵێکی گرینگ خستە ڕوو، دەنا لە توێژینەوەکە دا ئاماژە بە چەند خاڵێکی تری گرینگ کراوە.

هەڵە فکرییەکانی کتێبەکە لە چەند بۆچوونێکی خۆرا دا

١- ئەگەر هیچ زانیارییەکمان لە بارەی شتەکەوە نەبێ، بە دەنیایی زۆر زەحمەتە ئەوەی دەیڵێین ڕاستی بپێکێت یان بتوانین خۆمان لە هەڵە لا بدەین، بۆیە بەر لە هەر شتێک پێویستە ئەوە ڕابگەین کە زانیاریمان لە سەر ئەو بابەتە نییە، ئینجا هەوڵ بدەین تەندروستانە بیر لە بابەتەکە بکەینەوە، بە ئەوەی بابەتەکە لە کێشەکی ناڕەخنەیی و وەک ڕاستیی وەها دەرنەکەوێت، ئەمە کە تەنها بە زانیارییە پێشینەییەکان و بڕیاری پێشوەخت لە شتەکان دەدوێین، دەبێ بزانین ئەوە تەنها هەستکردنەوە بە بوونی ئەو دیاردانە نەک بیرکردنەوە لێیان.
٢- ئەوە ئێمە نیین تەنها کە سەیری دیاردەکان دەکەین و دەخوازین بیریان لێ بکەینەوە و بڕیاریان لە بارەوە بدەین، بەڵکوو ئێمە خۆیشمان لە ناو دیاردەکان داین، بۆیە بیرکردنەوە لێیان، واتە بیرکردنەوە لە خۆیشمان. بیرکردنەوەیش لە خۆمان ئیمکانی گۆڕینی جیهان باشتر دەکات. ئەو دیاردەیەی لێرە دا لێی دەدوێین تەنها بابەتێک نییە بۆ بیرکردنەوە و گۆڕینی سەنگ و فۆڕمەکەی، بەڵکوو بەر لەوە ئەو بابەتە خۆی کاریگەریی لە سەرمان هەبووە و نیگای گۆڕیوین. ئەوە تەنها ئێمە نیین بایەخ بە دیاردەکان دەدەین، بەڵکوو ئەوە ئەوانیش فیشار لە بینین و ڕوانینمان دەکەن.
٣- ڕەنگە هۆکاری ئەوەی کە ناتوانین تەندروستانە و جیدی بیر لە دیاردەیەک بکەینەوە، ئەوە بێت کە هەندێ لەو دیاردەیەوە نزیکین کە ئێمە لە ناوی دا تواوینەتەوە، یان هەندێ نزیکین کە ئیتر هەستی پێ ناکەین، ئەم هەستپێنەکردنە هەستی ئاشنایەتیی تەواوەتییە کە کردوویەتی بە بەشێک لە خۆمان و ئیتر بە ئێمە شتێکی نامۆ نییە، کە نامۆ نییە واتە سەرساممان ناکات و شتێکی تێ دا نییە تووشی شۆکمان بکات و ڕامان بچڵەکێنێت، کە ئەوەیش نەبوو ئەوا ئەو بابەتە بە تەواوی بۆمان جێگەی بایەخ و گرینگیدان نابێت و پرسیاری لە بارەوە ناکەین، هەر وەک چۆن مرۆڤ پرسیار لە بارەی زۆر ئاشناکانی خۆیەوە ناکات.

کتێبی (تۆفانی چاو) توێژینەوەیەکی فرەڕەهەند لە سەر ئاماژە و نیگا جیاجیاکانی چاو، زنجیرەی ١٠٥ی کتێبە چاپکراوەکانی ناوەندی کولتووری بە چالاکیی ئەدەبیی و فەرهەنگی لە شاری هەولێر و بە پشتیوانیی د.هەڤاڵ ئەبووبەکر پارێزگاری سلێمانی، ساڵی ٢٠٢٥ کە دووتوێی ٣٢٧ لاپەڕەی قەبارە مامناوەند دا چاپ کراوە.

جاران ... کارا فاتح

ئەگەر نۆستالیژیا (nostalgia) حەسرەت و ئاه بێت بۆ ڕابردوو، بیرکردن و سۆزگەرمی بێت بۆ شوێن و کاتی تێپەڕیو و جێهێڵراو و یادی کەسانێک و شتێک ژیانێک بێت کە لەگەڵیاندا بووین و ئێستا بە جێمان هێشتبن، ئەی دەبێت یاد و بیرکردن و سۆزگەرمی و حەسرەت، کە ببێتە بەیاری موتڵەق و حوکمی ڕەهای هەموو سەردەمەکان و دووبارەکردنەوەی هەمان شێوە بیرکردنەوە لە هەموو سەردەمەکاندا ناو بنێین چی، ئایا دەکرێت ئەمەیش هەر نۆستالیژیا بێت؟

شەوێکی ساڵی ١٩٨٤ یان ١٩٨٥ـە، بە کۆمەڵ دانیشتووین بە دیار یەکێ لە تەمسیلییەکانی حاجی مەکییەوە، ئەکتەرێکی تێدایە، ناوی شێخ سمایلە، وەک ناڕەزاییەک لە بەرانبەر کچێ وریا و سەرکەشکەی، حیوارێکی هەیە دەڵێ: (جا ئەولای ئەم زەمانە کوا حساب بۆ باوک دەکەن.) ئەکتەرێکی تریشی تێدایە پێم وایە (سەڵاح مەجید)ی هونەرمەندی گەرانیبەژنە، دەوری کوڕێکی هەژاری هەیە، ناڕەزایی لە دەست ئەو بارودۆخە دەردەبڕێ، کە لەبەر ئەوەی کوڕی پیاوێکی هەژارە، ناتوانێت وەک کوڕێکی ئاسایی، خۆشەویستی بکات و کچێکی

دەخوازی خۆی هەڵببژێرێت، لەم ڕۆژانەیشدا ئەکاونتێکی فەیسبوک (هونەری عەرەبی- Hwnari Arabi) حیوارێکی فیلمی (الهروب) دەهێنێتەوە یادمان، کە بەرهەمی ساڵی ١٩٨٨ـە و (ئەحمەد زەکی) ڕۆڵی سەرەکیی تێدا دەبینێت، حیوارەکە ئەمەیە:)دنیا گۆڕاوە مونتەسیر، ئێستا پارە هەموو شتەکە.(لە سەرەتای ساڵانی نەوەت و تا ئەم چەند ساڵەی دواییش، کە بەشێکی زۆری شیعری کلاسیکی کورد (نالی و مەحوی و…)ـم، خوێندەوە، تا شاعیرانی نەوەکانی دواتر و تا سەر شێرکۆ بێکەس و هاوشان خوێندینەوەی بەشێکی زۆری شیعر و ئەدەبیاتی عیرفانی بە تایبەت (مەولانا و حافز) لە ناو ئەم ئەدەبیاتەدا ئەوە دەبینی، ئەوەی جاران هەبوو ئێستا نەماوە و ئەوەی پێشتر جوان بوو، ئێستا جوانیی نەماوە، ئێستا هیچ شتێ بەهای نییە، تەنانەت خواداناسییش وەک جاران نەماوە و حوجرە و خانەقاکان گەرموگوڕیی پێشتریان لە دەست داوە و وەک ئەوسا ئاوەدان نیین…
سەرنج دەدەم تەمسیلێکی حاجی مەکی کە ساڵانی حەفتای سەدەی ڕابردوو بەرهەم هاتوە، من لە ساڵانی هەشتادا بینیومە، باس لەوە دەکات هیچ شتێک بەهای نەماوە و هەموو شت بوە بە پارە، فیلمێکی میسرییش کە لە کۆتایی ساڵانی هەشتا بەرهەم هاتوە، دەڵێ هەموو شت بوە بە پارە، لە ساڵانی نەوەتی دوای ڕاپەڕینیش کە خوێندکاری ئامادەیی بووم، بیرم ماوە مامۆستایەک دەیگوت، هەموو شتێك ئازادی نییە، ساڵانی هەشتا ئەوەی گرینگ بوو، ئەوە بوو کە ئەخلاق و دۆستایەتی و وەفا هەبوون، بەڵام ئێستا نەماون، لە دوای ساڵانی دووهەزاریش بە هەمان شێوە جەخت لەوە دەکرێتەوە، کە ساڵانی نەوەت، ئەخلاق و دۆستایەتی و وەفا هەبوون، بەڵام ئێستا نەماون. بە کورتی بەهادارکردنی زەمەنێک لە کاتێکدا کە تێیدا ژیاوین، نەک ئەو بەهایەی نەبوە، بگرە بێ بەهایش کراوە، کەچی لە زەمەنێکی تردا دێت بەهای پێ دەداتەوە و ئەم جارە ناشرینییەکانی لە یاد دەکات و دەیکاتە سەرچاوەی جوانی، ئەم دید و بیرکردنەوەیە لە ئاستی کۆمەڵایەتیدا زۆر بەربڵاوە، زۆرن ئەوانەی پێیان وایە پەیوەندیی کۆمەڵایەتیی جاران و هەموو مەراسیم و بۆنەکان تامەبەی تایبەت و خۆشیان هەبوو، لەززەت و نەشئەیان بە مرۆق دەبەخشی، تاکەکانی کۆمەڵ ڕێزیان لە یەک دەگرت و لە ئاست یەکدا فیداکارییان دەنواند، ڕۆحی لێبوردەیی و بەتەنگەوەهاتن و پەرۆشی بە یەک و گیانی هاوکاریی لای خەڵك جێگەی ستایش بوو، ئەم شێوە ڕوانینە درێژ دەبێتەوە و لە هۆشیاریی نووسەر و هونەرمەندانیشدا ڕەنگ دەداتەوە، سەردەمی زێڕینی شانۆی کوردی، قۆناغی درەوشانەوەی ئەدەبی کوردی، مێژووی گەشاوەی گۆرانیی ڕەسەن، سەردەمی زێڕینی چالاکیی خوێندنەوە و کۆڕ و سیمینار، ئەو کۆمەڵە دەستەواژە و دروشمانەن کە

هونەرمەندان و نووسەران بەتوانایی و لاوازیی خەیاڵیان لە ئەستادا پێ دادەپۆشن.
گومانی تێدا نییە کە سەردەم و شێوەی ژیان و ئەو کەرەستانەی مرۆڤ بە کاریان دەهێنێت، گۆڕاون و تەنانەت زۆر لە پیشە و سەرچاوەکانی داهاتی مرۆڤیش یان وەک خۆیان نەماون، یان هەر نەماون و هیی نوێ پەیدا بوون، بەڵام ئەوەی کە گۆڕانی ئەوتۆی بە سەردا نەهاتوە، ئەو شێوە ڕوانینەی مرۆڤ بە تایبەت مرۆڤی کوردە، گەر چی مێژوو دەخوێنێتەوە یان دەبیستێ پڕ لە جەنگ و شەڕی جۆراوجۆر، بەڵام ئەو سەردەمانە بە ئارام و ئەستا بە ئاشووب و ئاژاوە ناو دەبا، گەر چی لانی کەم دەزانە ئایینەکەی نەفرەت لە درۆ و دزی و دووڕووی و فتنەیی و ستەم دەکات، ئەوەیش بەڵگەی بوونی هەموو ئەو شتانەیە، کەچی مرۆڤی سەردەمانی پێشتر بە پاک و هیی ئەستا بە ناشیرین و قێزەون دەزانە، ئەحمەد هەردی زیاتر لە نیو سەدەیە دەڵێ، دەداری بە کوێی خاوەن تەلار و عانەیە، تەمسیلییەک حاجی مەکییش پێش زیاتر لە ٤٠ ساڵ هەمان پەیامی دەدات، کەچی ئەستا هەزار جار دەبیستین، ئەمەش خۆشەویستیی ڕاستەقینە نەماوە و جاران هەبوو.
دەکرێت کێشەی ئەم جۆرە ڕوانینە بە سەر چەند خاڵێکدا دابەش دەکەین، ئەگەر چی لە ڕاستیدا هەموویان لە یەک خاڵیدا چڕ دەکرێنەوە:

١- ئەم شێوە ڕوانینە تەواو عاتیفییە، بە ئەندازەیەک عاتیفییە کە چوەتە سنووری ناواقیعی و ناعەقڵانیبوونەوە.
٢- هێزی بینینی کورت و لێڵ و ناڕۆشنە، توانای بینینی هەموو ڕەهەندەکانی ڕابردووی نییە و ناتوانێت وەک خۆی کاری لەگەڵدا بکات.
٣- ئەم شێوە ڕوانینە مێژوو وەک هێڵێکی ڕاست کە لە ڕابردووەوە درێژ دەبێتەوە بۆ ئەستا و دواتر داهاتوو بەرهەم دەهێنێت، هەرگیز نابینێت.
٤- کێشەی ئەم دیدە ئەوەیە، گەر بیەوێ سەیری داهاتوو بکات، تەنها مەرگی خۆی دێتە بەرچاو، چونکە هیچ پلان و خەون و ستراتیژێکی نییە، بۆیە ناچارە بەردەوام ئاوڕ بە ڕابردوو بداتەوە، ئەویش نەک ئاوڕ بە مانای خوێندنەوە و هەڵسەنگاندن و بینینی ڕەهەندەکانی ئەو زەمەنە، بەڵکوو ئاوڕێک کە هەمووی فرمێسک بێت بۆ زەمەنێک کە لە دەست چوە، بۆ ساتێک کە هەمووی شیرین بوە.
مرۆڤی سەردەم و کوردیش وەک ئەو، گەڕدراوە بە کۆمەڵێک کێشەی نوێ و گەمارۆ دراوە بە ئامێر و تەکنەلۆژیا، هاوکات تەماع و پێشبڕکەکانی سەرمایەداری تەوقی ئەم مرۆڤەیان داوە، کە بە بیرکردنەوە و

تێگەیشتن لێی پەیوەستمان بە فیکر و فەلسەفەی نوێ و مۆدێرن هەیە، ئەوەی کە نامانگەیەنێتە هیچ و دەمانخاتەوە سەر کوێرەڕێیەک، ئاوەدانەوەی سەزاوی و فرمێسکاوییە بە ئەوەی شوێنەی کە پێی دەڵێن: جاران.

هەواڵەی ناڕاستی مردن، وەک بەڵگەی زیندوێتی … کارا فاتیح

لەم ماوەیەدا بەخۆڕایی هەواڵە مردنی (کەمال مەزهەر، عەبدولڵا پەشێو، ئیسماعیل خورماڵی و عومەری کەریم ئاغا… هتد) بڵاو بووەوە، خەڵکێکی زۆر بە دوایدا کەوتنە سەرەخۆشی و ناردنی پرسەنامە، بە ماوەیەکی کەم دواتر، ناڕاستیی هەواڵەکان سەلمێنرا و بە درۆ خرانەوە، بێ گومان ئەمە یەکەم جار نییە ئەم جۆرە هەواڵانە بڵاو دەکرێنەوە و پێشتر چەندین جار هەواڵەی مردنی کەریم کابان، پێش ئەوەی کۆچی دوایی بکات، بڵاو کرایەوە…

زوو زوو لە پانتاییی کۆمەڵایەتی و لە سەر ڕووبەری سۆشیال میدیا و میدیا ڕەسمییەکانیش، هەواڵەی مەرگی کەسێک بڵاو دەکرێتەوە، بێ ئەوەی هیچ بنەمایەکی هەبێت، یان لە سەرچاوەیەکی ڕاستەوە ئەو هەواڵە گەیشتبێت، کەچی زۆر خێرا بڵاو دەبێتەوە و کەسانێک هەندە تامەزرۆی ئەم جۆرە هەواڵانەن، کە خێرا هەستی خۆیان دەردەبڕن و دەکەونە ناردنی پرسەنامە و داڕشتنی پەخشانی غەمگین… لە ماوەی ڕابردوویشدا یەک بە دوای یەک هەواڵەی مەرگی چەندین نووسەر و کەسایەتیی کۆمەڵایەتی و سیاسی و هونەرمەند و… هتد بڵاو کرایەوە، کە پاش بڵاوبوونەوەی بە خێرایی، ئینجا بە ڕوونکردنەوە ناڕاستی و

بەبنەمایی ئەم هەواڵانە ڕاگەیەنرا و هەوڵی ڕەواندنەوەی کاریگەریی ئەو هەواڵانە درا
و یەک یەک ئەوانەی ئەم هەواڵانەیان بڵاو کردبوەوە، پۆزشی خۆیان ڕاگەیاند و لەگەڵیدا
خۆشحاڵیی خۆیان بە ناڕاستیی هەواڵەکە و نەمردنی کەسەکە دەربڕی.

بەدڵنیاییەوە، پێش دەرکەوتنی سۆشیال میدیا و تەنانەت دەرکەوتنی بەربڵاوی ڕاگەیاندنیش، لە پانتاییی کۆمەڵایەتی و سیاسیی کۆمەڵگای کوردیدا،
ئەم جۆرە دەنگۆ ناڕاستانە وەک بروسکە بڵاو بوونەوە و هەواڵی ناڕاست و درۆ و بەتایبەت
هەواڵی مردنی ئەموئەو تا ڕادەیەک هەبوە و تا ئاستێکیش بەربڵاو بوە، بەڵام ئەمڕۆ بە
هۆی بەربڵاویی سۆشیال میدیا و ئاسانبوونی هۆیەکانی پەیوەندی، ئەم جۆرە هەواڵانە خێراتر
بڵاو دەبنەوە و لە چەند چرکەیەکدا دەگەنە هەموو شوێنێک و هەموو سنوورێک دەبڕن. ئەوەی
گرینگە لێرەدا بیکەینە پرسیار:

١- ئەم جۆرە هەواڵانە
لە چ سەرچاوەیەکەوە دێن، ئەو سەرچاوانە کە دەزانن هەواڵەکانیان بێ بنەمان، چۆن دەتوانن
خۆیان وەک سەرچاوە و کانگەی هەواڵ بهێڵنەوە و باکیان لەوە نەبێت، هەواڵی مەرگی خەڵک
بە درۆوە بڵاو دەکەنەوە.

٢- ئەو سەرچاوانە
لەبەر چی ئەو کارانە دەکەن و چ قازانجێک لەم پڕوپاگەندانە دەکەن و برەویان پێ دەدەن؟

٣- خەڵکانێک کە هیچ
نازانن دەربارەی ڕاستی و دروستیی هەواڵەکە و بێ ئاگان لە سەرچاوەکەی، بە ئەوەندە بە
پەرۆشن و خێرا ئەو جۆرە هەواڵانە بڵاو بکەنەوە؟

٣- ئەو پەرۆشی و مەیلە
لە چییەوە هاتوە کەسانێک، زۆر بەزوویی ئامادەی سەرخۆشی و ناردنی پرسەنامە و ماتەمگێڕین

و بەئەوەی لە ڕاستیی هەواڵەکە دڵنیا بن، شیوەن و دەگێڕن و خەرا
پەخشان و داڕشتنی غەمگین
و شینگێڕانیان بە دڵ و پەخشی دەکەن؟

بە پێویستی نازانین یەک یەک وەڵامی ئەم پرسیارانە
بدەینەوە، یان هەوڵ بدەین شرۆڤەیان بکەین و لە هۆکاری
سەرهەڵدانیان بکۆڵێنەوە، ئەگەر
چی گرینگە، بەڵام بە پێویست نازانینەکەی ئەمە لێرە بە کەمی
دەرفەت دەگەڕێتەوە، بۆیە
هەوڵ دەدەین بە گشتی شرۆڤەی کورتی حاڵەتەکە بکەین و لە ناو ئەو
شرۆڤە کورتەوە بە وەڵامەکان
بگەڕێین.

ڕاگەیاندنی هەواڵی مەرگی کەسێک، تەنها هەواڵی مەرگی
ئەو کەسە نییە، بەڵکوو لەگەڵیدا ڕستەیەکی نەگوتراو هەیە کە
دەڵێت، ئەو مردووە، بەڵام
من و تۆ ئەوانی تر زیندووین، کە دەڵێین ئەو مردووە، ناڕاستەوخۆ
دەڵێین ئێمە نەمردوون و
زیندووین، بۆیە تامەزۆیی مرۆڤی کورد بۆ ڕاگەیاندنی ئەم جۆرە
هەواڵانە، ئەگەر چی جەرگیشی
ئازار بدەن و بە غەمگینییەوە ڕای بگەیەنێت، لەوەوە دێت کە بە
شێوەیەک لە شێوەکان جەخت
لە زیندوێتیی خۆی بکاتەوە و بڵێت من نەمردووم.

لە سەر ئاستی نەتەوەیش، کورد ساڵانێکە لەو وەهمەدا
دەژی، کە هەڕەشەی لەناوچوونی لە سەرە، دوژمنەکانی دەیانەوێت لە
ناوی ببەن و وەک نەتەوە
بیتوێننەوە، بۆیە هەموو هەوڵ و هێزێکی لە سەر ئاستی سیاسی و
ئەدەبی و کۆمەڵایەتی بە
ئەوەیە، کە بیسەلمێنێت کورد و زیندووە و نامرێت و هەوڵی دوژمنانی
بۆ لەناوبردنی بێهوودەیە،
بڕوانە سروودە نیشتمانییەکەی کورد (کەس نەڵێی کورد مردووە، کورد
زیندووە...) هەموو هەوڵێکی
کورد بۆ ئەوەی بیسەلمێنێت کە زیندووە و نەتواوەتەوە، لە ڕاستیدا
ئەم دۆخە، کورد دەخاتە
پێش مێژوو، ئەم نەتەوەیە هێشتا لە ناو میژوودا نییە، توانای
خۆسەلماندنی نییە، لە هاوکێشە
سیاسییەکانی دونیادا، دەستی نییە و تەنها بە کار دەهێنرێت، لە

پانتیاییی شارستانیەت
و زانست و پێشکەوتنیشدا، هیچ پێگە و قورساییەکی نییە و جێی باس نییە، چونکە ئەو هێشتا
لە قۆناغی سەلماندنی بوونی خۆی وەک نەتەوەیەک دایە، کە نەمردوە و زیندوە، هەوڵی کورد
بۆ سەلماندنی ژیانی، نەک پرۆسەی ژیان خۆی و داهێنان و کێبەرکێ لەو پرۆسەیەدا.

زۆربەی شتەکان پێناسەی خۆیان لە دژەکەیانەوە وەردەگرن:
سارد، گەرم… ڕووناک، تاریک… غەمگین، دڵخۆش، مردن، ژیان… بۆ ئەوەی بە باشی لە
جەمسەرێکی ئەو شتانە تێ بگەین، لە بەرانبەر جەمسەرەکەی تر ڕای دەگرین و جۆرێک تێگەیشتنی
پێ دروست دەکەین، بڵاوکردنەوەی هەواڵی ناڕاستی مردنی کەسێک لەوێوە دێت، تا هەواڵگەیەن
بەڵگەی زیندوێتیی خۆی بسەلمێنێت و بڵێ کە من نەمردووم… بەڵام هەواڵی ناڕاستی مردن،
بەڵگەی بەهێزی زیندوێتی نییە و هەواڵنێر و بڵاوکار و پەخشکار نەکاتە کەس یان دەزگا
و ئۆرگانێکی زیندووی چالاکی و بەڕاستیی سیفەتی مردووی تێدا نەبێت، بەڵکوو بەڵگەیە لە
سەر مردنی واتاییی خۆی، مردنێک بە مانای ئەوەی کە هیچ ڕۆڵێکی ئەکتیف و داهێنەرانەیان
لە ژیاندا نییە و هەموو ئەو کەس و دەزگا و ئۆرگانانە مردوون، لێرەوە بە تۆڵە و حەسوودی
لەوەی کە نەڵێن خۆی مردوە، هەواڵی مردنی ئەوانە بڵاو دەکەنەوە، کە بە شێوەیەک لە شێوەکان
یان لە بوارێک لە بوارەکاندا چالاکن و ناودارن و دەنگیان هەیە، بۆ هۆ نییە هەموو ئەوانەی
هەواڵی ناڕاستی مەرگیان بڵاو دەکرێتەوە، کەسانی خاوەن پێگەیەکی هونەری یان ئەدەبی یان
سیاسی یان ڕۆشنبیری یان کایەکی تری دیارن.

پەیج و سایتێکی مردوو، بۆ ئەوەی ئینکاری لە مردوویی خۆی بکات، دێت هەواڵی ناڕاستی مەرگی کەسێک بڵاو دەکاتەوە،
هونەرمەندێک یان نووسەر و
سیاسییەک بۆ ئەوەی باوەڕ بەوە نەهێنێت، کە خۆی وەک هونەرمەند و

ڕۆشنبیر و سیاسی…هتد،
نەک مردوە، بگرە هەرگیز زیندوویش نەبوە، خێرا بە پرسەنامەی پڕ
ڕیا و غەمگینیی ساختە
هەواڵی مردنی یەکێک بڵاو دەکاتەوە، کە هیچ بنەمایەکی نییە… هەموو
ئەوانەی مەستی ڕاگەیاندنی
هەواڵی مەرگی ئەوی ترن، هەرگیز نایانەوێت، یان خۆیان گێل دەکەن
لەوەی، کە دەمێکە کاس
بوو بە بەنی کەلاکی خۆیان و لە مردوویەک زیاتر هیچی تر نیین.

سوێندخواردنی بەرپرسان … کارا فاتح

کە نیەت دەبێتە ڕێوڕەسم، ئیتر سوێند نابێتە هێزی مەعنەوی

سوێند هێزێکی مەعنەوییە لە نێوان کەسی سوێندخۆر و کەس یان بابەتی سوێندپێخورادا، ئەم هێزە مەعنەوییە وا دەکات ئەو شتەی ئەو دوو لایەنە لە سەری ڕێکەوتوون، یان ڕاستتر کە لایەنی یەکەم پەیمانی لە سەر دەدات، پارێزراو بێت و کەسی سوێندخۆر لێی لا نەدا: خودا، پەیامی ئاینەکان، نیشتمان، هەر بابەتێکی تری پیرۆز دەکرێت ببێتە بابەتی سوێندپێخوراو، لە سەر ئاستی کۆمەڵایەتییش سەر و چاوی گەورە و ئازیزان و گۆڕی مردوان و تەڵاق و شەرەف وناموس و هتد، بوونەتە بابەتی سوێندپێخواردن..

سوێندخواردنی بەرپرسان لە کوێی ئەم هاوکێشەیەدایە؟ سوێندخواردنی بەرپرسان بە ڕازیکردنی دڵی زۆرترین کەس، هەم بە خودایە و هەم بە نیشتمان، هەر لە یەکەم لەحزەوە ئەم سوێندە لەو باوەڕەوە ئاینییە هەڵدەگێڕێتەوە، کە پەیامبەری موسوڵمان گوتوویەتی [مَنْ حَلَفَ بِغَيرِ اللهِ فَقَدْ كَفَرَ أو أشْرَكَ… رواه الترمذي.واتە: هەر کەسێك سوێند بە جگە لە خوا بخوات، ئەوا بەدڵنیاییەوە کوفری کردوە، یان هاوبەشی بۆ خودا داناوە.] هەروەها ئەو ڕایەڵەی بەرپرسی سوێندخۆر بە نیشتمان و خاک و میللەت و هەر بابەتێکی تری ناسیۆنالیستییەوە دەبەستێتەوە، توانای دروستکردنی ئەو هێزە

مەعنەوییەی نییە، چونکە بەرپرس لێرە، پرس و بابەتگەلی نیشتمان و خاک و میللەت و ئاو و ئاڵا و ئەم شتانە نەیهێناون و تێکۆشان لە پێناو ئەمانەدا، ئەم بەرپرسانەی دروست نەکردوە، تا وەفا و پەیمان و چاکەدانەوە و هەر شتێکی تری لەم بابەتانە وجوودی هەبێت، ئاڵوگۆڕێکی ئیقلیمی و جیهانی ئەم بەرپرسانەی هێناوە، بۆیە هیچ پەیوەندییەکی مەعنەوییان بە خاک و میللەت و نیشتمان.. هتد، یەوە نییە.

سوێندخواردن پەیامێکە بەشێکی زۆر نهێنیی هەڵگرتوە، ئەم نهێنییەیش لە نیەتدا چەسپاوە، واتە ئەوە نیەتە ئەم نهێنییە دەپارێزێ و هەڵەی دەگرێ و دەیگەیەنێتە جێ، بەڵام کە سوێندخواردن بوو بە ڕێوڕەسم، هەموو سیفەتێکی نهێنیی خۆی دەدۆڕێنێت، هەر لەم ڕێوڕەسمەیشەوە نیەت دەبێتە عەرز و نمایش، کە سوێندخواردن بوو بە ڕێوڕەسم، ڕێگەکانی پەیمانبردنەسەر و پەیمانشکاندن، وەفا و بێوەفایی، درۆ و ڕاستگۆیی تێکەڵ و شوێنگۆڕکێ دەکەن، ئەوەی تۆ بە خراپەی دەزانیت، ئەو بە چاکەی دەزانێت، ئەوەی لای ئەو ڕاستگۆییە لا زۆری تر بێبەڵێنییە، دین خۆیشی ئەم مەسەلەیە نەرم دەکاتەوە، بۆ بەرپرس و کاربەدەست و دەستڕۆیشتووی ئەمڕۆ سزاکە شتێکی ئەوتۆ نییە و لە حاڵەتی پابەند نەبوون بە سوێندەوە هەندە سزای بۆ دانەنراوە، لە قورئاندا هاتوە: { فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ [المائد:89.] واتا: کەفارەتی ئەو جۆرە سوێندانە، نان و خۆراکدانە بە ١٠ کەسی هەژار بە شێوەیەکی مام ناوەندی، کە بۆ منداڵ خێزانتان سەرفی دەکەن، یاخود پۆشتەکردنیان یاخود ئازادکردنی بەندەیەک، ئەگەر توانای ئەویشتان نەبوو، با سێ ڕۆژ بەڕۆژوو بێت، ئەمە کەفارەتی سوێندەکانتانە کاتێک سوێند دەخۆن و نایبەنە سەر، جا دەتوانن سوێندەکانتان ببپارێزن و نەیانشکێنن، ئا بەو شێوەیە خودا ئایەتەکانی خۆیتان بۆ ڕوون دەکاتەوە بۆ ئەوەی سوپاسگوزاری بکەن .

سوێند کە ڕەهەندێکی دینیی هەیە، بۆ بەرپرس و دەسەڵاتدار هەندە قورس نییە:

١- تێرکردنی ١٠ هەژار لە خواردنێکی ئاسایی کە منداڵ و خێزانی خۆتی پێ تێر دەکەیت هەندە گران نییە، نەک دە هەزار بەڵکوو ئەو وا

دەزانێت هەموو وڵات لە سایەی ئەمەوە سکیان تێر دەکەن.
٢- پۆشتەکردنی ١٠ هەژار، بە جلوبەرگێکی ئاسایی هەندێ زۆری تێ ناچێ بۆ ئەو، مەگەر ئەو نییە بە دەوری خۆیەوە سەدان و بگرە هەزاران خزمەتی دەکەن، ئەویش نان و ئاو و بەرگیان بۆ دابین دەکات.
٣- ئازادکردنی بەندەیەک، مەگەر ئەو نییە خۆی بە خاوەنی ئازادکردنی کوردستان و پاراستنی دەزانێت؟
٤- خۆ ئەگەر هیچ یەک لەم خاڵانە نەکرا، ئەوا کەفالەتی سوێند دەکرێت سێ ڕۆژ بەڕۆژووبوون بێت.
دین زیاتر ئەم بابەتە نەرم دەکاتەوە، پەیامبەری موسوڵمان ئەم جارە دەڵێت: [من حلف على يمين فرأى غيرها خيراً منها، فليكفر عن يمينه، وليأت الذي هو خير.” رواه مسلم.] واتە، هەر کەسێک لە ئێوە سوێندی خوارد و پاشان زانیی کە خێرتر هەیە لەوەی کە سوێندی لە سەر خواردوە، ئەوا با ڕوو بکاتە ئەوەی کە خێرە و کەفارەتی سوێندەکەی بدات.

لەمەوە تێ دەگەین، شکاندنی سوێند، نەک بۆ نێچیرڤان بەرزانی و مەسروور و قوباد و یووسف و هەڤاڵ و عەلی حەمەساڵح… هتد، هەندێ گرنگ و جێی باس نییە، بەڵکوو مەلا عوزێر و حاجی کاروان و عەبدوللەتیف سەلەفی و عەلی باپیر و سەران عومەر… هتد، دەتوانن وەک ئاو و دە سوێند بخۆن و پابەندیش نەبن، دەتوانن دەست بە قورئانیشدا بدەن و گەڕیش نەبن، ئەوە تەنها لە نەستی عەوامی موسوڵماندا هەیە، لەبەر ئەوەی تەڵاقێک کەوتوەتە سەر زاری، لە ژنەکەی جیا دەکەنەوە، وا دەزانێ ئەوەی سوێندێکی خوارد و درۆی کرد، سوێند دەیگرێ و تۆڵەی لێ دەسێنرێ…

ئەم باسە بۆ ئەوە نییە تا بە لامانەوە ئاسایی بێت، سوێند بخۆین و پابەند نەبین، بەڵکوو بۆ ئەوەیە لەو توڕەهاتە تێ بگەین کە ناوی مەراسیمی سوێندخواردنی بەرپرسانە.
سوێند کاتێ هێزێکی مەعنەوی دروست دەکات، کە دەبێتە نیەت، نیەتیش پێویستە لە پشتییەوە ئیرادە هەبێت بۆ جێبەجێکردنی، ئیرادە بۆ ئەوان هێزی یاسایە لە سەرروویانەوە، کە ئێستا ئەو هێزەی یاسا نییە، بۆ ئێمەیش ئیرادە، هێز و هۆشیارییە، ئەوە هێزی ئیرادە و هۆشیارییە کە دەتوانێت پابەندمان بکات بە سوێندەوە…
نەبوونی یاسا لە سەروو بەرپرس و دەسەڵاتدارانەوە، نەبوونی هێزی ئیرادە و هۆشیاریش بۆ ئێمە، هەمیشە سوێند دەکاتە ڕۆتین و بابەتێک کە پێشێلکردن و بەدرۆخواردنی کارێکی ئاسایی و سادە بێت.

ئاخ! لە فایەق بێکەسەوە تا سەر جەلال تاڵەبانی ... کارا فاتیح

نەوشیروان مستەفا لە یەکێك لە نووسینەکانیدا دەڵێت: (لەو سەردەمەدا کە ئێمە بە دڵی شکاو و دەروونی بریندارەوە باسی ئەوەمان ئەکرد، چۆن هەوڵی ئازادکردنی هەڵەبجە، بوو بە کارەساتێکی ئینسانی، ئاغای تاڵەبانی بێ هیچ سڵەمینەوەیەك ئەیوت: کیمیابارانی هەڵەبجە مەسەلەی کوردی بردە ناو مەیدانی نێودەوڵەتییەوە... ئاخ! بۆ دوو سێ هەڵەبجەی تر.)

بێگومان (ئاخ! بۆ دوو سێ هەڵەبجەی تر!) خۆزگەخواستنە بە ڕوودانی کارەساتێکی تر لە شێوەی کیمیاییبارانی هەڵەبجە، ئەمەیش لەو بڕوایەوە بووە کە بە هۆی کیمیاییبارانی هەڵەبجەوە، کێشەی کورد بە دونیا ناسراوە و ئەمیش وەك نوێنەری ئەم کێشەیە دەناسرێت و مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت و حسابی بۆ دەکرێت.

لە لایەکی ترەوە و لە سەردەمێکی تردا، گۆرانی شاعیر کاتێك قەسیدەیەك بۆ مەرگی هیوای کوڕی دەنووسێت و ئەم قەسیدەیە پیشانی فایەق بێکەسی شاعیر دەدات، بێکەس هێندەی بە لاوە جوان دەبێت و دەکەوێتە ژێر کاریگەریی ئەو شیعرەوە، کە دەمودەست و بێ سڵەمینەوە بە گۆران دەڵێت، خۆزگە کوڕێکەی تریشت دەمرد تا قەسیدەیەکی تری ئاوا جوان و نایاب بنووسیت.

ئەم دیدەی تاڵەبانی و بێکەس، بە جیاوازیی سیاقی هەر دووکیان و بە جیاوازیی قوربانییەکانی، دوو دیدی نزیك یەك و تەنانەت لە جەوهەردا کۆپیی یەکترن، ئەو لە سیاسەتدا دەیەوێت کاراکتەری سیاسیی خۆی بە هۆی کیمیاییبارانی هەڵەبجە بەهێز بکات و لە هاوکێشە سیاسییەکانی پەیوەست بە کورد ڕۆڵی هەبێت یان بخوێنرێتەوە، ئەوی تریشیان لە ئەدەبدا دەیەوێت کاریگەریی مەرگی ڕۆڵەکەی بکاتە هەوێنی شیعری غەمگین و کاریگەر و توانایی و لێهاتوویی خۆی لە شیعردا بسەلمێنێت و خوێنەرانی بە هەست و وێنەی شیعری و دەربڕینەکانی سەرسام و داگیر بکات.

ئەم دوو دیدە لە سیاسەت و لە ئەدەبدا، لە ڕواڵەتدا کەمێك جیاواز دەردەکەون، بەڵام لە ناوەڕۆکدا نزیکن لە یەکەوە، لێرەدا خاڵە

لەیەکچوەکان دیاری دەکەین، ئەو خاڵانەیش کە وەك جیاوازیی دەردەکەون هەر دەخەینە بەرچاو و پیشانی دەدەین کە ئەوانیش سەرەنجام دەچنەوە سەر یەك کۆتایی:

١- بەزەیی: سیاسەتمەدار لە کاتی کارکردن لە پرسە تراژیدییەکان و تاوانە گەورەکاندا لە سەر ئاستی دەرەوە بە ڕاکێشانی سۆز و بەزەیی ئەوانی تر کار دەکات، بەمەیش تاوان لە کارێکی سیاسییەوە بۆ مرۆیی دەگۆڕن، زۆر جار بە ناوی کاری مرۆیی و خێرخوازی و گۆڕینی پرسی قوربانییان بۆ بابەتی داواکاریی ڕزگارکردن و ژیانی شایستە، پرسی تاوان و کۆمەڵکوژی لە سیاسەت دەخرێت، لە سیاسەتخستنی هەر شتێك خۆی لە خۆیدا سیاسەتێکی ئەو سیاسییانەیە کە خۆیان لە بەرپرسیارێتیی دەدزنەوە و ئەستۆی خۆیان لە هەموو گوناه و تاوانێك پاك دەکەنەوە و پرسەکە بە لاڕێدا دەبەن و هەندێ جاریش بازرگانیی پێوە دەکەن و دۆخێك دروست دەکەن، کە کەس ئارەزوو و ئومێدی بە کارکردن نەبێت تێیدا.
ئەدیبیش لە بەردەم کارەساتە شەخسییەکانیدا کە ئامانجی بە پلەی یەکەم جوڵاندنی هەستوسۆز و، دروستکردنی بەزەیی بوو لای ئەوانی تر، ئیتر ئەم کارە بە کەوتنی ڕۆڵی فیکر و هۆشیاری تەواو دەبێت، شکستی عەقڵ لە بەردەم سۆزدا لە پێناو زۆرترین کاریگەری و مسۆگەرکردنی زۆرترین ڕێژەی وەرگردایە.

٢- هێشتنەوەی ئازار: کارکردنی ساسەتمەداری لە سەر کارەسات و کۆمەڵکوژی و تراژیدیاکان، هەمیشە بە هێشتنەوەی ئەو زامانەی ڕووداوەکان و ناسۆری کارەساتەکانە تا بە هەمیشە و بۆ مەودایەکی دوور، ئامانجە تایبەتەکانیان بەم هۆیەوە وەك خۆی بمێنێتەوە، ئەم سیاسەتەیش بە ئاراستەی چەقین و خولانەوە و کۆتایی نەهاتنی کارەساتەکان کار دەکات و باکی بە کولانەوەی هەمیشەیی زامەکان و ساڕێژنەکردنیان نییە، هەر بۆیە دەبینین پاش تێپەڕبوونی زیاتر لە سی ساڵ، هێشتا کورد بە تایبەت ناوچە کارەساتبارەکانی ئەنفال و هەڵەبجە و کۆمەڵکوژییەکانی تر، دۆخ و کاریگەرییەکانی ئەو کارەساتانەیان تێنەپەڕاندوە و بەو برینانەوە دەژین، ئەدیب و شاعیری کوردیش بەو شیوەن و ماتەمەی بەڕێی دەکات، نیازی هەیە بە هەمیشە بۆ خوێندەوەی بەرهەمە ئەدەبییەکەی، دۆخی پرسەداری و ماتەمینیی تازە ببێتەوە و کۆتایی نەیەت، ئەو جۆرە سیاسەتە بە ئاراستەی باشترکردنی ژیانی قوربانییانی زیندوو و نەوە و کەسوکاریان نەبووە و بە ئاستەم هەلومەرجی ژیانیانی لە ترس و چاوەڕوانی و کێشەی دەروونی و یاسایی و ئابووری گۆڕیوە، ئەو جۆرە

نیگا ئەدەبییەش، دید و هۆشیاریی مرۆڤی بە مەرگ و شیوەن و لەدەستدانی ئازیزێك نەگۆڕیوە، لە بریی پرسیار و گومان لە ژیان و مردن، هەستی خەخواردنەوە و گۆشەگیریی بەهێز کردوە.

٣- تووڕەیی: هەندێ جار سیاسەتمەدار و خەڵکی تریش لە بەرانبەر کارەسات و ئەو ڕووداوانەی وەك زوڵم و تاوانی گەورە دەردەکەون، جۆرێك پەرچەکرداری خێرا لە وێنەی تووڕەیی دەنوێنن، بە هەمان شێوە لە ڕووداوی مەرگ و لەدەستدانی ئازیزێك، ماتەمگێڕ و کەستکەوتوو لە ناو شیوەندا، هەستی تووڕەیی ڕەنگی خواردوەتەوە و بە گریان و لاڵانەوە دەری دەبڕێت، بە سیاسەتمەدار، تووڕەیی سیاسەتەکی کاتی و تەپەڵ و زووهەڵچوو دەخوڵقێنێت، تەنها کینە لە ئاست ئەوانی تر و ڕق پیشان دەدات، نەك کارکردن بۆ پرسەکە و ڕووبەڕووبوونەوەی تاوان و کارەساتەکە، تووڕەیی لە سیاسەتدا، واتە بیرنەکردنەوە و قووڵا کار نەکردن لە ناو پرسەکەدا، کە سەرئەنجام بە ماوەیەکی زۆر وەك خۆی یان خراپتر لە دەخی خۆی دەیهێڵێتەوە، بە هەمان شێوە تووڕەیی بە ئەدیبێك لە ئاست مەرگ و لەدەستداندا، واتە بیرنەکردنەوە لە مەرگ و نزیکنەبوونەوە لە پرسیاری فەلسەفی و ئۆنتۆلۆژی.

٤- دیدی میتافیزیکی و عیرفانی: سیاسەتی کوردی لە ئاشت تراژیدیاکانیدا، جۆرە سیاسەتێك بوە، کە ڕەنگە بشێت (گەر ناونانەکە هەڵە نەبێت) بە سیاسەتەکی عیرفانی و میتافیزیکی ناوی ببەین، بەردەوام خۆی بە مەزڵووم زانیوە، بە بێکەس و بێپشتوپەنا و غەدرلێکراو خۆی ناساندوە، هەر چاری نەبووبێت، پەنایەکی لە وێنەی خودا و چیاکان یان دەستی وەهمی دۆزیوەتەوە، زۆرینەی ئەدیب و شاعیرانی کوردیش، میتافیزیکی و عیرفانییانە لە مەرگ و شیوەن و کارەساتەکان دەڕوانن، بەزۆریی گلەیی لە چارەنووسی خۆیان دەکەن و فرمێسك بە واقیعی حاڵ هەڵدەڕێژن، سکاڵا لە گەردوون دەکەن، هاوار دەبەن و دەستی نزا هەڵدەبڕن، هەندێك جار گلەیی و ڕاز بە خودا بەیان دەکەن، خاوەنی ئەم ڕوانینە بە مەرگ و شیوەن، هەمیشە بریندارە و لە گیانەلڵادایە، دوا جار بە ڕاژەنینی ئازارەکانی و جوانکردنی برینەکانی و چیرۆکی وەهمی، بە شێوەیەکی ساختە دەیەوێت زامەکانی خۆی ساڕێژ بکات.
سیمای ئەم ئەدەبە سیمایەکی عیرفانییە، بۆیە بەردەوام لە ئاست تراژیدیا و تەنانەت زۆر کێشە و ئازاری بچوکی تایبەتیشدا سیفەتی تاك و بێکەسی دەدات بە خۆی و لەم ڕێیەوە تایبەتمەندی و تاکێتیی خودامان بیر دەخاتەوە.

٥- مۆنۆلۆج و دایەلۆگ: زمانی شیعری شاعیری کورد لە دەخی

گوزارشتکردن لە مەرگدا بە سەر خۆیدا دادەخرێت، ئەوەی قسە دەکات خۆی دەدوێنێت، واقیعی حاڵی خۆی دەردەخات، ئەمەیش تەنها مەنەلۆجە و لە سەر ئەو بنەمایە دادەڕژراوە، کە بریتییە لە شکست و کەوتنی وجودی و سیاسی و ڕۆحی، ئەم بنەمایە پانتاییەکی زۆری مێژووی گرتوە، مەنەلۆجی شاعیر و ئەدیبی کورد تەعبیر بوە لە شکست و ئەرکی گۆڕینی واقیع نەبینیوە، سیاسەتمەداری کوردیش لە کاتی سیاسەتکردن بە کارەسات و تراژیدیاکانەوە، دایەلۆگی لەگەڵ دەرەوە بە هەمان سیفەتی ئەو مەنەلۆجە بوە، بەڵام سیاسەتمەدار هاواری بە خۆی گەڕاوەتەوە، لە سەر هەمان پایەی شکست و کەوتن لە بەرانبەر دەرەوەدا ڕاوەستاوە، تەنها خۆی بانگەوازی خۆی بیستوەتەوە و هەوڵی دایەلۆگی سیاسەتمەدار لەگەڵ دەرەوە لەم ئاستەدا هەر بە وێنە یان نزیك لە مەنەلۆجی شاعیر بوە و کاریگەرییەکی ئەوتۆی نەبوە بۆ کەمکردنەوەی کاریگەرییە مرۆییەکانی تراژیدیاکان.

٦- بەسروشتیکردنی تراژیدیا: سیاسەتمەداری کورد هەوڵی ڕازاندنەوەی تراژیدیاکانی کوردی داوە، خۆی وەك مەزڵومێکی تەواو نیشان داوە، بەردەوام جەختی لە زۆریی ژمارەی قوربانییەکان و ژمارەی ئاوارە و شاری خاپوور و گوندی وێران کردوەتەوە، کاتێك هیچی ئەوتۆی لە سیاسەتەکانی نەچنیوەتەوە و نەیتوانیوە ئەم پەیامە بگەیەنێت، چارەنووسی کوردی وەك قەدەر زانیوە، شاعیر و ئەدیبی کوردیش وەك بەرهەمهێنەری ئیستاتیکا پێی وایە بە فۆڕم و ڕیتم و خەیاڵ و وێنەی شیعرییەوە بەرگری لە جوانی دەکات، شیعرەکەی بریتییە لە ناسکی و دڵڕفێنی و هەستبزوێنی، بەڵام کە بەم هەست و میکانیزمە باس لە تراژیدیا و ڕووداوە ناخۆش و دڵتەزێنەکان دەکات، بە هۆشیاری و فیکرێکی قووڵ تەنها بیری لای جوانییە، بە دەرەنجامێکی تەواو پێچەوانە گەیشتوە، چونکە تراژیدیا و ڕووداوە ناخۆش و دڵتەزێنەکان، لە ڕووداوی مێژووییەوە دەکرێن بە ڕووداوی سروشتی، لە تراژیدیاوە دەکرێن بە کارەسات و لە زوڵمێکی سیاسی و دەستدرێژی بە سەر مافی مرۆڤەوە دەکرێن بە ڕووداوگەلێك کە لە چارەنووسی ئەو خەڵکانەی تووشی بوون نووسراوە، هەموو ئەوانەیش بەوە دەکرێن کە شاعیر لە ناو وەسفێکی درێژ و سەرنجڕاکێش و وشەی هەستبزوێن و کاریگەردا، ئەو ڕووداوانە جوان دەکات و کاراکتەر و بەرپرسانیشی دەکاتە پاڵەوان.

ئەم جۆرە شیوەن و تەعبیرکردنە لە تراژیدیا، شێوەیەکی عیرفانیی هەیە و هەوڵ و تەقەلایە بۆ جوانکردنی ئازار و مەینەتی کە بە سەر مرۆڤ دێت، وشەی وەسفی و وێنەی شیعری و دەستەواژەی هونەری کێششێکی زۆر دەکەن، تا شین و ئازاری مرۆڤ بە هەمان مرۆڤ خۆی بکەنە بابەتی

چێژ و لاواندنەوە، هەموو شتێك دەكەن تا مرۆڤ بە سەر خۆیدا دابخەن و بە دەست خەم و ئازارەكانییەوە بەردەوام و هەموو كات بتلێتەوە و چێژ لە خەم و فوغان ببینێت، ئەمەیش كارەسات لە ڕووداوەكی مێژوییەوە هەڵدەكەنێت و مۆركێكی سروشتیی پێ دەدات.

٧- ئازار و خەم: شاعیر و ئەدیبیی كورد بە خەم و دڵتەنگی گوزارشت لە ناخۆشی و كارەساتەكانی دەكات، بێ گومان خەم و دڵتەنگی هەستێكی ئاسایی و سادەی مرۆڤن و ڕووبەڕوویی هەموو تاكێك دەبنەوە و زۆر جار هۆكارێكی ڕوون و ئاشكرایشیان نییە، دەكرێت هەموو مرۆڤێك بە شێوەی جۆراوجۆر تووشی خەم و دڵتەنگی ببێت، كە بێگومان هەندێ جار سەرچاوەكەی ڕەنگە شت و هۆكاری زۆر سادە و ناگرنگ و بێنرخیش بن، بەڵام تراژیدیا بریتییە لە ڕووداوی ناخۆش تا ئاستی مەرگەسات و كارەسات و ماڵوێرانیی سروشتی و دەستكردی مرۆڤ، ئەوەی بەجێی دەهێڵێت ئازارێكی قووڵە لە جەستەی ئەوانەی بە سەریاندا دێت یان دەكەونە ژێر كاریگەریی ئەو ڕووداوەوە، بێگومان شاعیر و ئەدیب پێویستە تەعبیر لەم ئازارە بكەن نەك تەنها خەم بەرهەم بهێنن، چونكە خەم و دڵتەنگی تەنها پیشووخواردنەوە و خۆخواردنەوە و سەرگەرمی و مەستبوونە بە گریان و ماتەم و شیوەن، بەڵام گوزارشتكردن لە ئازار هەوڵێكە بۆ دەرچوون لێی، ئەوەی هەست بە ئازار دەكات، ئەو هەستە دەیخاتە جووڵە بۆ نەهێشتن یان كەمكردنەوەی سەرچاوە یان سەرچاوەگەلی ئازار، بەڵام خەم و دڵتەنگی وا نیین، مرۆڤی غەمگین و دڵتەنگ، مرۆڤی بێ دەسەڵاتە و تەنانەت چێژ لە غەمگینی و دڵتەنگیی خۆی وەردەگرێت.
ئەو هونەرەی تەنها خەم بەرهەم دەهێنێت و دەیەوێت بە چیرۆكی دڵتەزێن ئەوانی تر دڵتەنگ بكات، تەنها خۆی نمایش دەكات و ئامانجی سەرگەرمكردنی ئەوانی ترە، بەڵام ئەو هونەرەی گوزارشت لە ئازار دەكات، جۆرێك لە هۆشیاری دروست دەكات بۆ دەرچوون لەو ئازارە، سیاسەتمەداری كوردیش بە هەمان شێوە بە دەرەوەی خۆی تەنها ویستوویەتی كاریگەرییەكی ویژدانی دروست بكات، ئەوەی كردوویەتی بە جووڵاندنی هەستوسۆزی ئەوانی تر بووە، بەڵێ ئەگەر ئەم كاریگەرییەیشی دروست كردبێت، هیشتا نەیتوانیوە هیچ لە واقیعی تراژیدیاكان بگۆڕێت، چونكە ئەم واقیعە پەیوەندیی بە كاریگەریی عەقڵی و بڕیاری سیاسی دەبێت نەك بە كاریگەریی ویژدان.

٨- بۆچوونی باو: بە دەر لە لایەنە ئیستاتیكییەكان و خەیاڵ و وێنە شیعرییەكان، ئەو ئایدیا و بۆچوونانەی شاعیر و ئەدەبی كورد لە سەر مەرگ و لەدەستدانی ئازیزێك بەیانی كردوون هەمان بۆچوونی با و

تێڕوانینی سادەی خەڵکین، ئەو هەوڵانەی شاعیر و ئەدیبی کورد بە گشتی لەم لایەنەوە ئەو سنوورەیان تێنەپەڕاندوە لەو تێکستانەیشدا بە هەندە ئارایشتی ئەدەبییانەوە هەمان دیدگا بەرهەم هاتوونەتەوە، واتە ئەوەی لەو جۆرە تێکستانەدا دەیانخوێنینەوە، هەر چەقین و گیرخواردنە لە ناو ئەو تێگەیشتنە باوەی خەڵك بە مەرگ و دەخی ماتەمینی هەیەتی، ڕاستە ئەوانە باس لە ئازار و کۆژان و مەینەتییەکانی مرۆڤ دەکەن، بەڵام نەك بە هەمان تێگەیشتنی باو و ئاساییی عەوامییانە بۆ ئازار و کۆژان و مەینەتیی مرۆڤ، بەڵکوو پەیوەستە ئەو بابەتە بە شێوەیەك بەرهەم بهێنرێتەوە، کە لە ناو خۆیدا بەرەنگاری و دژایەتی ئەو سیستەم و زەمینەیە بکەن کە بوونەتە هۆی ئەو ئازار و مەینەتییانە بۆ مرۆڤ، سیاسەتمەداری کورد هەمان دیدی باو و ئاسایی بۆ ڕووداو و کارەسات و کۆمەڵکوژییەکان هەیە نەك بە زانستی سیاسەت و خوێندنەوەی عەقڵانی و دیدی نوێ.

٩- سادەیی: زاڵکردنی زمانی سادە لە هونەر و هەر بوارێکی تردا بۆ گوزارشتکردن لە تراژیدیا و ڕووداوی تریش، خۆی لە خۆیدا تەنها ئیفلیجکردنی زمانە، ئەویش بەوەی نەهێڵێت لە ئاستێکی بەرز و قووڵدا کار بکات و گەوهەری داهێنانی خۆی بەرجەستە بکات.
لەقاڵبدانی زمان بەوەی کە هەر دەبێت زمانێکی سادە بێت و بە ناوی ئەوەی کە دەبێت بە زەرینە و تەنانەت بە هەموو خەڵك بێت، لە ڕاستیدا خنکاندنی ئەرکە ڕاستەقینەکەی زمانە، کە بەشێکی گوزارشتکردنە لە پانتاییی بەرفراوانی نەست و بەشە چەپێنراوەکەی مرۆڤ، گوێنەدان و خۆگێلکردنە لەو حەقیقەتەی کە گۆڕینی دەخی تراژیدیا و هێورکردنەوەی مەرگەساتەکان و ئاساییکردنەوەی دەخی ژیانی قوربانییانی زیندوو، لە گۆڕینی هۆشیاریی مرۆڤەوە سەرچاوە دەگرێت، نەك تەنها کارکردن لە سەر هەست و ئیحساسی مرۆڤ و بزواندنی هەستی بەزەیی و شیوەن و گریان، گۆڕینی هۆشیاریی مرۆڤیش بەشێکی لە گۆڕینی زمان و بیرکردنەوەوە دێت کە لە ڕێگەی تێکستی ئەدەبییەوە بۆی ئاراستە دەکرێت، نەك تەنها هەمان زمان و بیرکردنەوەی لە ڕێگەی کاری هونەرییەوە بە کۆمەڵێك ئارایشت و جوانکارییەوە پێ بدرێتەوە، تێڕوانین و میتۆد و کارکردنی سیاسەتمەداری بۆ تراژیدیاکان بە هەمان شێوە سادە لە بیرکردنەوە و سەرپێیی لە ڕوانیندا بوە.

١٠- تاکڕەهەندی: تێکستی ئەدەبی لە بەردەم مەرگدا بە ئاراستەی غەمگینکردن کار دەکات، دەیەوێت پەیامێکی خەماوی بگەیەنن. ڕاستە مەرگ ڕووداوی دڵتەزێن و ناخۆش و ئازاربەخشە، تراژیدیا و

کەمەکوژییەکانیش بریتین لە زوڵم و تاوان و کوشتن و ئەشکەنجەدان لە ئاستێکی بەرز و دڕندانەدا، هەردووکیان پڕن لە چیرۆکی غەمگین و مەرگەسات و جەرگبڕ، بەڵام گەر سیاسەت و ئەدەب، تەواوی ڕەهەندەکانی ئەم ڕووداوانە لە یەك ئاراستە و فۆرمێکی خەمناکدا کورت بکەنەوە و تەنها بیکەنە هەوێنی غەمگینی و شیوەن و گریان و سیاسەتی بەزەیی پێداهاتنەوە، سەرەنجام ئەوە دەبێتە هۆی بچووککردنەوەی ڕووداوەکە و تیشکخستنەسەر تەنها یەك دیوی ئەو مەرگ و تراژیدیا گەورەیە و بەجێهێشتنی ڕووبەرێکی زۆری ڕووداو و کاریگەرییەکانی لە تاریکیدا، کە بێ گومان مەرگ و تراژیدیا لە یەك ئاراستەدا کورت ناکرێتەوە، هەڵەیە وەها سەیری ئەو ڕووداوانە بکرێت و لە ڕێگەی سیاسەت و ئەدەبەوە وەها مامەڵەیان لەگەڵ بکرێت کە ئەو ڕووداوانە تەنها شیوەن و خەمناکیی بۆ بەجێ هێشتووین، کاری ئەدەب و سیاسەت ئەوەیە یان پێویستە هەر ئەوە بێت، بەردەوام ئەم دڵتەنگی و حوزن و ماتەمە بەرهەم بهێنێتەوە و بیری هەموانی بخاتەوە و یادکردنەوە و هێنانەوەئارای هەر بریتی بێت لە شیوەن و ناڵە و گریان، بێ گومان ئەم کورتکردنەوەیەی ڕووداوی مەرگ و تراژیدیاکان بۆ یەك ئاراستە، جگە لە کورتبینی و هەوڵ نەدان بۆ سەرلەنوێ داڕشتنەوەی دیدگای ئەدەب و سیاسەت و خۆ پێناسەکردنەوە لە هەمبەریان و خۆدزینەوەی لە هەڵگرتنی بەرپرسیارێتیی سیاسی و ئەخلاقی و ئەدەبی و مرۆیی و پڕکردنەوەی ئەو بەرپرسیارێتییە بە جۆرێکی تر و بە شتی تر، لە هەمان کاتدا ئەو جۆرە کارکردنە زوو دەیەوێت و بێوچان تێ دەکۆشێت تا کار بکات و لە ڕێی کاریگەری و هەژاندنی لایەنی سۆز و دەروونییەوە بەوەی بیانخاتە ژێر باری جووڵاندنی هەستی بەزەیی و خەم و شیوەن و خێرا بینەر و وەرگرێکی زۆر بە خێی پەیدا بکات.

لەم ڕوانگەیەیشەوە کە ئەم جۆرە کارکردنە و بەو دیدگایە کە مەرگ و تراژیدیاکان تەنها بەو ئاراستەیەدا دەبات و دەیکاتە کەرەستەی بەرهەمهێنانی خەم و ماتەم و جووڵاندنی سۆز، بۆیە دوا جار لە ئەدەبدا ئەم دیدگایە بەو پێیەی زۆرترین هەوڵ و زۆرترین پێشبڕکەی بۆ ئەوەیە خەم و دڵتەنگی بەرهەم بهێنێت و زۆرترین خوێنەر خەمناك بکات و لە ئاستێکی زۆر و بەرزییشدا ئەم خەم و ماتەم و شیوەنە بهەژێنێت، بۆیە ئەم دیدە بە مەرگ و تراژیدیا لە ئەدەب و سیاسەتدا لە چۆنێتیی ڕووداندنەوە بۆ چەندێتیی ڕوودان دەگۆڕێت، لەوەی کە چۆن ئەو زوڵمە دروست بووە بەشێنەیی دەپەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە چەند زوڵم دروست بووە، بۆی گرینگ نییە چۆن ئازار بەرهەم هاتوە، بەڵکوو بە لایەوە تەنها گرنگ ئەوەیە چەند ئازار بەرهەم هاتوە، ئەم جۆرە کارکردنە ڕووناکی ناخاتە سەر ئەوەی چۆن مرۆڤ ئەشکەنجە دراوە و

کوژراوە و چیرۆکەکانی تاوان و دەستدرێژیکردن چۆن بوون، بەڵکوو تەنها یاخود بەزۆری تیشك دەخاتە سەر ئەوەی چەند مرۆڤ ئەشکەنجە دراوە و کوژراوە، چەند گوند و شار ڕووخاوە، چەند کەس دیار نەماوە و نەگەڕاوەتەوە.
دیدی یەك ئاراستەیی، دیدەکی هەڵە و ناتەواوە و قەبارەی تراژیدیا بچوك و ڕەهەندە جیاجیاکانی کاڵ دەکاتەوە و تەنها لە سەر سۆزی وەرگر و بینەر کار دەکات و دەیەوێت بە هۆی تراژیدیاکەوە زۆرترین وەرگر بۆ خۆی کۆ بکاتەوە.

دوای ئەم خاڵانە پێویستە ئاماژە بە ئەوە بکەین، ئاخ و داخ و حەسرەت خواستن بۆ ڕوودان و زۆربوونی مەرگ و تراژیدیا لە پێناو کردنیان بە کەیس و بەکارهێنانیان بۆ ئامانجی تایبەت یان کردنیان بە کاری هونەری و ئەدەبی، لە پاڵ هەرەسی مەرایی و سیفەتە نامرۆییەکەی جۆرێکە لە مەستبوون بوون بە مەرگ تا ڕادەی بەهێزکردنی پایەکانی کەلتووری، ئەوەی بەختیار عەلی ناوی ناوە (مەرگدۆستی) ئەم کەلتوورە لە هەموو کایەکاندا بەهێزە و بەکەس لە ئەدەبدا بەیانی کردوە و تا سەر جەلال تاڵەبانی لە سیاسەتدا هاتوە، بگرە پێشتر و دواتریش هەبوە و هەیە.

جەژنی شکاندنی منداڵ ... کارا فاتیح

بۆ کاروان کاکەسوور...
کە بەشێکی پارچە شکاوەکانی منداڵیم لە چیرۆکەکانی ئەودا بینییەوە

دیدی تەقلیدی و نوستالێژیی کوردی هەمیشە پێی وایە جەژنی جاران و مەراسیم و بۆنەکانی ئەوسا تامەبەی تریان هەبوو، لەززەت و خۆشیان تێدا بوو، هەستکردن بوون بە خۆشیی حەقیقی، لە سەر ئەم بنەمایە بە باڵای پەیوەندیی کۆمەڵایەتی و ڕێزگرتنی نێوان تاکەکان و ڕۆحی لێبوردەیی و بەتەنگەوەهاتن و پەرۆشیی بە یەک و گیانی هاوکاریی لای خەڵك هەڵدەدات و فرمێسکیان بۆ هەڵدەڕێژێت، ئەم دیدە کە بەتوانایە

لە بینینی ئێستای خۆیدا و لە بە پلانی و بە خەونی و بە ستراتیژیی خۆیشیدا گەر سەیری داهاتوو بکات، جگە لە مەرگی خۆی هیچی تر نابینێت، بۆیە بەردەوام ئاوڕ بە ڕابردوو دەداتەوە، بەڵام نەک ئاوڕ بە مانای خوێندنەوە و هەڵسەنگاندن و بینینی هەموو گۆشەکانی، بەڵکوو ئاوڕ بە ڕابردوو وەک زەمەنی لەدەستچوو، زەمەنی لەدەستچوویش وەک ساتە هەرە شیرینەکان. هەژموونی ئەم دیدە تەقلیدییە بە شێوەیەک بەهێزە، کە کایە ڕۆشنبیرییەکانیشی گرتوەتەوە، لەڕووە زۆر هونەرمەند و نووسەر ناوی سەیرسەیر بە هەندە لەو زەمەنانە دادەتاشن، یەکێک ماوەیەک بە سەردەمی زێڕینی شانەی کوردی، یەکێك سەردەمێک بە مێژووی گەشاوەی گۆرانیی کوردی و یەکێکی تر زەمەنێکی تر بە سەردەمی ئاڵتوونیی چالاکیی ڕووناکبیری و خوێندنەوە و نووسین ناو دەبات و لە پای ئاهـ و حەسرەت بە ڕۆیشتنی ئەو سەردەمانە، تەر شانازیشیان پێوە دەکات… ئەم دیدە بە دەلیلی ئەوەی کە توانای بینینی هەموو ڕەهەندەکانی ڕابردووی نییە و وەک مێژوویەکی نەپچڕاو ڕابردوو بە ئێستاوە گرێ نادات و لە سەر ئەم بنەمایەیش بە داهاتوو ناڕوانێت، بۆیە دەتوانین بڵێین دیدێکی تەواو ناواقیعی و عاتیفی و ناعەقڵانییە، هێزی بینینی کورت و لێڵ و ناڕۆشنە.

لێرەدا تەنها لە سەر ئەو خاڵە بە کورتی قسە دەکەم، کە لە پانتاییی کۆمەڵایەتیدا جەخت لەوە دەکرێتەوە، جەژنی جاران خۆشییەکی تری دەبەخشی، هەروەها بەتایبەت دەمەوێت، پەردە لە سەر ئەو درۆ گەورەیە لا بدەم، گوایە جەژن بە منداڵ خۆشە و ڕۆژانەکە کە دەتوانن لە کەیف و شادیدا بن، خاوەنانی ئەم دیدەیش بە ئەوە باسی شادییەکانی سەردەمی منداڵیی خۆیان لە جەژندا دەکەن، کە چەندە بە وێنە و وەسفنەکراو بوە. ئەم ئاوڕدانەوەیە بە منداڵی جگە لە سۆز و فرمێسک بە سەردەمی لەدەستچوو، بارگاوییە بە درۆ و شاردنەوەی زۆر سیمای ئەو ساتانە…
جەژنە تەقلیدی و دینییەکان جگە لەوەی هەوێنێکی دین و ئایدیۆلۆژیاکانن بە یەکخستنەوەی کۆمەڵگا لە سەر هەمان ستایلە کۆن و تەقلیدییەکەی و چالاکی و تایبەتمەندیی جەژنەکان، تەقەلایەکن بە شاردنەوەی پەیوەندییە پچڕاوەکانی توێژەکانی کۆمەڵە و بەزۆر دروستکردنەوەی کۆمەڵگا لە سەر فۆڕمە دێرین و دینییەکەی، ئەم پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەیش خۆی لە سەردانیکردن و تەوقە و ئەملاولا ماچکردن و گەردنئازادی و… هتد، دا دەبینێتەوە، تەوقەکردن سیمای دیاری ئەو سەردانانەیە کە لەم بۆنانەدا دەکرێن، دەستی مرۆڤ لە ئەرکێک کە تایبەتمەندییەکی ئەخلاقیی هەیە چالاکە، بەڵام ئەوەی

تێبینی دەکرێت، بکەری ئەم چالاکییە، گەورەکانن و منداڵان هیچ پێگەیەکی ئەوتۆیان نییە، بەتایبەت لەو ڕابردووەی بە سەردەمێکی زێڕین دادەنرا، منداڵ خاوەنی ئەو دەستە نییە کە بە تەوقەکردن دەشێت، زۆر جار لە ناو ڕیزی تەوقەکەراندا منداڵ دەست دەهێنێت بە تەوقەکردن، بەڵام بە دەستخستنە ناو دەستێکی تر دەگەڕێتەوە، واتە بە تەریقی و شەرمەزاری دەست دەهێنێتەوە دواوە، وەک منداڵ هەست بە بوونی مرۆڤانەی ناکرێت، تا شایەنی تەوقەکردن بێت، کەم منداڵیی ئەو سەردەمە زێڕینانە، کە بە بەهەشتی منداڵ وەسف دەکرێت، بەم شێوەیە نەشکێنراوە، گەر تەوقەکردن چالاکییەکی ئەخلاقی بێت، منداڵ لێی بێ بەش کراوە، گەر هەوڵی مرۆڤ بێت بۆ دروستکردنی بارودۆخێکی هاوبەشی مرۆیی، ئەوا منداڵ بە هۆی ئەوەی دەستی تەوقەکردنی بۆ درێژ ناکرێت، لەم هەوڵە و بارودۆخە دەهێنرێتە دەر، وەک کاراکتەرێکی پارچەپارچە و زیادە تەماشا دەکرێت، کەسێتیی منداڵ وەک بوونێکی مرۆڤانە و خاوەن مافی گەردوونی و ئازاد لە بەر چاو ناگیرێت، ئیتر جلی تازەی جەژن و یاریکردن و سەرگەرمکردن بە کۆبوونەوە و قەرەباڵغی و سەردانی ئەم شوێن و ئەو شوێن، تەنها شاردنەوەی ئەو کەسێتییە تێک شکاوە و دڵخۆشکردنێکی هەڵخەڵەتێنەرانەیە...

دیدی تەقلیدی و نوستالۆژیی کوردی ئەوە بە زەقی و ڕوونی دەبینێت و فرمێسک و حەسرەتی بۆ هەڵ دەکێشێت، کە بە منداڵیی جەژنان جل و پێڵاوی جوان و خواردنی خۆش هەبوو، بەڵام ئەوە نابینێت، کە ئەو دڵخۆشییە زۆرە نیشانەی بەدبەشیی چەندین ڕۆژ بوو لە جل و پێڵاوی جوان و خواردنی خۆش، دیدی تەقلیدی و نوستالۆژیی کوردی تەنها ئەوە دەبینێت کە جەژنان بە منداڵیی یاریی خۆش خۆشیان دەکرد، ئەوە نابینێت، بێ لە جەژن ڕۆژانی تر لەو یاریانە نەبوو بیکەن...

کۆمەڵگایەک نەتوانێت منداڵ وەک کارەکتەرێکی کۆمەڵایەتی، کە خاوەنی بوونێکی مرۆڤانە و مافی گەردوونی و کەسێتییەکی ئازادە، ببینێت و تەنها وەک هۆکارێکی خۆشیبەخش یان مەبەستی تایبەتی خۆی دانی پێ دا بنێت، نەزانێت منداڵانیش وەک گەورەکان و بگرە زیاتریش دەکرێت ببنە سەرچاوە ئەزموون و فێرکردن، ئەویش لەوەدا گەورە وەک منداڵ خۆی بە شایستەی خۆشحاڵبوون بزانێت، پێکەنین و شادی بە سامان و ئارەزوو و هەر ئامانجێکی ترەوە نەبەسترێتەرەوە و سروشتێکی بێ هۆی مرۆڤ بێت، هەروەها دەکرێت گەورەکان لە منداڵانەوە فێر بن هەمیشە خولیایەکیان هەبێت، هەمیشە بە خەونێک بژین و ئامانجێک لە سەریاندا بێت، ئەمە جگە لەوەی منداڵان وانەیەکی باش بە گەورەکان، ئەوەی دەیانەوێت بتوانن دەری ببڕن.

کۆمەڵگایەک منداڵەکانی بە پارچەپارچەیی گەورە بکات، بە گەورەییش وەک ئێستای ئێمە، لە جیاتیی بینینی ئێستا و خەونی ئایندە، فرمێسك بۆ ڕابردوو هەڵدەڕژێت…

جەژنی شکاندنی منداڵ … کارا فاتیح

ڕەهەندی سکیۆلاری دوعا … کارا فاتیح

پاڕانەوە و دوعای جۆراوجۆر لە کاتی جیاجیا و بە فرە مەبەست، لە ڕەهەندی و خورافی و ئایینەوە، بە هۆی بەهێزییان لە نەستی کۆدا لە پاش ئەم دوو ڕەهەندە دێرینە ڕەهەندێکی کەلتووریشیان وەرگرتوە و بوونەتە بەکارهێنانێکی گشتی بە حاڵەت و بۆنەی دیاریکراو و تایبەت و هەمەجۆر و بەشێکی گەورە لە کەلتووری زارەکی و قسەکردن پێک دەهێنن. پاڕانەوە و دوعاکردن لە پانتاییەکی بەرفراوان بە کار دەهێنرێن و بۆ زۆربەی خەون و هیوا و خۆزگە و چاوەڕێکردن و پێشبینیکردن بۆ ئایندە و… هتد،ـەکانی مرۆڤ پەنا بۆ دوعاکردن و پاڕانەوە براوە و ئێستایش وەک دیاردە و ڕاهاتن لە سەر زاری زۆرینەی زۆر (گەر نەڵێین هەموو) مرۆڤەکە.

پاڕانەوە و دوعاکردن لە پاش دیوە ئایینییەکەدا، لە ڕووی دەروونییەوە دەکرێت وەک هەوڵی مرۆڤ بۆ نەرمکردنەوەی زبرییەکانی ڕێگەی ژیانی بێت و هەست بکات بە ژێر تیشکێکی میهرەباندا ڕۆ دەکات و ئەوەی دەیبینە و دەتەوێ مانادار و بەهادارتر بێت، بەڵام هەیانەیشەوە مرۆڤ ئەزموونی ئیرادەی خۆی بەهێز بکات، بەڵام کە پاڕانەوە و دوعاکردن دەکرێنە عادەت، وەک نەریت و موجامەلە و پڕکردنەوەی ناکاراییی زمان لە تەعبیر لە فیکر و بیرکردنەوە بە کار دەهێنرێن، ئیتر دوعا و پاڕانەوە ئەو ڕەهەندە لە دەست دەدەن کە لە پشت دەروونێکی پتەوەوە دەوەستن و ئیرادەی مرۆڤ بە هێز دەکەن، بۆیە پاڕانەوە دوعاکان دەبن بە:

١- گۆڕینی کار بۆ نیەت، ڕاستە دەکرێت هەموو کارێک سەرەتا نیەت بێت، سەرەتا بیرێک، مرۆڤ بە ئەنجامدانی کارێك دەجووڵێنێت، بەڵام

نیەتی بە کردار، بوونی ئومێدێک بە جووڵە و هەوڵ، خەونێک بە گەشت و سەرکێشی بریتییە لە نیەتێکی پاسیف و خەونێکی مردوو و ئومێدێکی بێ گیان، هەموو ئەمانیش لەو دوعا و پاڕانەوانەدا بە تەواوی بەرجەستەن کە وەک عادەت بە سەر زاراوەن: خوایە، ئەم زولمە قەبووڵ نەکەیت. خودایە زاڵمان لە ناو بەریت. خودایە بە خاتری ناوە جوانەکانی خۆت ئەم دز و مافیایانەمان لە کۆڵ بکەیتەوە… هتد.

[illegible]- دوعا و پاڕانەوەکان وەک جۆرێک چێژ بە کار دێن، بەڵام چێژێکی حەقیقی نا لە مرۆڤ، بەڵکوو تەنها نمایشێکی پێویست یان ناچاری یان ئامانجدار بە خۆناساندن وەک کەسێکی مرۆڤدۆست و ئیجابی و چاکەخواز. چێژی ڕاستەقینە چێژە لە مرۆڤێکی خاوەن بەها و مافی گەردوونی، ڕێزگرتن لە مرۆڤ دانانە بە مافی هەنووکەیی مرۆڤ و وەلانانی هەر بەربەستێک لە بەردەم ئازادی و ژیانی. لەحزەیەکی ئێستاییە و کار و جووڵەی ڕووبەڕوو و دەمودەست پێشکەش دەکات، بەڵام چێژی ناو دوعا و پاڕانەوەکان ڕەوانەکردنی کەمەڵێک وشەی بێ کردارن بە داهاتوو، قسەن و نابنە چالاکی، چێژن بەڵام چێژێکی پاسیڤ کە هیچ ئەکتێک لە خۆ ناگرن و تەنها بە نمایشی دەمێننەوە: لە خودا داواکارم تەمەندرێژ و سەرکەوتوو بیت. خودا ڕەحمەت پێ بکات و شیفای دەردت بنێرێت… هتد.

[illegible]- پاڕانەوە و دوعا بە زمانێکی دینی تەنها داوا دەکات، داواکاریش سیفەتێکی ناچالاکی هەیە، ئەوەی داوا دەکات، تەنها دەخوازێت و دەپاڕێتەوە بەڵام کاریان بۆ ناکات یان زەحمەتە هەوڵیان بۆ بدات، بۆیە داواکاران لەڕێدا بکەر نین، پاسیڤ و لەکارداماڕاون، داواکاریی بێ هەوڵ دەبنە جۆرێک لە دروشم، دروشمیش پەیامێکی بێ قورسایی و ناوەڕۆکە، یان ناوەڕۆکێکی پوچی هەیە، چونکە دروشم هەمیشە پەیام لە ئاستی زارەکی و قسەدا دەهێڵێتەوە و نایگەیەنێت بە کردار: خودایە ستەملێکراوان بە سەر ستەمکاراندا سەر بخەیت. خودا لەگەڵ هەژارانە…. هتد.

[illegible]- پاڕانەوە و دوعاکردن، هەمیشە یان بەزۆری زمانێکی دینیی هەیە، هەمیشە بە شێوەیەکی میکانیکی زمان و بیرکردنەوەی مرۆڤ دەخاتەوە باوەشی دیدی میتافیزیکی و ئایینی و خەون و ئامانج و کارەسات و ئاییندەی مرۆڤ دەخاتە ناو دەستێکی دوور و نەبینراو، ئەمەیش وەک عەقڵییەتێکی بەهێزی ئەو پرەنسیپە تۆتالیتارییە کار دەکات کە خەونی تاک لە ناو کەبیرکردنەوە و گشتخوازیدا دەتوێنێتەوە و دەسەڵاتی گۆڕانکاری کوێر یان لاواز دەکات.

ە- لە هەموو ئەم خاڵانە گرینگتر پاڕانەوە و دوعاکردن، مرۆڤ لە سەر ئەوە ڕادەهێنێت کە ڕووداوە سیاسی و مێژووییەکان وەک ڕووداوگەلی سروشتی ببینێت، وەک ئەوەی هێزی بانسروشتی لە پشت ئەو ڕووداوانەوە بن و خوڵقاندبنی، ئەمەیش خۆبەخۆ لە خزمەت بکەرانی ڕاستەقینەی ئەو ڕووداوانەن و هاوکات دەستی مرۆڤ کورت و بێهێز دەکات لە ئاست بەرگرتن بەو ڕووداوانە و گۆڕینی ئاراستەکانیان و کۆتاییهێنان بە کارەسات و سزادانی بکەر و تاوانباران.

پرسیارەکە ئەوەیە: ئایا ناکرێت پاڕانەوە و دوعا ڕەهەندێکی سکیۆلار و دونیاییش وەربگرن؟ وەڵام بەم پرسیارە هەر (بەڵێ)یە، چونکە پاڕانەوە و دوعاکردن مادام بەشێکی پتەو بن لە کەلتووری زارەکی و بەپتەوی لە نەستدا جێگیر بووبن و بەهێزەوە و زووزوو لە ئاخاوتن و ڕووبەڕووبوونەوەکاندا بێنە سەر زار، بۆیە پێویستە ئەم نەریتە زارەکییە ڕەهەندێکی سکیۆلاری تێدا بەهێز بکرێت، ئەویش بە ئاراستەی پێچەوانەی ئەو خاڵە نەگەتیڤیانەی ئاماژەیان بۆ کرا، پاڕانەوە و دوعاکردن بکرێنە پاڵنەر بۆ بەهێزکردنی ئەزموونی ئیرادە، بکرێنە خۆراکی ئەو عەشقە دونیاییەی دەیەوێت مانا بە جیهان بدات و لە ڕەنگڕێژکردنی چارەنووس ڕۆڵی هەبێت.

کێن ئەوانەی کەوتنی قەوارەی هەرێمی کوردستان بە مەترسی دەزانن؟ ... کارا فاتیح

نزیکەی ٢٧ساڵە بە هۆی معادەلەیەکی نێودەوڵەتی و لە بەرژەوەندیی زلهێزانی دونیا قەوارەی هەرێمی کوردستان دروست کراوە، کە هەر زوو لە ژێر پەردەی هەڵبژاردنێکی گاڵتەجاڕانەدا، کرا بە خاوەنی پەرلەمان و حکوومەت، لەو کاتەوە تا ئێستا ئەکتەر و بەرپرسانی وایان لە خەڵک دەگەیاند و بە زۆر دەیانخستە مێشکی هەموانەوە، کە ئەو حکوومەتە خەونی لە مێژینەی کوردە و ڕووبارێک قوربانی و خوێنی بە دراوە، ئەوەیش ئەگەر شتێک لە ڕاستیی تێدا بێت، ئەوا شتێکی تریان وەک حەقیقەتێکی ڕەها لە ناخی هەموو تاکێکدا دەچەسپاند،

گوایە دەوڵەتانی داگیرکەری کورد، بە تایبەت ئێران و تورکیا دژی ئەم ئەزموونەن و نایانەوێ کورد خاوەنی هیچ شتێک بێت، لە هەر دوو بانگەشەکەدا خۆیان و خەڵکیان بە تەواوکەری یەک دادەنا و بۆ چەواشەکاری ئەو قەناعەتەیان دەچەسپاند، گوایە ئەمە حکوومەت و پەرلەمانی خەڵکە.

ئەمانە کە سەرەتا بە تاڵانی و فەرهوود و ئاودیوکردنی کەلوپەلی ئەم وڵاتە دەستیان پێ کرد و پاشان بە ژنکوژ خۆیان ناساند، دواتر شەڕەپەڕۆ و شەڕی ناوخۆیان کرد بە قەدەری ئەم خەڵکە، لە کوشتن و دەرکردن و دەستدرێژیکردن و ئاوارەکردنی خەڵک ژمارەی پێوانەییان تۆمار کرد، سەرەڕای دوو زۆنی و حکومی دوو بنەماڵەیی و دوو ئیدارەیی لە هەموو بستێکی ئەم وڵاتەدا، کەوتنە تاڵانکردنی سامانی سەر زەوی و ژێر زەوی و دەرەنجام بە دۆخێک گ□یشتین سەرەتاییترن سیمای ژیانی شارستانی کە خوێندن و تەندروستییە لەم وڵاتەدا لە ژێر سایەی ئەم حکوومەت و پەرلەمانەدا تەفروتوونا بوو، هیچ بەهایەک بۆ مر□ق و ژیان لە سایەیاندا نەما، کەچی ناوبەناو گوێمان لەوە دەبێت، کە دەبێت سەرەڕای ئەو ئەزموونە تاڵە بێهاوتا و نموونەیە لە مێژوودا، قەوارەی هەرێم و حکوومەت بپارێزرێت و هەر وەک دەستکەوتێک چاوی لێ بکرێت… پێویستە لە سەر ئەو قسانەی سەرەوە ئەم پرسیارانە بکرێت:

□- لە چ زەمەنێکی مێژوو و لە ژێر سایەی کامە حکوم و لە چ سەردەمێکدا کەرتی خوێندن و تەندروستی و هەموو جووڵە و کار و کاسپیی خەڵک بەو شێوەیە پەکی کەوتوە؟

□- لە چ زەمەنێکی مێژوو و لە ژێر سایەی کامە حکوم و لە چ سەردەمێکدا دەوڵەتانی داگیرکەری کوردستان بە تایبەت ئێران و تورکیا وەک ئێستا توانیویانە سیاسەت و پیلان و خەونی خۆیان لەو ناوچەیەی کە بە قەوارەی هەرێمی کوردستان ناو دەبرێت، جێبەجێ بکەن؟

□- لە چ زەمەنێکی مێژوو و لە ژێر سایەی کامە حکوم و لە چ سەردەمێکدا مر□قی کوردی ناو ئەم چوارچێوەیە هێندەی ئێستا هەستی بە بێبەهایی، بێ هیوایی و داڕمانی خەون و ئومێد کردوە؟

دوای وەڵامی ئەم سێ پرسیارە، ئاسانە ئەو دوو موتڵەقەی سەرەوە وەک چەواشەکارییەکی ٢٧ ساڵە ناو بەرین، کە خەڵکی ئەم هەرێمەی پێ لە خشتە دەبرێت و بە هۆیەوە هەموو ستەم و نادادپەروەری□□ک ل□ س□ری

تاقی دەکرێتەوە، کەواتە:

١- ڕاست نییە داگیرکەرانی کورد بە تایبەت تورکیا و ئێران دوژمنی قەوارەی هەرێمی کوردستان بن، چونکە وەک گوتمان لە هیچ سەردەمێک هێندەی ئێستا نەیانتوانیوە سیاسەت و خەونەکانیان لەم شوێنەی پێی دەڵێن هەرێمی کوردستان بهێننە دی، بەدڵنیاییی دەیانەوێت ئەم قەوارەیە هەر بمێنێ، بۆ ئەوەی هەر تێیدا دەست ئاوەڵا بن و نایانەوێ دەسەڵاتی حکومی ناوەندیی بۆ بگەڕێتەوە.

٢- ئەوە بە واقیعی و پراکتیکی بینرا کە قەوارەی هەرێمی کوردستان ئەوە نەبوو، یان ئەگەر ئەوەیش بێت ئەوەی نەدەهێنا ڕووبارێک خوێن و قوربانیی بۆ بدرێت و خەونی کورد بێت، چونکە وا دەبینین خۆی هەموو خەونەکانی تاکی کورد هەڵ دەتەکێنێت…
ئەوەی گرینگە لەم شیکارییە ئاسانە هەڵبگیرێتەوە، ئەوەیە:

٣- لە کاتی هەر خۆپیشاندان و ناڕەزایییەک دژ بەو دەسەڵاتە ملهوڕ و گەندەڵە و نادادپەروەرەی ئەو ڕۆژە ڕەشەی کردوەتە چارەنووسی خەڵک، پێویستە ئەو وەهمە وەلا بنرێت، گوایە بە کەوتنی قەوارەی هەرێم دڵی داگیرکەرانی کورد خۆش دەبێت و خەونی ئەوان دێتە دی، نەخێر بە پێچەوانەوە ئەوان دەیانەوێت ئەم قەوارەیە بەم حکومڕانانەیەوە تا ئەبەد بمێنێ، بۆ ئەوەی چۆنیان پێ خۆش بێت وا بە کاری بهێنن، کە ئەمەیان هیچ کاتێک بۆ نەکراوە.

٤- بوونی قەوارەی هەرێمی کوردستان تەنانەت دژ بە خەونی نەتەوەیی کوردیشە، چونکە: أ- ئەم قەوارەیە نزیکەی ٢٧ ساڵە تەنها تەعبیر لە کەمتر لە نیوەی خاکی کوردستان لە دەوڵەتی عێراقدا دەکات، حکومڕانانی ٢٧ ساڵی هەرێم نە بە سیاسەت و دیبلۆماسیەت، نە بە هێز و شەڕ، نە بە یاسا و دەستوور، نەیانتوانیوە ئەو ناوچانە بگەڕێننەوە سەر هەرێمی کوردستان، ئەوەیش مەترسیی تەعریب و سڕینەوەی یەکجارییان لە نەخشەی کوردستان لە سەر زیاد دەکات، بوونی قەوارەیەک بە ناوی هەرێمی کوردستان ئومێدی گەڕانەوەی ئەم ناوچانە نادات، بەڵکوو دابڕینی یەکجارییان مسۆگەر دەکات، بۆیە لە حاڵەتی وادا، کەوتنی قەوارەی هەرێم و بە ناچاری گەڕانەوەی ئەو نیوەیە بۆ لای نیوە دابڕاوەکەی، خەباتێکی واقیعیتر دژ بە ستەمی میللی و تەعریب و سڕینەوە دەستبەر دەکات و ڕیزەکانی تەکۆشان و هاوپشتی پتەوتر دەکات. ب- بە واقیعی و پراکتیکی قەوارەی هەرێمی کوردستان قەوارەیەکی نەک پتەو تەنانەت لەرزۆکی نەتەوەیییش نییە، لە زێڕینترین و گەشاوەترین و بەهێزترین ساتی ئەم ٢٧ساڵەیدا هەر

بریتی بوە لە دوو ئیدارە و حکومی دوو بنەماڵە و دۆخی دوو ئەمارەتی بە سەریدا زاڵ بوە و گۆڕستانی خەونی نەتەوەییش بوە.

□- ئەگەری نەمانی قەوارەی هەرێمی کوردستان، هەڵەیە وا تەفسیر بکرێت گوایە کوژاندنەوەی دوا ئومێدی تاکی کوردە و وەک تیاچوون وێنا بکرێت، بەڵکوو ئەم هەرێمە ئەگەر وەک بالةخانە بچوێنرێت کە بەهای مر□ق و ئەخلاق و هونەر و زانست و توانایی□ م□عن□وی□کانی سفر و ژێر سفر بێت، بۆی□ □وخاندنی ڕەنگە ئومێدبەخش بێت تا کارەسات، چونکە هاتنەوە سەر خاڵی سفر، سفر بۆ دامەزراندنی بنەمایەکی بەهێز، زۆر باشترە لە باڵەخانەیەکی لار کە بنەمای فشۆڵی هەبێت و نەتوانیت و کاری نەکردە بێت ڕاست بکرێتەوە و نەزانیت دەست بۆ کوێی بەریت تا چاکی بکەیت…

کەواتە پرسیاری ناونیشان دەکەینەوە: کێن ئەوانەی کەوتنی قەوارەی هەرێمی کوردستان بە مەترسی دەزانن؟
وەڵام: هەر کەس دەبێت با ببێت، گرینگ ئەوەیە ئێمە بە مەترسیی نەزانین و مەزاییدەی ئەو پەرلەمانتارانەی بەغدایش لامان پولێکی قەڵب بێت، کە دەڵێن شەڕی مانەوەی قەوارەی هەرێم دەکەین..

ڕێزمان و ئەدەبی کوردی … کارا فاتیح

ناونیشانێکی بەتاڵ

(ڕێزمان و ئەدەبی کوردی) ناونیشانێکی نامۆ نییە و تایتڵی سەرەکیی ئەو کتێبەی پرۆگرامی خوێندنی قوتابخانەکانی قۆناغی بنەڕەتی و ئامادەیی و پیشەییە، کە سەرەتاکەی کۆمەڵێک بابەتی ڕێزمان لە خۆ دەگرێت و بە نموونە و □اق□ و پێناسەوە ڕوون دەکرێنەوە و پاشان بە ڕاهێنان، تاقیکردنەوەیان لە سەر دەکرێت، بەشێکی تریشی بە بابەتی ئەدەبی: شیعر، پەخشان و باسی قوتابخانە ئەدەبییەکان و…هتد لەگەڵ ژیاننامەی ئەدیبان و کۆمەڵێک بابەت بۆ خوێندنەوە پڕ کراوەتەوە… پرسیارەکە ئەوەیە: بۆچی بابەتێکی پرۆگرامی خوێندن، بریتییە لە

تێکهەڵکێشکردنی دوو بابەتی جودای وەک: ڕێزمان و ئەدەب؟ بۆچی هەر کەسێک مامۆستا ئەدەبی کوردی بێت، دەبێت مامۆستای ڕێزمانی کوردییش بێ؟ بۆچی بەدرێژایی خوێندنی کوردی لە قوتابخانە، ئەم دوو بابەتە کراون بە یەک مادەی خوێندن و کەسێک نەهات بپرسێت، ئەم دوو بابەتە چییان بە سەر یەکەوە هەیە و بۆچی لە یەک کتێبدا ترنجاون و یەک کەسیش دەتوانێت لە هەر دوو بابەتەکەدا پسپۆڕ بێت؟ لە کاتێکدا نەک هەر دوو بابەتەکە، دوو پسپۆڕیی جودان، تەنانەت لە ناو هەر یەکێکیاندا بە وردبوونەوە لێیان، چەندین پسپۆڕی جیا دەکرێنەوە؟

وەڵامێکی تەقلیدیمان بۆ ئەم پرسیارانە بیستوە کە پێ دەچێت زۆر ڕووکەش لە پرسیارەکە گەیشتبێت، کە پێی وایە، لە بەشی ڕێزماندا ئاشنابوون بە یاسا و ڕێساکانی زمان و چۆنێتیی قسەکردن و نووسین بە ڕێگەیەکی زانستی دێتە کایەوە، لە بەشی ئەدەبیشدا جگە لە ئاگاداربوون لە ئاست و مێژووی ئەدەبی کوردی و توانایی بەهرەمەندەکانی، توانایی دەربڕینی ئەدەبی و قسە و نووسینی کاریگەر و سەرنجڕاکێش و بەکارهێنانی وشە و دەستەواژە و ڕستەی جوان و ناسک و بەهێز دەباتە سەرەوە، پێکیشەوە، واتە ڕێزمان و ئەدەب بەهاوبەشی دەبنە هۆی ئەوەی قوتابی جۆرە نووسینێک فێر بێت، کە بە وشە و ڕستە و پەرەگرافی تۆکمە و زانستی چنرا بێت، یاساکانی ڕێزمانی تێدا جێبەجێ کرابێت و پڕیش بێت لە دەربڕینی کاریگەر و بەهێز و سەرنجڕاکێش کە جیاوازە لە قسەکردنی ڕۆتینی، بە شێوەیەکی کردارییش نووسینی پارچە داڕشتنێک کە توانییانەی قوتابیی تێیدا تاقی دەکرێنەوە، کراوە بە ئەرکێکی ئەو وانەیە.

بە سەرنجدان لە دۆخی نووسینی کوردی و ئاستی ڕێزمانی و فۆڕمی ڕێنووسی بە تایبەت نووسینی ئەو نووسەرانەی لە دونیای ڕۆژنامەوانییەوە دەرکەوتوون و ئەمڕۆ خێراخێرا کتێبەکانیان لە چاپ دەدەنە دەر، بەتەواوی دڵنیا دەبین کە ئامانجێک نییە ئەو کتێبە (ڕێزمان و ئەدەبی کوردی) پێکابێتی و بەرهەمێکی هەبووبێت، کێشەی ئەو کتێبە یان ئەو پڕۆگرامەی خوێندن لە ناو خۆیدایە، ڕاستتر وایە بڵێم ڕێزمان و ئەدەب ناکرێت بکرێنە یەک مادە و بخرێنە ناو یەک کتێبەوە، چونکە ئەوەی ڕێزمان بە یاسای زانستیی نووسینی دەزانێت و فۆڕمێکی نووسین و ڕێنووس بە ڕاست دادەنێت، ئەدەب و ئەدیبانی کورد بە تایبەت ئەوانەی لە کتێبی قۆناغەکانی خوێندندا هاتوون، کە بەشێکی زۆریان هیی سەدەکانی ڕابردوون، مەرج نییە پابەندی ئەو یاسا و ڕێسا زمانییانە بووبن و لە بنچینەدا ئەم یاسایانەیان هەر لە بەر دەست نەبووە و زۆریان لێیان ئاگادار نەبوون تا لە

نووسینەکانیاندا پێڕەویان لێ بکەن، ئەوە جگە لەو گۆڕانکارییانەی بە سەر زمانی قسەکردن و نووسیندا هاتوون، بۆیە ئەستەمە بنەمایەکی ڕێزمانیی پتەو لە بەشە ئەدەبییەکەی ئەو کتێبەدا (ڕێزمان و ئەدەبی کوردی) ببینینەوە و ڕێنووسێکی زانستیمان بەر چاو بکەوێت کە پشتی بە بەشەکەی ڕێزمان بەستبێت و نووسەر و خوێنەری کورد لێوەی فێر بن، بۆیە ئەم کتێبە ئەوەی دەیدات بە قوتابی هەر خۆی بەر لەوەی لە بەرگی دواوە لێوەی تێپەڕ ببێت لێی دەسەنێتەوە، ئەوەی لە شوێنێکدا و لە وانەیەکدا وەک یاسای ڕێزمانی پێشکەشی دەکات، لە شوێن و وانەیەکی تردا پێشێلی دەکات و هەڵی دەوەشێنێتەوە.

پێویستە وەک هەنگاوی یەکەم ئەم دوو بەشە (ڕێزمان و ئەدەب) لە خەیاڵ و بیرکردنەوەی مامۆستا و قوتابی و خوێنەر و نووسەری کورددا بترازێن، ئینجا ئەوانەی خۆیان بە ئەکادیمییان و پسپۆڕانی ئەو بوارە دەزانن دەبێت بزانن، ئەدەب و ڕێزمان ڕاستی دوو کایەی تەواو دابڕاو نیین، بەڵام هێندەیش نزیک نیین بکرێنە یەک مادەی خوێندن و بەدرێژاییی چەند ساڵێک لە ناو یەک کتێببدا جێ بکرێنەوە و یەک مامۆستا ببێتە پسپۆڕ لە هەر دوو بوارەکەدا، پێویستە بزانن ڕێزمان باس لەو یاسا و ڕێسایانە دەکات کە زمانی لە سەر بونیاد نراوە و هەر ئەو یاسایانە شێوەیەکی تۆکمە و زانستییانەتر لە نووسیندا پێڕەو دەکەن، مەبەستیش لە نووسین هەموو کایەکانی نووسینە نەک ئەدەب بە تەنها، بۆیە ئەو پێوەندییەی لە نێوان ڕێزمان و بابەتێکی ئەدەبیدا هەیە، هەمان ئەو پێوەندییە کە لە نێوان ڕێزمان و بابەتێکی دەروونی، ئایینی، فیزیکی، جوگرافی و مێژوویی…هتد، دا هەیە، چونک□ □□زمان باس لە یاساکانی نووسین و ڕێنووسێکی زانستی دەکات، بۆ نووسین بە گشیی باس دەکات نەک تەنها بۆ بابەتی ئەدەبی، لە ڕاستییشدا بابەتی ئەدەبی لەو بابەتانەیە کە زۆرترین پێشێلکاریی یاساکانی ڕێزمانی تێدا دەکرێت، ئەویش بە هۆی ئەوەی بەشێکی ئەو بابەتانە تێکستی ئەدەبین و سەردەمانێکی پێشتر نووسراون و دەستکاریکردنیان ڕێپێدراو نیین و هەندێ جاریش بە هۆی زاڵبوونی دەنگی کاراکتەر و قسەکەرەکان لە ناو تێکستەکاندا، نووسین دەچێتە سەر شێوازێکی زارەکی و شێوەیەکی هەڕەمەکی و ناسیستماتیکی تێدا بە دی دەکرێت، واتە کە نووسینێکی ئەدەبی دەخوێنینەوە، وەک ئەوەی گوێمان لە قسەکردن بێت وایە، تا ئەوەی تێکستێک بخوێنینەوە.

(ڕێزمان و ئەدەبی کوردی) ناونیشانێکی بەتاڵە بۆ کتێبێکی قۆناغەکانی خوێندن، چونکە هەر خۆی لە خۆیدا ئەو ئامانجانە

دەمرێنێ کە بەیانی دەکات، ئەوەی دەیکات بە یاسا خۆی لە باری دەبات، ئەوەی تۆکمەیی بێت فشەڵی دەکاتەوە، دەبێت هەموان بزانن، گەر ئەدەب و ڕێزمان دابڕاویش نەبن لە یەک، بەشێک نیین لە یەک و هێندە لە نزیک یەکەوە دانانرێن و پسپۆڕییەکەیان تێکەڵ ناکرێن، دەکرێت ئەم□ی□ش بە سەرەتای ئەو خەمساردییە بزانین کە ئەمڕۆ نووسەری کورد دیدێکی ستراتیژیی بۆ نووسین نییە، هەر کەس و هەر ناوەند و دەزگایەکی ڕاگەیاندن و ڕۆشنبیری بە میزاجی خۆی پێڕەوی لە ڕێنووسێک دەکات و بێ ئەوەی سەرەتاییترین هۆشیاریان لە بارەی ڕێزمان و ڕێنووسەوە هەبێت، بڕیار لە شێوەیەکی نووسین دەدەن و لە ناوەند و دەزگاکانی خۆیشیانەوە پێڕەو دەکرێن.

بەکۆمەڵایەتیکردنی سیاسەت … کارا فاتیح

سەرنجێک لە سەر وشەکانی
(مام\مامە، کاک\کاکە، مامۆستا، دکتۆر، شێخ، مەلا و…هتد)
بۆ کارەکتەرە سیاسییەکان …

سەردەمانێك لە ناوەندی ڕۆشنبیریی کوردیدا، ڕەخنەی ئەوە دەگیررا کە سیاسەت هەموو کایەکانی تری ژیان و کۆمەڵگای داگیر کردوە و ناهێڵێت سەربەخۆ کاری خۆیان بکەن، ئەم بۆچوونەیش زیاتر سیاسەتی لە کاری حیزبایەتیدا کورت کردبوو□وە، بە سەرنجدان لە واقیعی کاری دامەزراوە و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگا، تێدەگ□یشتین کە ئەم بۆچوونە بڕێکی زۆر حەقیقەتی هەڵگرتبوو، بەشێکی تواناییەکانی ڕۆشنبیرانی گ□قاری ڕەهەندیش بۆ سەلماندن و ڕەخنەگرتن بوو لەم پرۆسەیە، بەڵام ئەوەی ڕۆشنایی نەخراوەتە سەر و لانی کەم لە ژێر هەژموونی ئەو بۆچوونەدا بزر کراوە، پرۆسەیەکی پێچەوانەیە، کە ئەویش بەکۆمەڵایەتیکردنی سیاسەتە لە ڕێگەی بەکارهێنانی کۆمەڵێک وشە و

هاوەناو بە کارەکتەرە سیاسییەکانی کورد لە وێنەی: شێخ، مەلا، مام\مامە، کاک\کاکە، مامۆستا، دکتۆر و...هتد. دیارە تا ئەستایش ئەم بەکارهێنانە وەک پرۆسەیەکی ئاسایی ڕۆیشتووە و سەرنج لە لایەنە مەترسیدارەکانی نەدراوە.
مرۆڤ بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتییە، بە ئەوەیش وەک بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتی قبوڵ بکرێت و ژیانی بەکۆمەڵی دروست بکرێت، لە پەناو وەڵامدانەوە و تێرکردنی ئەو غەریزە و ئەو ئارەزوانەی کە سروشتین، یاسای کۆمەڵایەتی دانراوە و بە یاسا ئەم غەریزە و ئارەزوانە وەڵام دەدرێنەوە و لە چوارچێوە دراون، هەر وەک چۆن یاسا (نووسراو یان نەنووسراو) بە هەموو پەیوەندییەک و ڕێکخستنی پێکەوەژیان دانراوە، ئەم پرۆسەیەیش کۆمەڵگا پەسەندی دەکات و ژیانی بەکۆمەڵی مرۆڤ مەیسەر دەکات، لەمەیشەوە پەیوەندیی خوێن، خزمایەتی، بنەماڵەیی، ئایینی و نەتەوەیی...هتد سەری هەڵداوە.

لە کەشی بەکۆمەڵایەتیبووندا، تاکەکانی کۆمەڵگا بە یەک دەگەن و بەرژەوەندیی هاوبەش کۆیان دەکاتەوە، هاوکات ململانێ و ناکۆکی و جیاوازییەکان دەردەکەون و گەشە دەکەن، بە ئەوەی هاوشانی ئەمانە پرۆسەی بەکۆمەڵایەتیبوون لە بەردەوامیدا بێت، فەزایەکی گشتی ئامادەیە کە بریتییە لە شوێنی چالاکیی عەقڵانی و وتووێژ و هەوڵی ڕێکخستن و گێڕینی ژیان، ئەم فەزایەیش سیاسییە، واتە ڕێکخستنی ژیان و بەڕێوەبردنی کۆمەڵگا بە خۆی پرۆسەیەکی سیاسییە، سیاسەتیش بە چەندین دیوەدا دەتوانێت کار بکات، هەم بە ئاراستەی خۆشگوزەرانیی تاکەکانی کۆمەڵگا و هەم بە ئاراستەی زوڵم و ستەم و چەوساندنەوە، ئەوەی کە هەوڵی گێڕانی ژیان و ڕزگاربوون لە زوڵم و ستەم دەدات، کارێکی سیاسییە و ئەوەیش هەوڵی مانەوەی واقیعی باو و لە دەسەڵاتدا مانەوە و جێگیربوونی کۆمەڵێک سیاسی دەدات دیسان هەر کارێکی سیاسییە، بۆیە بە شێوەیەکی گشتی ڕێکخستنی ژیان و هەرەمی دەسەڵات و بەهرەمەندبوونی تاکەکانی کۆمەڵگا بە دیوی چاک و خراپیانەوە تێکەڵا پرۆسەی سیاسیین، دژوەستانەوە و سەرکوتکردنی دەنگی ناڕازییش بە هەر دوو باردا سیاسەتن، بۆیە بەشێکی زۆری لێپرسراوێتیی ژیانی خەڵک و کۆمەڵگا لە ئەستۆی ئەو کارەکتەرانەیە کە لە لوتکەی هەرەمی دەسەڵاتدان، پێویستیشە هزر و بیرکردنەوە بە ئاراستەی هەموو جووڵە و ڕەفتار و بڕیارێکیان لە کاردا بێت و ڕەخنەی چاونەترسانە بە میتۆدی عەقڵانی لە دەرکەوتن و گەشەدا بێت.

ئەوەی تێبینی دەکرێت بەشێکی زۆری کارەکتەرە سیاسییەکانی کورد بە تایبەت ئەوانەی بەرپرسی یەکەمن لە حزب و دەسەڵاتدا بە کۆمەڵێک

هاوەنـاوی زمـانی لە وێنەی (شێخ، مەلا، مـام، کـاک، مامۆسـتا و دکتۆر…هتد) داڕێشراون، کە هەر یەک لەو هاوەناوانە دەیەوێت ئەو کارەکتەرە سیاسییانە لە سیاسەت داببڕێت و بەرگێکی کۆمەڵایەتییان بە بەردا بکات و بە پەیوەندیی خوێن و خزمایەتی و دین و بنەماڵە، سۆز و ڕێز و موحیبەتی هەر ئەو خەڵکە بە خۆی دەستەبەر بکات، کە ئەگەر چی لە دەستیان دادوبێدادیەتی و ژیانێکی بێ ماف و نایەکسانی هەیە، ئەمەیش بە خۆی پرسێکی سیاسی و ئامانجدارە و هەوڵ دەدات لەم ڕێگەیەوە ئەو کارەکتەرانە لە ئەکتی سیاسیی ڕادیکاڵ بپارێزێ و لە پرسەی بەکۆمەڵایەتیکردندا بە زەقکردنەوەی کەلتووری ڕێز و خزمایەتی و پەیوەندیی خوێن، ڕووی میهرەبان و بەشێک لە خەمان و ئاساییبوونی هەموو نادادییەک نیشان بدرێت.

دروست نەبوونی تاکێکی خاوەن ئیرادە و ئەکتی سیاسیی ڕادیکاڵ، ڕیشەی وا لە زەمینەیەکی کەلتووری و سیاسی و کۆمەڵایەتیدا، ئەم زەمینەیە هەمیشە لە ژێر پەردەی ڕێز و پاراستنی بەها بەرزەکانی کۆمەڵگا و بەکارهێنانی هاوەناوەکانی: باوک، مام و کاک، بە ئەم مەبەستە و ڕێزگرتن لە پلە و مەقامی دینی و خێڵەکی بە هاوەناوەکانی شێخ، مەلا، میزا، حاجی و…، هەروەها خۆجیاکرنەوەی بەڕێک کۆمەڵایەتی و دروستکرنی جۆرێک لە جیاوازیی چینایەتی و خۆجیاکرنەوە لە مرۆڤی ئاسایی و ڕەنجدەر و ماندوو بە پاساوی زیرەکی و عەقڵی حەکیمانە و خزمەتکردنی زمان بەم جیاوازییە بە هۆی وشەگەلی وەک: مامۆستا و دکتۆر، تێکڕا ئەم کەلتورە زمانەوانییە لە ژێر پەردەی بە ئەدەبدەستی و ڕێزگرتن وەک نەریت و بەهای مرۆیی، ئەو زەمینە کەلتووری و سیاسی و کۆمەڵایەتییەی دروست کردوە، کە بوە بە شوێنی ناشتنی تاکێکی خاوەن ئیرادە و ئەکتی سیاسیی ڕادیکاڵ.

ئەگەر سەردەمێک لە ژێر ستەم و دیکتاتۆریەتی داگیرکەردا، خەڵک ناتوانێت چ بە نووسین و چ بە قسەکردن ناوی ستەمکارێکی وەک سەدام حسێن و داگیرکەرانی تر بهێنێت و ڕەخنەیان لێ بگرێت، ئەمڕۆ هەمان شـت دووبـارە دەبێتەوە و کـارەکتەرە سیاسـییەکان بە کۆمەڵێـک هاوەنـاوی کۆمەڵـایەتی گەمـارۆ دەدرێـن و لە ژێـر پەردەی ڕێـز و کەلتووری بەئەدەب قسەکردنەوە هەمان قەڵغان کە بە سەدام حسێن بە ترس و تۆقاندن دروست دەکرا، ئەمڕۆ بە بیانووی ئیحترام و پەیوەندیی کۆمەڵایەتی و هاوخوێنییەوە و بەو ژەهرە کوشندەیەی کە گوایە ئەوان باوک و مام و کاک و براگەورە و مامۆستا و دکتۆر و زانامانن بە کارەکتەرەکـانی: جەلال تاڵەبـانی، مەسـعوود بەرزانـی، نەوشیـروان مستەفا، عەلی باپیر، سەڵاحەدین بەهادین، بەرهەم ساڵح و ئەوانی تر

هەمان شت دروست دەکرێت. ئەگەر سەردەمێک لە ژێر ترس و تۆقاندندا بە ڕێزەوە ناوی سەدام حسین دەهات و شیعر و شانامە بە باڵایدا دەهۆنرایەوە، ئەمڕۆ بە هەمان ڕێزەوە بەڵام ڕێزێک کە ئیلهام لە پەیوەندی و خوێن و خزمایەتی وەردەگرێ و جادووی ئەتمۆسفێرێکی کۆمەڵایەتی لە وێنەی شیعر و شانامەکانی زوو بە پاڵپشتی هاوەڵناوەکانی: باوک، مام، کاک، مامۆستا، شێخ، مەلا و دکتۆر یەک سەرکردە بە زانا، ئەوی تر بە حەکیم، ئەوی تر بە خواناس، ئەوی تر بە خەمخۆر و دونیادیدە و ئەوی تر بە پەناگەی هەژاران ناو دەبرێن.

لەمڕۆی سەردەمی دەسەڵات و هەژموونی لیبرالیەت لە جیهاندا، دروشمی زاڵ و داسەپاو و پەسەندکراو بریتییە لە تاکگەرایی و فەردانیەت، تاکگەرایی و فەردانیەتێک، کە ئاسوودەیی بە سیستەمەکە بەخشیوە و کۆسپێکی وەهای لە بەردەم نەماوە، بە تایبەت لەم پەراوێز و تاقیگەیەی سیستمی جیهانی و شوێنی پراکتیکردنی خەون و تەماحی بۆرژوازیەت و ئیمپریالیزمی جیهانی و تایبەتتر ئەم پارچەزەوییەی کورد لە سەری دەژی، فەردانیەتێک ڕەواجێکی پێ دەدرێت، لە بریی تاک شوێن خەون و خەیاڵەکانی بکەوێت، دەستبەرداریان دەبێت و لێیان ڕادەکات، لە بەردەم فەردێکی وەها سەرگەردان و داماڵراو لە ئەکتی سیاسی، ئاسانتر کارەکتەری سیاسی دەتوانێت لە پاڵ تەماع و هاتنەدی خەون و بەرژەوەندییەکانی، هاوکات خۆی وەک: باوک، کاک، مام، مامۆستا و دکتۆر و مەلا و… هتد، بزانێ و لەگەڵ تاقیکردنەوە و سەپاندنی دەسەڵاتی ڕەق و فاشیانە و تاڵانچیانەدا، لە ڕێگەی ئەم هاوەڵناوە فریودەرانە و خێڵەکیانە سیمایەکی کۆمەڵایەتییانە بە کاراکتەری خۆی ببەخشێت و سیاسەتە دژە بەشەرییەکانی بە پەردەیەکی جادوویی کۆمەڵایەتی بشارێتەوە و پەیوەندیی درۆزنانەی خوێن و خزمایەتی لەگەڵ ئەوانەی دەیانچەوسێنێتەوە دروست بکات، تا دیوێکی میهرەبان و سایەی هەژاران و پەناگایەک بە هەموان بە خۆی بدات و بینوێنێتەوە، هاوکات ئەو قەناعەتە دروست بکات، وەک چۆن باوک و براگەورە و مام و مامۆستای حەقیقی و بایەلۆجی، بەرپرسیارێتییان وایان لێ دەکات میهرەبان و بە سۆز بن، هەر ئەو بەرپرسیارێتییەیان وایان لێ دەکات وەک پێویستی ڕەق و بە زەبر و توند بن، کارەکتەرە سیاسییەکانیش بەهۆی خۆشاردنەوەیان لە ژێر ئەم هاوەڵناوانەدا دەیانەوێت و هەمان دۆخی ئاسایی و سروشتی و پێویستی بە ڕەقی و توندوتیژی و سیاسەتە دژە بەشەرییەکانیان دروست بکەن، لەگەڵیشیدا وێنەی فریودەرانەی میهرەبان و بەشێکبوون لە خەڵك و بەرپرسیار لە ژیانیان لە بەر چاو لا نەچێت و وەک موتڵەقێک بیخەنە ڕوو.

نووسەر و هونەرمەندی کورد، لە بریی ئەوەی ڕەخنە لەو کەلتوورە زمانەوانییە بگرێت، کە لە ڕێگەی نەریتی ڕێز و بەئەدەبئاخاوتنی ساختەوە، سیاسەت دەکاتە کایەیەکی کۆمەڵایەتی و پێوەندیی خێل و خزمایەتی و خوێن دەدات بە سەر لێپرساوێتیی سیاسەتمەداراندا، هەر چەند ئەوەی دەیکەن دژ بە هەموان و ژیان و خەونی نەوەکانی ئاییندەیش بێت، بەڵام ئەوان هەر مام و کاک و سەردار و مامۆستا و دکتۆرمان بن، کەچی بەشێکی زۆر لەو نووسەر و هونەرمەندانە لە دواوە ڕێچکەی ئەم نوخبە سسیاسیانەیان هەڵگرتوە، گەرچی ناتوانن: کاک، مام و مامۆستا… هتد لە پێشەوە وەربگرن، لە دواوە ڕووبەری باوکی بایۆلۆجی فراوان دەکەن، لە جیاتیی ڕەخنەگرتن لە کەلتووری باوکسالاری و نێرسەنتەری، بە ڕەگێکی خێڵەکی و ناوچەگەرێتیدا ڕۆچوە و بنجی داکوتاوە و پاشناو و نازناوەکانی (قەرەداخی، سیوەیلی، پێنجوێنی، ئاکرەیی، چۆمانی، هەولێری، زاخۆیی، سنەیی، بانەیی، هەورامی، بەرزنجی، شارباژێڕی و سێوکانی… هتد)ی خستەوەتە دوای خۆی.

نووسەر و هونەرمەندی کورد، لە بریی ئەوەی ئەو کەلتوورە زمانەوانییە تێک بشکینێت کە ناهێڵێت مام جالال ببێتە بە جەلال تاڵەبانی و کاک مەسعوود و کاک□ ن□وشیروان و کاکە حەمە بب□ن□وە بە مەسعوود بەرزانی و نەوشیروان مستەفا و محەمەدی حاجی مەحموود، مامۆستا عەلی باپیر و مامۆستا سەڵاحەدین ببەنەوە بە عەلی باپیر و سەڵاحەدین بەهادین و دکتۆر بەرهەم ببێتەوە بەرهەم ساڵح، دێت پاشگری (ی) دەخاتە سەر ناوی شوێنەکانی (قەرەداخ، سیوەیل، پێنجوێن، ئاکرێ، بەرزنجە، چۆمان، هەولێر، زاخۆ، سنە، بانە، هەورامان، شارباژێڕ و سێوکان… هتد) لە ناوێکی بەرجەستەی شوێنەکانەوە دەیانکاتە، ناوی واتایی و ڕەمزی و ڕوویەکی ئایدیۆلۆژییان پێ دەدا، بێ ئاگا لەوەی ئەم ناوچەگەریی و خێڵپەرستییە، ئەگەر چی هەڵبژاردنێکی هەر بۆخۆشی یان ڕێکەوت یان وەک خۆیان دەڵێن سۆز و وەفایەکی پاک بێت بۆ ئەو شوێنانە، بەڵام لە خەیاڵ و نەستیاندا ڕووبەر و هێزی ئەو کەلتوورە نێرسەنتەری و باوکسالارییە بەهێز دەکات، کە نایەوێت باوکی بایۆلۆجی وەک شوناسێکی ئاسایی کە دەسەڵاتێکی ئەوتۆی نەبێت بە سەر هونەر و نووسین و بیرکردنەوەی ئەو نووسەر و شاعیر و هونەرمەندانەوە لە جێی خۆی بمێنێت و یان تەنها باوک بێت، بۆیە لە ڕێگەی چیرۆکی تا ڕادەیەک عونسووری بۆ جوانی و مەڵبەندی زیرەکی و ئازایی و چاکی.. هتد بۆ ئەو شوێن و ناوچانە، ڕووبەری باوک و خۆدانەپاڵ سایەی باوکی ڕەمزی و ئایدیۆلۆژی زیاد و هەژموونی زاڵ دەکات، ئیتر چۆن

چاوەڕێ دەکرێت بە جیهانبینییەکی ئازاد و ڕاقی و هزرێکی ڕادیکاڵەوە ڕێگە لە بەکۆمەڵایەتیکردنی سیاسەت بگرێت و کارەکتەرە سیاسییەکان بە فیکرێکی سیاسییانە هەڵبسەنگێنێت و نەهێڵێت لە ڕێگەی پەیوەندیی بنەماڵەیی و خێڵ و تێکەڵاویی خزمایەتی و خوێن، ئەو هەموو مەرام و پاوەنخوازی و دەسەڵاتی توند و ستەمکارانەیان بە سەر بچێت.

وەستانەوە دژ بەو جۆرە هاوەڵناوانە و لێکردنەوەیان لە ناوەکان، لێدانە لە جۆرێک لە سایکۆلۆژیا کە خۆهەڵکێشان و سیفەتی باڵا و گەورەیی و پلەیەکی بەرزتری بە خاوەنناوەکان بەخشیوە و بە خەڵکیش بچوکی و ئیرەیی و کەمی ماوەتەوە.
وەستانەوە دژ بەو جۆرە هاوەڵناوانە و لێکردنەوەیان لە ناوەکان، لێدانە لە جیاوازیی ڕەگەزی و ئایینی و بۆرژوازی و … هتد، کردنەوەی ئەو کارەکتەرە سیاسییانەیە بۆ مرۆڤی ئاسایی تا بە هۆی ئەو جیاوازییانەوە لە ناو ڕووبەری لێپرسینەوە و ڕەخنەلێگرتن و دادگاییکردنیان دەرنەکرێن.
وەستانەوە دژ بەو جۆرە هاوەڵناوانە و لێکردنەوەیان لە ناوەکان، لێدانە لە بنەما خێڵەکی و بنەماڵەیی و ئایینی و عەتفە کۆمەڵایەتییەی، سیاسەت بۆ قایمکردنی ژێرپێ و بنەمای خۆی سوودی لێ دەبینێت و درێژە بە تەمەنی واقیعی باو و کارەکتەکانی دەدات.

وەستانەوە دژ بەو جۆرە هاوەڵناوانە و لێکردنەوەیان لە ناوەکان، لێدانە لەو پەیوەندییەی مرۆڤ بە شێوەیەکی ستوونی دابەش دەکات و هێڵی یەکسان تێک دەشکێنێت، بە پێوەری خێڵەکی و دینی و بۆرژوازی یەک لەوانی تر بە زاناتر و یەکێکی تر لە ناو کۆیەکدا بە لێهاتووتر و خانەدارتر و سەروەرتر و تەنانەت پیرۆزتر سەیر دەکات.
وەستانەوە دژ بەو جۆرە هاوەڵناوانە و لێکردنەوەیان لە ناوەکان، لێدانە لەو ئایدیۆلۆژیایەی لە سەرەکەوە بە سەپاندنی هێز و دەسەڵاتی بە سەر کۆمەڵگادا کارەکتەری سیاسی باڵا و جیا دەکاتەوە، لە سەرەکیشەوە بە بەهێزکردنی ڕیشە کۆمەڵایەتییەکانی ئەو دەسەڵاتە، بە بیانووی پەیوەندیی خوێن و ئایین و نەتەوە و هتد، کارەکتەرە سیاسییەکان دەکاتەوە بە بەشێک لە خێڵێک و هەرەمی دەسەڵات وەک موتڵەقێک دەناسێنێت.
وەستانەوە دژ بەو جۆرە هاوەڵناوانە و لێکردوەنەوەیان لە ناوەکان، لێدانە لەو حەماقەتەی بە ناوی ڕێزەوە، دەسەڵاتێکی شاراوە بە خەڵکانێک دەبەخشێت و کولتووری بێئەدەبی دەخاتە خزمەت سەروەرکردنی چەند کەسایەتییەکی سیاسی

بیرکردنەوە لە مەستی … کارا فاتیح

بۆ هاوڕێم: ڕێباز مەحموود

بەپێچەوانەی دیدی تەقلیدی و دینییەوە، مەستبوون جۆرێك نییە لە بێئاگایی بەڵكوو جۆرێكە لە بەئاگابوون، بەڵام بەئاگابوون بەرانبەر بەشە تاریك و عاسی□كانی جەستە و ڕۆح، ڕوونا ككردنەوەی پانتایی تر كە لە ساتی نامەستیدا بەو شێوەیە ڕۆشن نیین. مەستبوون بەئاگابوونە بە دیوی ناوەوەی جەستە و ڕۆح نەك جیهانی دەرەوە، بەڵام ئەو بەئاگابوونەوەیە تیشكدانەوەی بۆ سەر جیهانی دەرەوە دەبێت و ڕیتم و ڕۆتینی تێك دەدات، یان دەبێتە مەترسی بۆی.

كاتێك دین مەی حەرام دەكات، یان سیستم یاسا و ڕێسای مەرجی تەمەن و كات و شوێن و…هتد، ـی بۆ دادەنێت، پاساوگەلی وەك زیانی بۆ تەندروستیی بەكارهێنەر و باری ئاسایی خەڵكی تر و…هتد دەهێننەوە، بەڵام ڕاستییەكەی ئەوەیە بەم حەرامكردنە شەریعەت و یاسا دەیانەوێت، مرۆڤ لە مەستی و جیهانی مەستان و لەوێیشەوە لەو هۆشیارییە تایبەتە داببڕن كە لە ساتی ئاساییدا زەحمەتە هەیبێت، هۆشیارییەك گومان و پرسیاری ترسناك بەرەو ڕووی بیركردنەوەی ئاسایی دەكاتەوە، دەنا دەزانن خواردن و خواردنەوە زۆرن كە وەك مەی و بگرە زۆرتریش بۆ تەندروستی مەترسیدارن و زۆربەی تاوان و دەستدرێژیی مرۆڤ بۆ سەر ئەوانی تریش لە دۆخی نامەستیدا دەكرێن.

مەستبوون چالاككردنەوەی نەست و هێنانە پێشەوەیەتی، نەستیش لەگەڵ سیستم و جیهان و بیركردنەوەی باودا □□□ك نییە، چەپاندن و بیركردنەوەی داخراو و حەرامەكانی دین و یاسا دیار و نادیارەكانی سیستم، نەستیان كردوە بە شوێنی شاردنەوە و ناشتنی ئەو ئایدیا و بیركردنەوە و ئارەزوو و غەریزانەی لە ناو ئەو جیهان و سیستمەدا قبوڵكراو یان ئاسایی نیین و لە باشترین حاڵەتدا ئاراییشتكردن و یاسا و نەرمكردنەوە و خۆگۆڕینیان پێویستە بۆ ئەوەی بە شێوەیەكی بێ زیان جارجار بێنە دەر.

كە مەستبوون ئەم ڕووبەرە چالاك دەكات و ڕۆشنایی دەخاتە سەر، ئەم

ڕووبەرە هەندە بەرتەسك نییە، تا تەنها بە وێنە، جنێو، پیسوچەپەڵی، شێوە و خۆئازاردان و زیان لە خەڵك و خۆ، گوزارشتی لێ بكرێت، بەڵكوو تەنها عەقڵی دینی و سیستم ئەم جۆرە شوناسە بە مەستی و چالاككردنەوەی ڕووبەری نەست دەبەخشێت، هەر خۆیشی ڕەواج و ئیعتبار بە ئەم جۆرە مەستییە دادەنێن، بە ئەوەی ڕەهەندی قووڵی ئەو ئاگاییە ترسناكەی لە مەستییدا هەیە و دەبێتە لانكی پرسیار و گومان بە سەر سیستم و دین بە بەها بكات و بە تەواوی كاڵی بكاتەوە و لە مەستی بیكاتە دەر.

مەستی جۆرەكە لە هۆشیاربوونەوە بەرانبەر ئەو ملكەچییەی مرۆڤی كردوەتە كۆیلەی هێزی بانسروشتی و كەلتووری بازاڕ، كە لە سایەیدا ژیانی بوەتە چەند فۆرم و هیوایەت و خەونێكی سادە و تەنها بە بەدەستهێنانی كەمێك پێداویستی و ئایندەی ساكار یان پاداشتی ئەو دونیا بژی، كە هەر خودی سەرمایەداری كردوونیەتە پێداویستی و ژیانی مرۆڤیان لە ناو ئەم بازاڕەدا ون كردوە و لە ڕەهەندی گەردوونیی داماڵیوە، مرۆڤی ئێستا كەمتر لەو سەرەداو و ڕایەڵانە دەگرێت، كە بەرەو ڕەهەندە ڕازئامێز و نهێنی و نادیار و قووڵەكانی ناخی خۆی دەیانبات، بەڵام مەستی دەتوانێت و دەشێت ئەم كارە بكات، بە ئەوەیش نەیكات، بازاڕ و سەرمایە، مەی و مەیخانەكان سەرتاپا لە ڕەهەندێكی مادی و سەرمایەگوزاری هەڵدەكێشن و پێشبڕكەی نرخ و خزمەتگوزاری دەخەنە سەر جۆرەكانی مەیی و مەیخانەكان و كوالیتییان، دیدی تەقلیدی و دینییش مەی دەكەنە سەرچاوەی ئاشووب و زیان و مەیخانەكانە دەكەنە مەڵبەندی بڵابوونەوەی تاوان و ناپاكی، هەر ئەم دوو جۆرە ڕێگری و حەرامكردنەیشە مەی و مەیخانەكان شیرین دەكەن تا لە ڕەهەندی مەستییی حەقیقی دایبماڵن، مەیخواردنەوە وەك جۆرێك لە تاقیكردنەوەی حەرام یان بێگوێیی دینی سەیر بكرێت، یان وەك جۆرێك لە نمایشی ژیانی تایبەت سەرنج بدرێت و مەستی بكرێتە خۆنمایشكردن و ڕۆتین و كاتبەسەربردن و پەیوەستیی پێكردنەوەی هەندە بەنە و دانیشتن و تێكەڵكردنی بە ڕابواردن و فەوزا و ڕشانەوە و كردنی بە بابەتێك بە باسكردن و خۆهەڵكێشان و مەدەل و چاولێكەری، بەمەیش بە تەواوی مەستی لە ڕەهەندی ئاگاییی قووڵ بە جیهانی پەنهانی ڕۆح و جەستە بەتاڵ دەكرێتەوە، مەستی دەكرێتە حاڵەتێك بۆ خۆنمایشكردن و ئەوەی لێی دەمێنێتەوە تەنها پاشەڕۆ و پیسی بێت، ئەمەش سیستم تەنها ئەو شتە بە دیوی پەنهان و نائاشكرای مرۆڤ دەزانێت كە سایكۆلۆژیای باو و تەقلیدی ناو لێ دەنێت نەست و تەنها لەوێدا سادە و كورتی دەكاتەوە كە دەبێتە پاڵنەری كاری خراپ و دزێو و دەزینەوەی هۆكاری هەندێك یان زۆربەی یان هەموو

ڕەفتارەکانی مرۆڤ.

ئاشکرایە ڕەخنەگرتن لە سیستەم و هەوڵی لەقاندن و خستنی پایەکان، تەنها بە خۆپیشاندن و هێرش و بەرکەوتنی فیزیکی ناکرێت، بەڵکوو سەرەتا کرانەوەی سنووری بیرکردنەوە و ئەندێشە و خەیاڵ ڕۆڵ دەگێڕن، مەستییش دەلاقە و ئاسۆیەکە بۆ ئەو کردنەوەیە و شکاندنی بەربەستەکانی بەردەم بیرکردنەوە، شکاندنی بەربەستێك کە لای سارتەر بە بیرکردنەوە لە ئازادیی وجوودیی مرۆڤ بەرجەستە بووە و لای بیریاران و فیلەسووفانی تر بە چەشنی تر.

ئەوەی دین حەرامی دەکات، بە بیانووی زیانی بە تەقوا و خواپەرستی و ئاشووبنانەوە لە نێو موسوڵماناندا… هتد، هەر خودی ئەم حەرامکردنە مەی لە قوڵایی بیرکردنەوەی موسوڵماندا شیرین دەکات و بەوەی جارێك بە تاقیکردنەوە حەرام و جارێك بە نەشئەی دووبارە گەڕانەوەی بۆ بەر قاپی خودا و وازهێنان لە مەیخواردنەوە، دەیەوێت بایەخی مەستی بهێنێتە خوار و تەنها وەك كارێك كە پیسوچڵەی و گێلی و بێئاگایی و زەرەری مادی و دەهێنێت، ئەمەیش وا دەکات مەیخۆر تەنها وەك جۆرێك لە ناگوێڕایەڵیی و دەستبردن بۆ حەرامێك مەی تاقی بکاتەوە و هەندێ جار بگاتە ئاستی زیادڕەوی و بەدمەستی و تاقیکردنەوەی هەموو ئەو پێشبینییانەی دین بۆ حەرامکردنەکە باسی دەکات، بەمەیش دین دەیەوێت بە فیعلی مەستی بکاتە حاڵەتی بێئاگایی مرۆڤ بەرانبەر بە ناوەوەی خۆی و دەرکەوتنی ئەو ڕووبەرانەی نەست کە ڕووی بێزراو و ناشیرنییان لە دیدی کۆمەڵەوە هەیە.

مەستی نانووسرێتەوە، ئەوانەی مەستی دەنووسنەوە خۆیان مەست نین، یان مەست بوون و ئێستا بەری داون دوای مەستی لە ژێر کاریگەریی ئەو چێژەی لە مەستی وەریان گرتوە، باسی مەستی دەکەن، ئەوان باسی ئەو جیهانە دەکەن کە خۆیان ئەو کات دروستیان کردوە، نەك خودی مەستی خۆی، بۆیە باسکردنی مەستی وەك باسکردنی عەشق و خەم درۆیەکی گەورەیە، شاعیران وەك چۆن بە باسی عەشق دەیانەوێت گرێیەکی غەریزی بشارنەوە و ڕەهەندێکی قووڵ و پرسێکی گەورە و پیرۆز بە زەروتنەکانیان ببەخشن، بە باسی خەمیش ڕەهەندێکی مرۆیی و کاریگەر و ئیستاتیکیی ساختە دروست دەکەن، بە باسکردنی مەستییش خودی مەستی لەکەدار و بێ بەها دەکەن و دەیکەنە بەهانەی دروستکردنی دۆخێك بۆ بێ باکردنی خەیاڵ و حەز و دونیای وەهمییان.

ئەم باسە پێشەکییەکە و درێژەی هەیە…

بارەگا... بارەگا ... کارا فاتیح

بارەگا: بوون بە بار بەسەر کۆمەڵگاوە

بارەگا لە خەیاڵدانی سیاسی و کۆمەڵایەتیدا شوێنێ، شوێنی ئەندامەکانی پارت، ڕێکخراو، کۆمەڵە و سەندیکای جۆراوجۆرە... شوێنی کاری میر، پاشا، سەرۆك، بەرپرس و...هتد، ـــەکانە، ڕاستییەکی حاشاهەڵنەگر هەیە، لە کوردستان پارت، ڕێکخراو، کۆمەڵە و سەندیکاکان ئاوێنەی خەڵك و ئەو توێژانەی خەڵك نیین کە بە زۆر خۆیان کردوون بە نوێنەریان، سەرۆك و بەرپرس و لێپرسراوی یەکەم و دوەم و سێیەم ...هتد،ــی شار و شارۆچکەکان، هەندە دوورن لە ژیانی ئاسایی خەڵکەوە، کە قسە دەکەن، وەك لە هەسارەی جووداوە هاتبن بەو شێوەیە دەدوێن، لەم ڕاستییە سادەیەوە بارەگاکان دەبن بە دومەڵی دڵی شار و شارۆچکەکان، دەبنە سیخوڕخانە و گەندەڵخانە و تەمەڵخانە و شوێنی ئینسانی زیادە و بێکەڵك، شوێنی ئەو کەسانەی جگە لە بوون بە عەبد و دەزینەوەی ڕێچکەی دزەو بە پارە و دەسەڵات و مفتەخۆری و چڵەسی، هیچ سەنعەتێك، بەهرەیەك، خولیا و بیرکردنەوەیەکی تریان نییە، لەبەرەوە لە خەیاڵدانی خەڵکدا بارەگا چیتر شوێنێکی ئاسایی نییە.

بارەگا ئێستا لە خواست و ئارەزووی خەڵکدا بە تایبەت خەڵکانی خۆپیشاندەر، وەك بینا پێویستە دابخرێت، بسووتێنرێت، چۆڵ بکرێت، ئاڵا و تابلۆکەی بخرێتە ژێر پێوە، وشەکەیش لە بیرکردنەوەی خەڵکدا وەك وشەیەکی پێتەو کە مانای خۆی بدا نەماوە، خۆبەخۆ بێ بە ئەوەی بێ ئەنقەست بێت، وشەکە هەڵدەوەشێت: بار+ە+گا... [بار] لە زمانی کوردیدا مانای زۆرە و دەیشچێتە پێکهاتەی زۆر وشەی ترەوە، بەڵام ئەوەی لەبەرەدا خەیاڵ بەی دەڕوا دوو مانایە: 1-بارستایی، قورسیایی، ئەندازەیەك لە شتێك (کەلوپەل و خۆراك) وەك: بارەترە، بارەدار. 2-مزاحم، بارستەکی ناقۆڵا کە ڕێ لە ڕیتمی ئاسایی شتەکان و ئیشوکار دەگرێت، وەك: ئەو کەلوپەلانەم لە بوون بە بار نازانم چییان لێ بکەم. دوو مانای [گا]یش زەق دەکەینەوە: 1-نەڕەی ڕەشەوڵاخ. 2-وەك پاشگری ئەو ناوانەی کە دەبنە ناوی شوێن [اسمی مەکان] وەك: یاریگا، خەوتگا... ئێستا لەم مانایانەوە، بارەگا دەبێتە بارێك لە گا. بار وەك گوتمان بە یان ئەندازەیەکە لە شتێك، [گا]یش ئەگەر

چی ناوی ئاژەڵەکە، بەڵام بە هۆی سروشتی ئەم ئاژەڵەوە لە بەر دیدی کورددا، جووڵەی خاو، دەنگی ناساز، پیسوپۆخڵی، ئەگەر چی مرۆڤدۆستی و ئاژەڵدۆستیی مرۆڤی کورد دەخەنە ژێر پرسیارەوە، بەڵام وەك جنێو بە کەسانی تەمەڵ و گێل و پیسخۆر و چەنەباز و دەنگ ناساز بە کاردێت، کەواتە ئێستا بارەگا شوێنی کەسانی تەمەڵ و گێل و پیسخۆر و چەنەباز و دەنگ ناساز و هەموو سیفەتێکی نزیك لەم بابەتانەیە. لە مانای دوەمیشیدا بارەگا، شوێنی ئەو کەسانەیە کە بارن بە سەر کۆمەڵگاوە، کۆسپن لە بەردەم ژیانێکی باش، ڕێگە لە پێشکەوتنی وڵات دەگرن، لەمپەرن لە سەر ڕێی داهێنان و خۆشگوزەرانی و دۆخی شایستە بە مرۆڤ.

دەمێنێتەوە سەر ئەوەی کامە بارەگا ئەو مانایانەی بە سەردا دەچەسپێت، ڕەنگە لە خەیاڵی زۆربەماندا کە ئەم ڕۆژانە بارەگاکانی حزب کەوتنە بەر پەلاماری خۆپیشاندەران و هەندێکیان سووتێنران، وا بزانین ئەوە تەنها ئەو بارەگایانە وان، بەڵام ئەگەر وردتر بڕوانین، دەبینین ئەوەی بارە بە سەر کۆمەڵگا و ئەوەی شوێنی خەڵکانی بێ کار و پرۆژەیە و بوەتە شوێنی کۆیلە و پارەپەرست و چڵیس و پیسخۆر و لە سیخوڕخانە و گەندەڵخانە و تەمەڵخانەیەك زیاتر نیین تەنها بارەگاکانی حیزب نیین، بەڵکو بارەگاگانی: دوکتۆران، یاساناسان، تەلەبە، مامۆستایان، هونەرمەندان، نووسەران، ئەندازیاران، ژنان، لاوان، کرێکاران، کەمئەندامان و هەموو ئەوانی تر بە جیاوازی هەمان سیمایان لە کۆمەڵگای کوردیدا هەیە.

جێگر یان شەریک … کارا فاتح

کە دەوڵەت لە فۆڕمە مەدەنییەکەیدا لە عەقڵی ئێمانەدا جێگر نەبووبێت، لە بەڕێوەبردنەوە بووبێتە خۆسەپاندن، لێپرسراوێتی لە خزمەتکردنەوە بووبێتە هەموو شت بۆ خزمەتی خۆت، ئیتر نەک چەمکە ئەکادیمی، یاسایی، سیاسی و کارگێڕییەکان، بگرە چەمکە زۆر ئاشناکانیش لە بیرکردنەوە و دەماغی تەماعکارانەی ئێمانەدا دەبن بە مەخسەرە.
قوباد تاڵەبانی جێگری سەرۆکی حکوومەتە، هەموو کەسێکی خوێندەوار یان نەخوێندەوار، یان هەر کەسێک لە هەر ئاستێکی هۆشیاریدا بێت

دەزانە جەگەر مانای چییە: ١- لە غیابی بەڕێوەبەر/سەرۆکدا وەک بەڕێوەبەر/سەرۆک کار دەکات و هەموو کارەکان ڕادەپەڕێنێت. ٢- لە ئامادەبوونی بەڕێوەبەر/سەرۆکیشدا فشاری سەر بەڕێوەبەر/سەرۆک کەم دەکاتەوە و بە پێی ڕێکاری یاسایی لێپرسراوێتیی هەندێ کاری دەگرێتە ئەستۆ. ٣- لە کاتی مردن یان دەستلەکارکێشانەوەی بەڕێوەبەر/سەرۆکدا بە شێوەیەکی کاتی ئەرکەکانی ڕادەپەڕێنێت...

کارکردنی قوباد تاڵەبانی وەک جێگری سەرۆکی حکوومەت لە کۆی ئەم تێگەیشتنە سادەیەدایە بۆ جێگر: لە زۆربەی سەفەرەکاندا هاوشانی سەرۆکە، لە واژۆکردنی زۆربەی گرێبەستەکاندا ئامادەیە، ڕەنگە هەندێ بڕیاری سەرۆک، بە بێ ڕێککەوتن لەگەڵ جێگر و وەرگرتنی بۆچوونی دەرنەچێت، هەموو ئەمانەیش مانای جێگر بە ئەم پۆستە بەتاڵ دەکەنەوە و دەیکەنە شەریک... شەریک چییە؟ پشکپشکێنەیە، پشک لە خێروبێری دەستبەسەرداگرتنی پۆستدا، دابەشکارییە لە سامانی بەردەست و بەدەستهێنان یان دەستدرێژیکردنە سەر سامانی ئەوانی تر... بە کورتی سەرۆک و جێگر دەکرێت بە عەقڵی دامەزراوەیی و ئیداری کار بکەن و خزمەت بکەن، بەڵام دوو شەریک تەنها بە عەقڵی بەرژەوەندیخوازی و زۆرترین بردنەوە و قازانج... دوو شەریک هەمیشە کاری یەک تەواو ناکەن، بەڵکو یەک کار دەکەن و هەر یەک چاوی لە پشکی خۆیەتی... دوو شەریک لە دوو ڕێگاوە دەچنە سەر یەک غەزنە و هەرچییەک بێت، چ قازانج یان دەستکەوت یان تاڵانی بە پێی مەنتیقی هێز بەشی دەکەن، دوو شەریک لە کاتی دەستکەوت و قازانجدا کۆک و تەبان، لە شکستیشدا بەرپرسیارێتیی هەڵناگرن و لەناو کەشی شەراکەت و یەکتر تۆمەتبارکردن و بارودۆخدا ونی دەکەن.

نێچیرڤان بەرزانی لە هەر کوێ بێت، قوباد تاڵەبانیش لەوێیە، کەواتە کە کاری هەبوو و بە کێی بە جێ هێشتووە؟ وەڵام کەسیان کاریان نییە تا بە ئەوی تریان بە جێی بهێڵێت... ئەوان کار ناکەن، ئەوان تەنها خاوەنداری دەکەن... ئەوان خۆیان بە خاوەنی هەموو شت دەزانن بە خزمەتی خۆیان، نەک بە لێپرسراوێتی، ئەم لێژیکە بۆ لێپرسراو و بەڕێوەبەری بچوکترین بەشی دائیرەی حکوومەتەکەیان دێتە خوارەوە، ئەوەی دەبێتە مودیر، خۆی ساحێب ماڵە، ئۆتۆمبێل و هەموو شتێکی دائیرە بۆ بەرژەوەندیی بە کار دەهێنێت، وەك ماڵی خۆی دەچێتە سەر کورسی و کەی بوێت دەری دەکات و کەی ویست دەیهێنێتە لای خۆی.

بزووتنەوەی گەڕان … کارا فاتح

گەڕان کردار نییە، لە دەخی (کار)دا نییە بە دروستکردنی ڕووداو، بەڵکوو دەخی (چاوگ)ـە… چاوگ چییە؟ چاوگ سروشتێکی وەستاوی هەیە: نووستن، خواردن، گەڕان، مردن، ڕۆشتن، دانیشتن… لەم دەخەدا هیچ ڕوو نادات و هەموو شتێك لە جووڵە خراوە، چاوگ ناوێکە لە هەموو ڕێژەکانی تری (کار) دەنرێت، ناکەوێتە ناو کاتەوە، پێوەندیی بە هیچ یەك لە کەسەکانەوە نییە و بە بە (بکەر) خۆی نماییش دەکات، نماییشێك بە بە دروستکردنی ڕووداو… دەخی کردارەکانی (گەڕان) بریتیین لە: گەڕێیم، گەڕاوە، دەیگەڕێت، گەڕا…هتد، واتە گەڕان ناوێکە بە ئەم دەخانە، بەڵام خۆی وەستاوە و فۆڕمێکی بە جووڵەی هەیە.

لە ڕێزماندا هاتووە کە هەموو ڕێژەکانی کار لە چاوگەوە دروست دەکرێن، بە یاسای جۆراوجۆر کاری ڕانەبردوو و ڕێژەکانی کاری ڕابردوو لە چاوگەوە دەردەهێنرێن، بەڵام لەسەر ئەرزی واقیع هاوکێشەکە تا ڕادەیەك پێچەوانەیە، ئەوە چاوگی (گەڕان) نییە ڕێژەکانی کار دروست دەکات، بەڵکوو ڕێژەکانی کار بەرەو ئەوە دەڕۆن ببنەوە چاوگی گەڕان، یاخود لە ناو چاوگی گەڕاندا بتوێنەوە و لە دەفری ئەو پێکهاتەیەدا لە جووڵە بخرێن، کارەکان خۆیان هەن و ڕوو دەدەن، بەڵام دەچنەوە سەر سەرچاوەیەکی ساختە و لەوێدا کوێر دەبنەوە.

ئەگەرچی ئەم پێکهاتەیە هەر لە سەرەتاوە ناوی (بزووتنەوە) لە خۆی دەنێت، بەڵام ئەم ناوە ڕێك بەم ئاراستەیەیە و ئەم ئامانجەی (گەڕان) ئەکتیف دەکات، نەوەکوو پرۆسەکە بخاتەوە سەر ڕیتمی خۆی، بزووتنەوە هێزی زیاتر بە گەڕان دەدات بە لە جووڵەخستنی ڕووداوەکانی ناو کۆمەڵگا، بۆیە بێ هۆ نییە هەر دەنگێکی ناڕازی، هەر جووڵەیەکی بەرەنگاری دژ بە دەسەڵاتی ملهوڕی یەکێتی و پارتی، هەر زوو تۆمەتی (گەڕانبوون)ی دەخرێتە پاڵ و هەر زوو بە ئەنقەست و بەوریاییەوە دەسەڵاتداران مۆری ئەوەی لێ دەدەن کە گەڕان لە پشت ئەو دەنگ و جووڵانەوانەیە، هەندێ جاریش دەگاتە ئەوەی خێرا بارەگا و نووسینگەکانی ئەو بزوتنەوەیە لە هەندێ شوێن دەپێچرێنەوە یان دەسووتێنرێن و لایەنگرانی بەر شاڵاوی گرتن و تەنانەت ئەشکەنجەیش

دەكەون، بەڵام وەك گوتمان دەسەڵاتداران چاك لەم بزووتنەوەيە تێ گ□يشتوون، دەزانن هەر دەنگ و وەستانەوەيەكی كۆمەڵگا لە دژيان لە ناو عەقڵی دۆگما و كۆنەپەرستی جفات و خانەی ڕاپەڕاندنی ئەو بزووتنەوەيەدا خێرا خۆی دەمرێت و دەبێتە كەرەستەيەكی باش بۆ گفتوگۆ و ڕێكەوتن و باشيش دەزانن زۆرينەی ئەو دەنگە ناڕازيان□ پ□و□نديان بە بزووتنەوەی گۆڕانەوە نييە.

سودفەيەكی سەيرە، قەدی چاوگ واتە ئەو بەشە بەهێز و ديارەی وشە، كە بە تەنها دەتوانێت خۆی ڕابگرێت و كار دروست بكات و هەموو بەشەكانی وشە هەڵبگرێت، بۆ چاوگی (گۆڕان) بريتييە لە (گۆڕا)… ئەوانەی لاشەی ئەو بزووتنەوەيەيان هەڵگرت و بوونە سيمای دياری، هەر ئەوانە بوون كە بە گردەكەوە نووسان و لە ڕاگەياندنەوە خۆيان بردە پێشەوە و هەڵپەی پۆست و پارە و ناوبانگيان بوو، واتە هەر ئەوانەی ناو (گۆڕا…ن- قەد+جێناوی بكەر) بوون ك□ (گ□□ان) ب□□ام ڕەگی چاوگی گۆڕان، ڕەگ واتە ئەو بەشە بنچين□ي□ييەی كە لە پێكهاتەی هەموو فۆڕمەكانی وشەدا هەيە، بەڵام بە تەنها نابينرێت و سەربەخۆ خۆی دەرناخات، بريتييە لە (گۆڕ)… ڕەگ بەزۆريی چالاكی و هێزی لە دروستكردنی كرداری ڕانەبردوودایە، واتە لە دروستكردنی داهاتوودا ڕۆڵی هەيە، بەڵام ئەم ڕەگەی گۆڕان، كە لە سەر ئەرزی واقيع خەڵك بوو، لە ڕێزماندا (گۆڕ)ـە، جەماوەری گۆڕان ئێستا لە گۆڕدان، يان مردوون و لە گۆڕ نراون.

دەتوانين ئەم لەم هێڵكارييەدا زياتر ڕوون بكەينەوە:
قەدی گۆڕان = گۆڕا = كۆمەڵێكی پۆسپەرستی لوتبەرزی سەر شاشە و ڕاگەياندنەكان گۆڕان، كە جگە لە ك□ل□يەكی پووت، ڕۆحی فاشستی وای لێ كردن، هەموو مەعريفە و بيركردنەوەيەكی ڕەخنەيی لايان ببێتە جنێو و تەخوين.
ڕەگی گۆڕان= گۆڕ= جەماوەرێكی بێ هيوا، كە خەون و ئومێدی دايە دەست كۆمەڵێكی بازرگان كە ساتوسەودا بە نان و خوێن و ئايندەيەوە بكات.

پەیامی تاریکی … کارا فاتیح

سەرنجێکی شێواو بە دەربڕینی: دەست بە کارەباوە بگرن

واتای ئاسایی ئەم ڕستەیە (دەست بە کارەباوە بگرن.) ئاسانە و تێگەیشتنی جیا و قووڵبوونەوە هەڵ ناگرێت، بەڵام لێرەدا بە ئەنقەست واتای (دەست) کە لەم ڕستەیەدا مەعنەوییە دەخەینەوە جێی خۆی و دەیکەینەوە بە بەرجەستە، واتا ئەو دەستەی کە بەم پەنجانە ئەم پیتانە پێ دەتە سەر شاشەی کۆمپیوتەر.

دەست لە بیردۆزی پەرەسەندندا جێگەی خۆی هەیە، ئەو زیندەوەرەی دەستی خۆی بە کار دەهێنێت، قەد و لقی درەخت دەگرێت، پەلامار دەدات، بەرگریی بۆ لەش دروست دەکات و پێی لە زەوی دەچەسپێنێت، دەمێنێتەوە، دەست پێویستییەکانی ژیان دابین دەکات و یارمەتیی گۆڕان و پەرەسەندن دەدات و قۆناغی مرۆڤبوون دەهێنێتە پێشەوە (بیرکردنەوەیەکی بچووك و کورتمان لە بیردۆزی پەرەسەندن گواستوەتەوە و کارمان بە وردەکاری و لایەنەکانی تری نییە.) دواتر هەر بەو دەستانە پەلاماری سروشت دەدات و هەموو شت لە ژێر فەرمانی عەقڵ، بە خۆی و لە خزمەت بە کار دەهێنێت، ئەم زیندەوەرە مرۆڤە، کە سەنتەری بڕیاری لە دەستەکانەوە بۆ عەقڵ گواستوەتەوە، ئەوە هۆشیارییە دەستەکان ئاراستە دەکات، دەست بە بەرنامەی عەقڵ دەجووڵێتەوە. ئەی لە ڕستەی (دەست بە کارەباوە بگرن) چی؟ دەست لێرەدا دیسان عەقڵ و جەستە دەکاتەوە بە پاشکۆی خۆی، مرۆڤ دیسان وەك قۆناغەکانی پێشتر دەبێت چاوی لە دەستییەوە بێت بیپارێزێت و ببێتە هۆی بەردەوامی لە ژیان، دەست وەك دەستەکانی مرۆڤی نەو ئەشکەوت دەیەوێت ڕێنوێنی مرۆڤ بکات، چونکە دەزانێت کە کارەبا دەکوژێتەوە ماڵ دەبێتەوە بە فۆڕمێکی تری ئەشکەوت.

دەست بە کارەباوە بگرن، هەر خەریکی هەڵکردنەوەی جێزەکان بن، زوو زوو بە دەستەکان ژمارەی گڵۆپە داگیرساوەکان کەم بکەنەوە، بەیلەر و سپلیت و هیتەر و ئامێرەکانی تر بکوژێنەوە و بە چەشنێك لە کارەبای دابڕن، ئیتر وەك زیادە و ئامێری ناپێویست سەیری بکەن، هەمیشە با پەنجەکان لە سەر سویچپلاکەکان بن، ئیتر بە وێنەی مرۆڤی نەو ئەشکەوت چۆن بە دەستەکان دیوارەکان دەپشکنێت و دەبێتە سەرچاوەیەك بۆ بیر و زانیاری بە مێشك، دەبێت لە ژێر سایەی حکوومەتی هەرێمیشدا، دەستەکان بەردەوام کار بکەن و فریا بکەون و کارەبای بەکارهاتوو کەم بکەنەوە تا مێشك لەو بیرە غافڵ نەبێت، کە ئەوەی لە ناویدا دەژی، خانوو نییە بەڵکو ئەشکەوتێکی مۆدێرنە…

ڕەنگە دەمان بە وەسفی (مۆدێرن) بۆ ئەو ئەشکەوتەی تێیدا دەژین خۆش بێت، بەڵام خاڵی جیاواز و ترسناك و تراژیدی ئەوەی مرۆق یان زیندەوەری ناو ئەشکەوت لە پەرەسەندن و گۆڕاندایە بەرەو پێشەوە و بەرەو مانەوە و جێگیربوون، بەرەو بەکارهێنانی سروشت و دابینکردنی پێداویستییەکانی، بەڵام مرۆقی ناو ئەشکەوتی مۆدێرنی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، لە گەشە و گۆڕاندایە بەرەو دواوە، بەرەو دەستبەرداربوون لە خزمەتگوزارییەکانی ژیان و شکانەوە و خۆواردنەوە بەسەر بێهێزی و بێ دەسەڵاتیی خۆیدا، ئەم لە بێهێزەکانە و بە هۆی بێ ئیرادەییەوە شیاوی ژیان نییە، بەڵام وەك ئەوەی مردنی حەقیقی چارەنووسی زیندەوەرە بێهێزەکانە لە پێش مێژوودا، ئێستا مردنی حەقیقی ڕوو نادات و وەچەی ئەم بێهزانە دوایی نایەت، بەڵام هەموو سات و ڕۆژێك بە هۆی ژیان لە ژێر سیستمی خاوەنی (دەست بە کارەباوە بگرن.) دەبێتە مردن و مرۆقی ئەشکەوتی مۆدێرن بەردەوام مومارەسەی مردن دەکات: مردنێکی ڕەمزی.

لە بیرت ناکەین هەمیشە لە دڵماندایت ... کارا فاتیح

کە دەڵێیت لە بیرت ناکەین، یان بە کەسێك دەڵێیت بیرت دەکەم، ئەو کاتە بیرت دێتەوە بۆ ئەوەی بیری بکەیت، یان بیرت دێتەوە بۆ کە بیری بکەین، بیرکردنی کەسێك بە ئەوە نییە ڕا بگەیەنرێت، بکرێتە هەرا، بە ئەوانی تر جاڕ بدرێت، بیرکردن دوای جەبری دابڕان دێتە ئارا، لەوەپاش بەهێزیی سونبولەکانی یاد لە نەستی مرۆقدا کاریگەریی خۆیان لە ئاگایی مرۆق دادەنێن و لە ڕێی هەستەکانەوە دەبنە بەشێك لە کاراکتەری ئەو کەسە، کردار گوزارشت لە بیرکردن دەکات، نەك بیرەکە... بە بۆچوونی فرۆید بیرەکە لە پانتاییی ئاگایی (الشعور)دا سیفەتێکی کاتیی هەیە و ناتواتێت هەمیشەیی بێت، لەحزەیەك دەردەکەوێت و دواتر ون دەبێت، دەیشکرێت هەمدیس بێتەوە بەڵام خەسڵەتێکی هەمیشەیی نییە و بەشێك نییە یان بەشێکی سەرەکی نییە لە کاراکتەر و کەسێتی.

پرۆفایلێکی زۆر لە فەیسبوك وێنەی سەرکردەیەکە و لە نووسراوە لە

بیرت ناکەین، هەمیشە لە دڵماندایت… لە بیرت ناکەین واتە بیرت دەکەین، لێرەدا بیرت دەکەین کردارێکە بەردەوام ڕوو نادات، بەڵکو بەردەوام ڕادەگەیەنرێت، کارێکە لە ناو هۆشیاریدا نییە و لە دەرەوەی هۆشیاریدا دێت و ئامانجی تر دەیسەپێنێت، چونکە ماهیەتی (کردن) تێیدا زاڵە تا (بوون)، ماهیەتی (کردن) پرۆسەی لەبیربوون، کە پرۆسەیەکە سەرەتا لە نەستدا ڕوو دەدات، لە ماهیەتی (بوون) دادەماڵێت و لە ناو هۆشیارییەوە دەهێنێتە دەرەوە و دەکاتە پرۆسەیەکی داسەپاو و وەك دەمامکێك لە دەرەوە بەسەر هۆشیارییدا دەدات، بۆیە کە دەڵێیت لە بیرت ناکەیت، لە ڕاستیدا خەریکی لەبیرکردن و لەبیرنەکردن نییت، بەڵکو خواستێکی دەرەکی یان نواندنێك هەیە، ئیتر موجامەلە و وەڵائ□ و خۆبردنەپێش بێت، یان هەر جۆرێك لە گەمژەیی، ئەم ڕاگەیاندنە بە سەر هۆشیاریدا دەدات و دەکەوێتە جاڕدان. پرۆسیسەکانی (بوون) خۆبەخۆن و لە ناوەوە بەرەو دەرەوە دێن و جووڵە و ڕوودانیان لە ناو هۆشیاریدایە (لەبیربوون یەکێکە لەوان) دواتر هەر خۆی لە کەناڵ و ڕێی جۆراوجۆرەوە خۆی ڕادەگەیەنێت، بێ ئەوەی خۆی قسە لە ڕوودانی خۆی بکات و پێویست بکات جاڕی بۆ بدات.

بە شێوەیەکی تر دەتوانین بڵێت دەستەواژەی (لە بیرت ناکەیت، هەمیشە لە دڵماندایت) بە سیفەتی دەمامکە درۆزنانە و نواندنئامێزەکانی، پرۆسەیەکە لە وێنەی پەرچەکردار نەك کردار، هەر خۆی بۆ خۆی دەبێتە پەرچەکرداری (بیرکردن و لەدڵدابوون) واتە مانای حەقیقیی ئەم دەستەواژەیە (لە بیرت ناکەیت، هەمیشە لە دڵماندایت) بە تەواوی ئەوەیە کە (لەبیرمان کردوویت و لە دڵماندا نیت) بەڵام نامەوێت بیری خۆم ئازاد بکەم و دڵی خۆم بۆ دونیا بکەمەوە، لێرەوە کاری ڕاگەیاندن و جاڕدانی (لە بیرت ناکەیت، هەمیشە لە دڵماندایت) تەنینەوەی پرۆفایلی زۆرێك، بۆ ڕاکردن و بە واقیعی وەرنەگرتنی (لەبیرکردن و لە دڵدا نەبوونە) بەڵام بەو پێیەی بیرکردنەوەی هزر□□ك ک□ ه□ر ب□ ش□و□ن خۆبەکەمزانین و کۆیلەیەتی و پاشکۆییی عەقڵەوەیە، گەر هیچیشی دەست نەکەوێت، بەردەوام لە ڕێی دەستەواژەگەلی وەك (لە بیرت ناکەیت، هەمیشە لە دڵماندایت) ئەم هەستانەی خۆی دەمەزەد دەکاتەوە و بە بیانووی ڕێز بۆ سەرکردە و شتی تر، بیر و دڵی خۆی دەخاتە ژێر پێوە.

ئایا مەسعوود بەرزانی پێشمەرگەیە؟ ... کارا فاتیح

زۆر جار و لە بۆنەی جیاجیادا مەسعوود بەرزانی دەڵێت من پێشمەرگەم و هەمیشە جەخت لەوە دەکاتەوە کە خۆی بە پێشمەرگە دەزانێت، ئەمەیش زۆر کەس وەك سیاسەتێکی دیماگۆجی تێی دەگەن، کە دەیەوێت لە ڕێی فریوودان و جووڵاندنی هەستوسۆزی خەڵکییەوە، هەنزی ئیقناع و ڕازامەندی و خۆشەویستی لە پانتاییەکی زۆر و لە ئاستێکی میللیدا بۆ خۆی ڕابکێشێ و بەهێز و مسۆگەری بکات، هاوکات دەیەوێ ئەو ئینسانەیش خۆش و بە ڕێگەکەی کە پێشمەرگایەتییە بەجێشتر بکات کە سەرەکەکەی وەلائ و هەستی شانازیکردنی وا بە لای ئەوەوە، بەڵام پێی وایە ئەرك و لەپرسراوەتی و هەوڵ و خزمەتە زۆرەکانی بواری پێ نادەن شەو لەگەڵ ئەم لە سەنگەردا ڕێژ بکاتەوە و، گەرماوسەرما بچێژێت و پاسەوان بێت و شەڕ بکات، دەنا کردوونی و دەیانکات.

ئەم وتە هەمیشەییەی سەر زاری مەسعوود بەرزانی (من پێشمەرگەم و هەر پێشمەرگە بووم و هەتا مردن هەر پێشمەرگە دەبم.) لەوەوە وەك سیاسەتێکی دیماگۆجی لێی دەڕوانرێت، کە زۆر کەس بە حەقیقەتی نازانێت و، جیاوازیی بەرزانی و پێشمەرگە وا لێك دەدەنەوە، پێشمەرگە ژیانی خۆی دەکات بە قوربانی، بەڵام بەرزانی هەموو شتێك دەکات بە قوربانیی خۆی، پێشمەرگە بە هۆی پێشمەرگایەتییەوە بەشێکی زۆر یان هەموو خۆشیی ژیانی لێ حەرام بوو، بەڵام بەرزانی کە دەڵێ پێشمەرگەم، هەموو خۆشییەکی ژیانیشی بۆ حەڵاڵە.
گەر پشتی ئەم وتەیەی مەسعوود بەرزانی (من پێشمەرگەم و هەر پێشمەرگە بووم و هەتا مردن هەر پێشمەرگە دەبم.) بپشکنین، تێ دەگەین کە هێندەیش فریودەرانە نییە و بەڵك حەقیقەتی تێدایە، واتە بەڕاستی ڕاستە بەرزانی پێشمەرگەیە، ئەویش بەم بەڵگەگەلی وەك:

1- ئایدیۆلۆژیا: مەسعوود بەرزانی و پێشمەرگە خاوەنی ئایدیۆلۆژیایەکن بە قەولی مارکس بریتییە لە هۆشیارییەکی هەڵە، مارکس لێرەدا میتافۆڕی ئاوەژووکردنەوەی ئایدیاکانی دەوروبەر بە کار دەهێنێت، بە پێی ئەم تەفسیرە ئەوەی لە دونیادا ڕوو دەدات لە ڕێی هەڵسەنگاندن و تێڕوانینێکی خەیاڵییەوە دەشێوێنرێن بۆ خراپی و هەڵە دەدرێنەوە بە دەرەوە، واتە ئایدیۆلۆژیای بەرزانی و پێشمەرگە، هەنزی مسۆگەرکردنی ڕازامەندیی کەمەڵایەتیی نییە بە ڕێکخستنی تاك و پتەوکردنی پایەکانی سیاسەت و کۆمەڵگا و

بەهێزکردنی مەعنەویەتی نەتەوە.

2- فیکر: مەسعوود بەرزانی و پێشمەرگە مرۆڤگەلێکی سیاسیی بێ فیکرن، فیکر لای ئەمان لە کایەی سیاسەت کراوەتە دەرەوە یان هەر ئامادە نەبووە، بۆیە دەبینین تا ئێستا هیچ تێز و هزرێکی سیاسییان نییە و ناتوانین بڵێین ئەمانە کە سیاسین لە سەر ئەم فیکرە کار دەکەن و وەك زانستێك کاریان لەگەڵ سیاسەتدا کردوە، بۆیە لە مێژووی دوورودرێژی کار و بەرزکردنەوەی دروشمی جیاجیادا لە بارەی کوردایەتی و ناسیۆنالیزم و هەوڵدان بۆ ئازادکردنی کوردستان و دامەزراندنی دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستان، دەبینین شتێکی ئەوتۆیان نەکردوە و لە ناو بازنەیەکدا خولاونەتەوە، ئەوەیشی بە دەستیان هێناوە، هەموو ساتێك ئەگەری هاتنەوەیان بۆ سەر خاڵی سفر هەبوە و هەیە.

3- زمان: کە فیکر نەبوو یان لاواز بوو، بێ گومان زمانیش توانای تەعبیری نامێنێت، زمان دەتوانێت لە سەر بنەمای فیکرێکی پتەو، لە واقیعدا ڕەنگدانەوەی هەبێت، گەر تێبینی بکەین مەسعوود بەرزانی کەم قسە دەکات، کە قسەیش دەکات، هیچی گرینگ ناڵێت و لە سەر ئاستی زمان توانای فەنتازیا و ئیستاتیکای نییە و ئەوەیشی دەیڵێت تەعبیر نییە لە فیکرێکی قووڵ، بۆیە قسەکانی جیا لە گوتنێکی بێ بەرهەم، زۆر جار لە ئاستی موخاتەبەدا خەریکی موجامەلەیە، بۆ نموونە لە کاتی بۆنە نیشتیمانییەکان و کەسوکاری شەهیدانـدا، لە ئاستی دەرەوەیشدا سەرقاڵی سازشە و بێ داواکارییە ڕەواکانی خەڵك بە بەڵێنی ناڕاست و چەواشەکاری و بە نەیارانیشی بە هەڕەشە دەتەگێ، هەموو ئەمانەیش تێکڕا بەکارهێنانی زمانن لە سەر بنەمایەك کە فیکر تێیدا ئامادە نییە، بە هەمان شێوە پێشمەرگەیش توانای تەعبیر لە موعانات، بەرنامە و خەون و کاری خۆی نییە، زمان بە پێشمەرگە هەندێك جار لە ئاستی کارەساتدا دەبێتە گریان و لە خۆشییشدا دەبێتە تەقەی خۆشی، لە دەربڕینی داواکاری و مافەکانیشدا بە هۆی بەکارهێنانی زمانەوە بەهای مرۆیی ڕێزی کەسێتیی خۆی بە بادا دەدات، لە سەر تەلەفزیۆن دەست دەکات بە گیرفانیدا و دەڵێت هیچ پارەم پێ نییە و منداڵەکانیشم لە سەر جادەن.

4- تەقدیسکردن و بوون بە باوك: مەسعوود بەرزانی لە ڕێی بوونی بە سەرۆکێکی نێری بێ بەدیلەوە بە هۆی ئەو خەرمانەی تەقدیسکردنەی بە دەوریدا دەکێشرێت، دەبێت هەڵگری سیفەتی باوك وەك بەها و شوناس بە تایبەت بۆ شوێنکەوتوانی، پێشمەرگەیش وەك چەکدارێکی شۆڕشگێڕی نێر، بە هۆی کوشتنی خەسڵەتی شۆڕشگێڕی لە ناو توێژە مەدەنییەکانی

تری کۆمەڵگا و تواندنەوەی لە ناو خۆیدا، دیسان لە ڕووی بنەما و شوناسەوە سیفەتی باوکەکی پارێزگار بە کەی توێژەکان وەردەگرێت، ئەو توێژانە هەموو ئەکتێکی شۆڕشگێڕییان لە هەر ساتێکدا وەك ڕەفتارێکی پێشمەرگانە لێك دەدرێتەوە، شۆڕشگێڕی و نەبەزیی پێشمەرگە، بەهایەکی بە شۆڕشگێڕیی گەنجان و خەباتی مەدەنیی قوتابییان و فیمینیستان و کرێکاران و…هتد نەهێشتوەتەوە، هەر وەك چۆن عەقڵ و بڕیاری مەسعوود بەرزانییش هیچ بەهایەکی بە بیرکردنەوەی ئەوانی تر لە سەرکردایەتیی سیاسیی کورد نەهێشتوەتەوە، بەڵام ئەم باوکانە (بەرزانی و پێشمەرگە) باوکی وەهمی و ساختەن، پەیوەندیی سونبولی و ڕۆحی و مەعنەوییان بە ڕایەڵەکی فشەڵ و کوێرانە بەوانی ترەوە بەستوونیەتییەوە و بەها و شوناسیان ناجێگیرن، بۆیە بڕیاری بەرزانی و شەڕەکانی پێشمەرگە، خۆشگوزەرانی و ئازادیی هەمیشەیی ناهێنن و لە بازنەی شکست و دۆڕان و قوربانیداندا دەخولێنەوە.

5- مەعریفە: پێشمەرگە شتێکی ئەوتۆ لەبارەی تەکنیکە نوێیەکانی شەڕ و ئاستی پێشکەوتنی پیشەسازیی جەنگ و توانا و گەشەی چەکە نوێیەکان و بەکارهێنانیان نازانێت، ئەمە جگە لەوەی توانای داهێنانی چەکە هەرە سەرەتاییەکانیشی نییە، بۆیە لە سەردەمێك و شوێنێکی ترەوە هاتووە و تووشی واقیعێکی تازە بووە، ئێستایش بە هۆی پێداهەڵگوتن و ئەفسانەسازی و باوەشکردن بە مێژوەکەیدا کە وەهمییە، نایەوێت مەیدانەکە چۆڵ بکات، ئەگەر چی دەزانێت بەو پلانانەی فێری بووە و فێر دەکرێت، بەو تەکنیکەی هەیەتی و ئەو تەکنەلۆژیایەی لە بەر دەستییەتی، مۆدیلی ئەو شەڕانە بە سەر چووە کە بەنیازە بیانکات، مەسعوود بەرزانییش هەرگیز پەیوەندییە دیبلۆماسییەکان و تێگەیشتن لە واقیعی دەرەوە لە بەر ڕۆشنایی زانستی سیاسی ناخوێنێتەوە و، ئاڵۆزییەکانی جیهانی هاوچەرخ بە دونیابینییە سادەکانی خۆی لێك دەداتەوە، بۆیە لێرەدا بەرزانی و پێشمەرگە لە جۆرێك لە نەزانی بە سیاسەت و جەنگ لە ڕووی مەعریفییەوە هاوبەشن.

6- نەخوێندەواری: لای ڕۆشنبیر و ئەکادیمی و نووسەر و ڕۆژنامەنووسان نەخوێندەواری وەك جنێوێك بۆ لێدان لە ئاستی نزمی مەعریفی و دونیابینی و تێگەیشتنی کەسێك بە کار دەهێنرێت، بەڵام بۆ مەسعوود بەرزانی و پێشمەرگە نەخوێندەواری ئێجگار هێندە سیفەتێکی خراپ و نزم نییە. نەخوێندەوارانی کۆمەڵگا، ئەوانەی هەرگیز بە ڕاستی نەخراونەتە بەردەم دەزگاکانی فێربوونی خوێندن پەراوێز خراون، بەڵام بەرزانی و پێشمەرگە نەك پەراوێز نەخراون،

بەڵكو لە لوتكەی هەرەمی گرينگيپێداندان، كە بەرزانی و پێشمەرگە بە پلەی دەزگاكانی دەوڵەتدا بە خوێندن سەر ناكەون، ئەوا بەم هەيەوە بە كوێر حساب ناكرێن، وەك كۆمەڵگا بە خەڵكانی تری نەخوێندەواری دەڵێت، بەڵكو ئەو توانست و بەهرە و بەها ڕۆحيانەی هەر بە سروشتی لە مرۆڤدا هەن، لای ئەمان دەتەقنەوە و ناكەونە بەر دەستەی دەزگاكانی خوێندن، بۆيە هەر دووكيان وێڕای نەخوێندەواريان دەبنە سەرچاوەی حيكمەت، توانست و بەهرەی خۆڕسكی ئەوان دەبنە هەوێنی سوپەرمان، نەخوێندەواری لای ئەمان ئەو قەناعەتە هەڵدەوەشێنێتەوە كە عەقڵ تەنها لە ناو ڕووبەری خوێندەواريدا كار دەكات، هەر بۆيە ئەوانەی دەچنە ڕيزەكانی پێشمەرگەوە ئەوانەن كە هەرگيز نەخراونەتە بەردەم خوێندن، ياخود تاكتاك و دەستەدەستە قوتابخانەكان بە جێ دەهێڵن.

7- كاريزما: بە هۆی ئەفسانەسازی و تەقديسكردنەوە لە زەينی تاكی كورددا، هەر دووكيان (مەسعوود بەرزانی و پێشمەرگە) جۆرێك لە كاريزماييان بۆ دروست كراوە، ئەو زيادەڕۆويانەی بە قودرەتی كاريان كراوە نەك توانای بيركردنەوە و هزراندنيان، ئەو كاريزمايەی پێی بەخشيون، كە كاريزمايەكی پراكتيكی بووە، نەك كاريزمايەكی تيۆری، بۆيە بە هۆی بێبنەمايی و ناپتەوييەوە لە هەندێ دۆخدا ئەم كاريزمايە دەكەوێت و ناتوانێت ببێتە فريادڕەس بۆ ئەوانەی ئومێديان پێی هەيە، هەر وەك چۆن مەسعوود بەرزانی زۆر جار دەكەوێتە بەر لێشاوی جنێو و سووكايەتيپێكردنەوە، پێشمەرگە وەك پيشەيەك هەندێ جار لە ڕووی كۆمەڵايەتييەوە لە خوار زۆر پيشەی وەك دكتۆری، ئەندازياری، بازرگان … هتد حسابی بۆ دەكرێت و تەنانەت زۆر جار دەبنە سەرچاوەی نوكتە.

8- وەلائی خێڵەكی: ئەگەرچی ئەميان (مەسعوود بەرزانی) بانگەشەی سەرۆكێكی نەتەوەيی و ئەويان (پێشمەرگە) بانگەشەی فيداكار و قارەمانێكی نەتەوەييان كردووە، بەڵام هەردووكيان بە ڕەفتار خێڵەكين، سەرۆك سەرۆكی پارتەكە و لەوێيشەوە هەر لە ناوەكەيەوە وەلائی بۆ خێڵە خۆی هەيە، پێشمەرگەيش پێشمەرگەی حيزبە، حيزبيش وێڕای ئەوەی كورد وەك ڕێكخراوێكی مۆدێرن بە كاری نەهێناوە، هاوكات لە ناو حزبيشدا پێشمەرگە بە چەند دەستە و تاقم و شەخسيەتێك بە شێوەيەكی هەڕەمەكی خۆی ڕێك خستوە، بۆيە دونيابينی و سياسەتەكانی سەرۆك هەرگيز لە ئاستێكی نەتەوەييدا مژدە و خۆشگوزەرانييان پێ نەبووە و خوێنی ڕژاو و فيداكارييەكانی پێشمەرگەيش لە ئاست خەونی نەتەوەدا بە فيڕۆ چووە، زۆر جار

پێچەوانەی عەقیدە و پرەنسیپەکانی خۆیان کاریان کردوە، کە بە وتەی خۆیان کە لایەکیان ئەوی تریانی پێ تۆمەتبار دەکات، لە خیانەتدا بەرجەستە بوە.

9- مێژووی ڕاستەقینە: پێشمەرگە و مەسعوود بەرزانی هەر دووکیان لە مێژووی ڕاستەقینە بێ بەشن، چونکە هیچیان خاوەنی تۆمارێکی ساف و بێگەرد نیین، هەر دووکیان ئەوەی هەیانە و ئەوەی لێیانەوە باس دەکرێت، سیخناخە بە زیاد□□وی و پڕپڕ لە موبالەغە، بۆیە ئەوەی هەیانە لە ئەفسانەوە نزیکە نەك مێژوویەکی ڕاستەقینە کە ببێتە ئاوێنە بۆ لەخۆڕوانین، ئیتر دەبینین هەمیشە لەگەڵ قۆرغکردنی سیفەتەکانی دانا بۆ بەرزانی و ئازا بۆ پێشمەرگە، پیاوی پڕ حیکمەت بۆ بەرزانی و نەبەرد و تێکۆشەر بۆ پێشمەرگە، دڵسۆز بۆ بەرزانی و سەربەرز بۆ پێشمەرگە، هەمیشە ئەو سیفەتانەیان بە هێڵی سوور تەنیوە کە هەرگیز نەك قابیلی ڕەخنە نەبێت، بەڵکو قابیلی بیر لێ کردنەوەیش نەبێت و وەك حەقیقەتێکی ئەزەلی و ئەبەدی سەیری بکرێت، بۆیە هەر کات لە ڕووی پراکتیکییشەوە لە ژیانی خۆماندا بە پێچەوانەی سەدلەسەدی ئەم سیفەتانەوە لەگەڵ پێشمەرگە و بەرزانی ژیاین، هیچ کار لە پێگە و کەسایەتییان لە زەینی تاکی کورددا نەکات، چونکە ئەوە کار و کردەوەی ئەوان لە ناو مێژووی ڕاستەقینەدا نییە ئەو هێزەی بۆ دروست کردبن، بەڵکو بەپێچەوانەوە هێزێکی وەهمی و ئەفسانەیی کۆمەڵێك کردار و سیفەتی ئایدیاڵی بۆ جێگیر و لە زەینی تاکەکان پتەو کردوە، وات□ ل□□□دا کردار سەرچاوەی هێز نییە، بەڵکو هێزێکی وەهمی بوەتە بنەمای کردار.

10- خاکێتی و لێبوردەیی: سیفەتگەلێکی مرۆیی ئەگەر وەك بنەما و پرەنسیپ لە ناوەوەی مر□قدا جێگیر نەبووبن و نەبووبنە بەشێك لە خەیاڵ و بیرکردنەوە و لە ناوی نەستی ئینساندا پتەو نەبووبن و دواتر لە کارەکتەر و کەسێتیدا ڕەنگ نەدەنەوە، ئەو سیفەتگەلە مرۆییە تەنها دەبنە کۆمەڵێك دروشم و لە واقیعدا بە شێوەی سلبی هەڵد□گ□□ن□وە، بۆ نموونە خاکێتی و لێبوردەیی لای پێشمەرگە دەبنە سیفەگەلێکی ناچاری و لای بەرزانی دەبنە نموونە بۆ مرۆڤێك کە ژیان و مردنی خەڵکانی تری بە دەستە، بۆ پێشمەرگە دەبنە واقیعێکی داسەپاو و بۆ بەرزانییش هۆکارێك بۆ فریودان و سیاسەتی دیماگۆجی، ئەمەیش تەنانەت نەك لە پێوەندیی کۆمەڵایەتی، بۆ نموونە سەردانی پرسە و ماڵە شەهیدەکان، تەنانەت لە جللەبەرکردن (جلی کوردی و جامانە) ڕەنگ دەدەنەوە.
دەکرێت سیفەتەکانی لەیەکچوون و تەنانەت جیاوازییش درێژ بکرێنەوە

و چەندین خاڵی تریش ڕێز بکرێن، بەڵام وەك بنەما قەناعەتم وایە ئەو وتەیەی مەسعوود بەرزانی (من پێشمەرگەم و هەر پێشمەرگە بووم و هەتا مردن هەر پێشمەرگە دەبم.) بڕێکی زۆر حەقیقەتی هەڵگرتوە و ڕاستگۆیە، بە نا زۆریش.

پرسە و ماتەمینی دەرفەتێك بۆ ڕیاکاریی کۆمەڵایەتی و وەلائی کۆیلایەتی ... کارا فاتیح

لە کۆمەڵگای ئێمەدا، پرسە و ماتەمینی دەسەڵاتێکی ئیستاتیکییان هەیە بۆ گەرمکردنەوە و توندکردنەوەی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان، تیشکی بەهێزی ئەو جوانییە فریودەرەی ئەم دەسەڵاتەیش مرۆڤ لە ئاست ناشیرینییەکانی پرسەکەدا کوێر دەکات.
پرسە لە ڕێگەی بەردەوام خۆدووبارەکردنەوە و بەرهەمهێنانەوەی ڕابردووەوە بەو دەسەڵاتە ئیستاتیکییە مرۆییە خەڵەتێنەرەی هەیەتی، لە کۆنەستی مرۆڤەکاندا جۆرێك لە ئایدیۆلۆژیا بەرهەم دەهێنێن، ئایدیۆلۆژیای ڕێکخستنەوەی کۆمەڵگا لە سەر فۆڕمی تەقلیدی و دینی، کە دەسەڵاتێکی شاراوەی هەیە لە کۆبوونەوە و گەرمکردنەوە و بە ئاسانی گەیاندنی بۆچوون و پەیامە دینییەکان، ئایدیۆلۆژیایەك مرۆڤ بە هۆی نەریتپارێزی و خۆلادان لە ڕەخنە و گلەیی، بەشێکی زۆر لە تاکێتیی خۆی لە بەردەم گشتدا لە دەست دەدات، لەم کۆبوونەوە کۆمەڵایەتییەدا کە لە ژێر خواستی گشتیدا بەڕێوە دەچێت نەك تاك، ئایدیۆلۆژیای دینی و خواستی دەخوازی کۆمەڵایەتی دەخرێنە گۆڕ و جێگەی هەر بزوتنەوەیەکی جەماوەری، کە پاڵنەرەکەی ئازادیی تاك و خواستی دادگەریی کۆمەڵایەتیی بێت دەگرنەوە، یان تا ڕادەیەك دەیبەنە دواوە و، چالاکیی مرۆڤ دەبێتە جۆشوخرۆشێك کە هاوشانی خەم و نیگەرانی بۆ کۆچکردوو یان بەندتریش، چێژ بەرهەم دەهێنێت، لێرەدا بەرهەمهێنانی چێژیش بە شێوەیەك مەرگ دەکاتە کەرەستە و کاڵا و هەندێ جار ئەو مەرگە دەبێتە شوێنی گاڵتەجاڕی.

گاڵتەجاڕی لەوەدایە، بەشدارانی پرسە، شوێنی پرسە و هۆکاری پرسە

دەکەنە بیانوو بۆ خۆنمایشکردن و موجامەلەی یەکتر و داپۆشینی ڕق و ناکۆکییەکانیان، لەویش گاڵتەجاڕیتر ئەوەیە، لەسەر ئاستی سیاسی و ڕووناکبیری، مەرگی کەسێك بە تایبەت کاراکتەرێکی دیار، دەبێتە مەدەلێك بۆ چالاکی و خۆدەرخستن و قسەکردن، ئەوەیش کە وای کردوە پرسی مەرگ هەمیشە وەك پرسێکی کۆمەڵایەتی سەیر بکرێت و نەبێتە دیاردەیەکی تایبەت، ئامادەبوونی قورسی پرسە و ماتەمینییە لە کۆمەڵگادا، کە سنورێکی گەورەی لە نێوان ژیان و مردندا کێشاوە و مەرگی وەك بەشێك لە ژیان دابڕیوە و لەم نێوەدا مرۆق دیدێکی کراوە و سکۆلاری بە مردن نەبوە و هەمیشە سەبووریی بە گوتاری ئایینی هاتوە، کە مرۆق ئامادە دەکاتەوە بۆ مردن و ژیانی دوای مردن، نەك گەشەدان بە ڕۆحی خۆشەویستیی مرۆق و ژیاندۆستی و سەرهەڵدانی پرسیاری ئۆنتۆلۆژی.
پرسە هۆکارێکە بۆ ئەوەی دۆستایەتیی ناکۆکەکان بێتەوە سەرەوە و پەردەی سەر دژە ڕووکەشەکان هەڵبدرێتەوە، ئەوان دەستلەناودەست بە هەمان دیدی میتافیزیکی و ئایینی بە کێشەکان دەڕوانن، وەك چۆن مەرگ لە ڕێگەی پرسەوە ئەو پەیامە بە مرۆڤەکان دەدات: بەردەوام بن لەو ژیانە تەقلیدییە و شوکرانەبژێر بن، سیاسییەکان و ناکۆکەکانیش بانگی خۆزگە و ئاواتێکی وەهمی و فریودەرانە دەدەن: با مەرگی فڵان کەس هۆکارێك بێت بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان و وەلاخستنی ناکۆکییەکان لە پێناو بەرژەوەندیی گشتیدا.

ئەوە ڕوونە، ئەگەر تەباییەك هەبێت لە نێوان بازرگانانی کێبەرکێکار، سیاسەتوانانی ناکۆك، یان دەسەڵاتداراندا، کە بێگومان هەیە و بەهێزیشە، تەنها بەرژەوەندی و دۆخەکە تا ئەو گەمەیە بە باشی بەرێتە پێشەوە و بەردەوام بێت، نەك تەباییەك بۆ بەرژەوەندی گشتی و باشکردنی ژیانی هەموان، لێرەدا پرسە هۆکارێکە بە پیشاندانی ئەم تەباییە ساختەیە، یان ئاواتخواستن بە دروستکردنی و چەکەرەکردنی ئومێدێکی وەهمی لای خەڵك.
– خودا لێی خۆش بێت… خودا لێی خۆش بێت.
– بە خێر بێن… بە خێر بێن، خودا پاداشتتان بداتەوە.

گوزارەی (خودا لێی خۆش بێت) لە پاڵ سیما تەقلیدی و ڕیاکاری و ڕۆتینییەکەی، سیمایەکی تریشی هەیە، کە زمان و بیرکردنەوە بە شێوەیەکی خۆبەخۆ و ئاسایی و بە هەمیشە دەخاتە خزمەت دیدی میتافیزیکی و گوتاری ئایینییەوە و مردن بە قورسی لە ڕووبەری کۆمەڵایەتیدا ئامادە دەکات و ڕێگر دەبێت لەوەی وەك پرسێکی تاك سەیری بکرێت و مرۆق بە دیدێکی کراوەوە لێی بڕوانێت، هەروەها ئەم

گوزارەیە (خودا لێی خۆش بێت) ئەوەیش دەگەیەنێت: ئەوا من هاتم، دونیا هەر مردنە، هیچ شتێك ئەوە ناهێنێت بە قورسی بیگرین، خودا لێی خۆش بێت، گوزارەی (خودا لێی خۆش بێت) لە پاڵ سیما تەقلیدی و ڕیاکاری و ڕۆتینییەکەی، سیمایەکی تریشی هەیە، کە زمان و بیرکردنەوە بە شێوەیەکی خۆبەخۆ و ئاسایی و بە هەمیشە دەخاتە خزمەت دیدی میتافیزیکی و گوتاری ئایینییەوە و مردن بە قورسی لە ڕووبەری کۆمەڵایەتیدا ئامادە دەکات و ڕێگر دەبێت لەوەی وەك پرسێکی تاك سەیری بکرێت و مرۆڤ بە دیدێکی کراوەوە لێی بڕوانێت، هەروەها ئەم گوزارەیە (خودا لێی خۆش بێت) ئەوەیش دەگەیەنێت: ئەوا من هاتم، دونیا هەر مردنە، هیچ شتێك ئەوە ناهێنێت بە قورسی بیگرین، خودا لێی خۆش بێت، خودایش بەخشندەترینە، دە تۆیش گوناهەکانی ئەم دونیای من بە قورس مەگرە، ئەویش دەڵێت (خودا پاداشتتان بداتەوە) واتە چاکتان کرد هاتن، زۆریشم پێ خۆش بوو، هێندەم پێ خۆش بوو، دەم لە ئاست لارییەکانتاندا نەرم دەبێت، منیش بە پرسەکانی ئێوە دەمەوە. بەم شێوەیە ژیانی کۆمەڵایەتی لە بازنەی لارییەکان، ڕیاکاری و دیدی تەقلیدی و میتافیزیکی بە کێشەکان دەخولێتەوە، پرسی مەرگ لای مرۆڤ هیچ شتێکی ڕاچڵەکێنەر دروست ناکات، دەبێتە جۆرە کەلتوورێك و لە هەموو کردەیەکی ڕادیکاڵ ڕووت دەکرێتەوە.

بە سیاسی و دەسەڵاتدارانیش، پرسە ئەو دەرفەتەیە کە لە پاڵ بەهێزکردنی گوتاری دینی و بێنرخکردنی ژیان و هەژموونی مەرگ بە سەر ژیانەوە، بە هۆی دۆخی غەمگینی و ماتەمی هەندێ جار ساختە و زاڵبوونی کەشی هاوخەمییەوە، سۆزی خەڵك بۆ لای خۆیاندا ڕادەکشنەوە، پرسە زەمینەیەکی ساز و گونجاویش دەبێت بۆ ئەو حیزبی و ڕاگەیاندنکارانەی، کە تەنها بەهەریان سیخوڕی و ماستاوکردنە، تا وەلائی کۆیلایەتیی خۆیان تازە بکەنەوە، ئێستایش بە زیندووڕاگرتن و بەهێزکردنی ئەم گەمەیە، فەزای مەجازی (فەیسبوك) بووەتە ڕاگەیاندنی هەواڵی و پرسە و ناردنی سەرەخۆشی.

قوتابخانەی دزپەروەران … کارا فاتیح

کاتێك دزینەکردن لە شتێکی ئاساییەوە دەبێتە سیفەتێکی ئایدیاڵ

ئەم ڕۆژانە کە مەرگی سەرکردەیەکی باشووری کوردستان-نەوشیروان مستەفا-مان بینی، هاوکات و بە دوایدا چیرۆك و گێڕانەوەکانمان لە سەر ئەم کەسایەتییە بیست و هیی تریش دەبیستین، ئەوەی لە بەشێکی زۆری ئەم چیرۆکانەدا جەختی لێ دەکرێتەوە، دەستپاکیی ئەم پیاوەیە و زۆربەی گێڕەرەوەکان شایەتیی ئەوە دەدەن، لەو هەموو تاڵانی و داگیرکاری و ڕاووڕووتەی لە زەمەنی نەوشیروان مستەفادا هەبووە، بچوکترین لەکە بەر ئەم نەکەوتوە. ئەم خاڵە لەم کەسێتییەدا زۆر لەوە زیاتر قووڵ و خەست دەکرێتەوە و هەندێکیان دەیکەنە یەکێك لە بنەماکانی بەکاریزمابوونی (دیارە ئەمە لێرەدا خۆمان لە دەقیقی و نادەقیقیی ئەم بۆچوونە لا دەدەین و کارمان بەوە نییە کاریزما چییە.)
پرسیارێك پێویستە بەجیدی وەربگیرێت ئەوەیە، بۆچی دزی نەکردن کە تایبەتمەندییەکی ئاساییە و لە هەر کەسێکدا بێت، نە بە ئازایی نە بە زیرەکی و نە بە حاڵەتێکی سەرسوڕهێنەر حیساب دەکرێت، کەچی بۆ ئەم کەسێتییە دەبێتە سیفەتێکی ئایدیاڵ و بنەمایەکی بەکاریزمابوونی؟

دەگوترێ نەوشیروان مستەفا، دەیتوانی وەك بەرپرسانی تر و زیاتریش ببێتە خاوەنی سەرمایەیەکی مادیی زۆر بەڵام نەیویست، دەیتوانی وەك ئەوانی تر ملیۆنان دۆلار لە بانکەکانی دەرەوە بشارێتەوە بەڵام نەیکرد، بیویستایە ئێستا ئەویش ڕیزە شوقە و ڤێلە و کۆشك و نادی و...هتد لە ناوەوەی وڵات و دەرەوە دەبوو، بەڵام هیچیانی نییە، دەیتوانی بیرە نەوتی هەبێت و نییەتی… هتد، دیسان پێویستە بپرسینەوە، بۆچی سەیر و سەرسوڕهێنەرە کە ئەم شتانەی نییە یان نەیکردوە؟ بەدڵنیاییەوە بە بیرکردنەوەیەکی زۆر سادە دەزانین، سەرسوڕهێنەریی ئەم خاڵە لە نەوشیروان مستەفادا بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە، کە ئەو لە ناو ئەو نوخبە سیاسی و دەسەڵاتدار و بەرپرسەی سەردەمی خۆیدا لەم خاڵەدا جیا دەبێتەوە، واتا ئەوانی هاوشان و هاوخەبات و خاوەن دەسەڵات و بەرپرس، پێچەوانەن، ئەمان دز و دەستپیس و تاڵانچی و خاوەنی سەرمایەیەکی مادیی خەیاڵیی

ناشەرعیی زۆرن، بۆیە ئەم لە ناویاندا شازە، دەنا هەرگیز و لە هیچ سەردەمێکدا سیفەتی دەستپاکی و دزی نەکردن هێندە ئەفسووناوی و سەیر نییە، کە بۆ هیچ کەسێك ببێتە سەرمایەیەکی رەمزی تا لای نەوشیروان مستەفا، سەرەڕای ئەوەی زۆر هەن سیفەتی نێگەتیڤیی وەك: ڕەقی و زبری و وشکیی لە پێوەندیی کۆمەڵایەتی و ساردیی لە وەفای هاوڕێیەتی و تاکڕەو و توندوتیژ و هەندێ جار خوێنڕێژیشی دەدەنە پاڵ، کەچی ئەم خاڵە (دزینەکردن) لە کەسێتیی ئەم پیاوەدا دەدرەوشێتەوە.

ئەم نوخبە سیاسییە دەسەڵاتدارەی ئێستا و چارەکەسەدەی ڕابردووی باشووری کوردستان لە دوای بەرەبەیانێکەوە پێی خستە سەر کورسیی حوکم و بە زۆرەملێ و بە یاسا و جارێ بە ناوی هەڵبژاردن و جارێ بە لوولەی چەك و خۆسەپاندن، مومارەسەی فەرمانڕەوایەتی و بەڕێوەبردن دەکات، کە چرکەساتی ڕاپەڕین بوو، لە ڕاپەڕینی بەهاری 1991 دا، لە پاڵ گیانی شۆڕشگێڕی و خەونی ئازادی و یاخیبوون و خۆبەختکردن لە پێناو کۆمەڵێك بەهای مر□قایەتی و نەتەوەییدا، ڕۆحی دزی و تاڵانی و فەرهودچێتی لەو پەڕی گەشەسەندن و بەجەستەبوونی خۆیدا بوو، ئەو ڕۆژانەی ڕاپەڕین ڕاوڕووت و تاڵانی بە ئاستێك گەییشتن، کە دزیی لە کارێکی نهێنی و دوور لە چاوی خەڵك کرد بە کارێکی ئاشکرا و نۆرمەڵ و نمایشێکی بەرچاو، فەرهودی زەمەنی ڕاپەڕین، دزیی لە کارێکی تایبەت و تاکەکەسی□وە کردە کارێکی گشتی و بە ک□م□□□، ئ□و ڕۆژانە بە ڕۆحیەتێکی شۆڕشگێڕانەوە دەست بۆ دزینی هەموو شت برا، هەر لە ئۆتۆمبێلی دەوڵەتەوە بۆ پانکە و سویچپلاکی فەرمانگەکان، لە عەمبار و کارگەکانەوە بۆ سۆپای قوتابخانەی سەرەتایی و قەرەوێڵەی خەستەخانەکان، ئەمەیش کاری یەك کەس و دوان نەبوو، بەڵکو کاری بەشێکی زۆری خەڵکی چەکدار و مەدەنی بوو و ئەوانەیشی بەشدار نەبوون، تاڵانی و دزییان لە موڵکی گشتییان لا قێزەون و دزێو نەبوو، بەڵکو وەك کارێکی ئاسایی سەیریان دەکرد و تێکەڵ بە ڕۆحیەتی بەرەنگاری و دژوەستانەوە بەڕووی بەعس و ستەمکاریان دەکردەوە، لێرەیشەوە دزی و تاڵانکاری ڕوویەکی پۆزەتیڤ و لانی کەم ئاساییی وەرگرت و بە هۆی ئەو بۆشایییە یاسایی و ئیدارییەی هەبوو نەك ڕێگەی لێ نەگیرا، بەڵکو لە ناو هۆشیاریی کۆیشدا نەکەوتە بەر نەفرەت و وەك دیاردەیەکی ناشیرین وەرنەگرا، دزان و تاڵانچییان وەك نەتەوەیەکی موسوڵمانیش لە غیابی فەرمانڕەوایەکی ئایینی یان هەر هۆکارێکی تر، گوێی خۆیان لەو فەرمانە ئایینییەیش خەواند ک□ قورئان پێیان دەڵێت، وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالاً مِنَ اللَّهِ

(المائدة: 38) واتە، هەر کەسێکی دزی بکات، چ نێر بێت یان مێ، لە سزای دزیکردنی دەبێ هەر دوو دەستی ببڕن، کە ئەمە تەنبێکردنە لە خواوەیە. هەروەها پێغەمبەریشیان پێیان دەڵێت: تُقْطَعُ يَدُ السّارِقِ فِى رُبْعِ دينارٍ فصاعداً. واتە: دەستی دز دەبڕرێت لە سەر دزینی چارەکە دیناری زێر بۆ سەرەوە.

لە گزنگی ڕاپەڕینی 1991ـەوە لە بریی خەری ئازادی، خەری دزی و تاڵانیی دەرکەوت، بەرپرس و میلیشیاکان بە تاڵانییەوە نەوەستان و بینا و شوێنە حکومی و گشتییەکانیان داگیر کرد و حیزبەکانیان کردە قوتابخانەی دزپەروەردەکردن و لە ماوەیەکی کەمدا تەلی کارەبا و پەرژینی کێڵگەکانی مین و ئامێرەکانی چاککردنی ڕێگاوبان و کەلوپەلی پڕۆژە و سەدەکان و هەر چییەك خۆیان سودیان لە نەبینی، ئاودیوی وڵاتانی دراوسێیان کرد، ئیتر کەلتووری دزی و تاڵانی جێگەی خۆی گرت بوە قوتابخانە بۆ پەروەردەکردنی دز بۆ بەڕێوەبردنی کۆمەڵگا، لەمەوە دەبێت بۆچی سەیر بێت کارەبا، هەرێمی بچکۆلە بە داهات و بودجەیەکی گەورەوە بە چارەکەسەدەیەك دابین نەکرێ و کەسیش شەرمەزار نەبێت، لە پێنای ئەو هەرێمەیشدا، شارێکی وەك کەبانە وێڕای خاپووربوونی و هەژاری، لە ماوەی چەند مانگێکدا کێشەیەکی لەو جۆرەی نەمێنێت.

کەلتووری دزیکردن جێگەی گرت و سەرکەوت، بۆ ئەوەی هەستی شەرمەزاریی کۆمەڵایەتیی دروست بکات و گیانی بەرەنگاری تەنانەت لە ناوی توێژی ڕۆشنبیر و گەنجان و خەڵکانی ئەکادیمی و زانستی بەسکەنەت، بۆیە دیسان هیچ سەیر نییە لەم کەلتوورەدا دەیان و سەدان جار دوای ئاشکرابوونی دزیی گەورە لە لایەن بەرپرسانەوە، کەچی پۆست و پلەی هەر ئەو بەرپرسانە بەرز کراوەتەوە، یان بواری بازرگانی پڕە لە دزینی بیرۆکە و باس لە دزینی گۆرانی و ئاوازێکی زۆر لە لایەن هونەرمەندانەوە دەکرێت، بەشێکی زۆری کارنامەی دەرچوونی زانکۆکان کۆپی و دزین و کایەی نووسین و ئەدەبیش لە ژێر ناوی جیاجیا بیرۆکە و خەیاڵ و وێنەی هونەریی ئەدەبیاتی گەلانی تری بە لێشاو تێدایە و کایەکانی تریش هەروا. ئەوەی زیاتر ئەم کەلتووری دزیکردنەی هێنایە سەر ئاستێکی زۆر ئاسایی و تەنانەت یاسا و دەستووریش چوونە خزمەتی، جێگرتنەوەی چەمکێکی ناو فەرهەنگی سیاسیی جیهانی بوو بە دزکردن، کە ئەویش چەمکی گەندەڵی بوو، گەندەڵی هەرچەند چەمکێکی بەرفراوانتریش بوو لە دزی، بەڵام بەرپرس و دەسەڵاتداری هەرێم سوودی لەم چەمکە وەرگرت و بۆ ئەوەی لە ئاستێکی بەربڵاوتردا بە کار هات، هەر لە کەمترخەمییەکی بچوک لە

کار و کەمێک دواکەوتن لە دەوام هەتا گەورەترین تاوانی تاڵانکاریی وڵات هەمووی وەک یەک ناونرا گەندەڵی، بەرپرس و دەسەڵاتدارانیش کەیفیان پێ هات کە هەموو کۆمەڵگا وەک ئەوان بەر ناووناتۆرەی بی لێپێچینەوە کەوتوە، ئەوانیش زۆر بە ئاسانی و بێ شەرمەزاری و بەئیسراحەت دزیی خۆیان بکەن، بۆیە بۆ هەوڵدان بۆ تێکدانی ئەم ئارامییەی بەرپرسان و دەسەڵاتداران گرینگە وشەی دزی بهێرێتەوە ناو زمانی ڕاگەیاندن و ڕەخنە.

ئێستا ڕەنگە لەو پرسیارەی سەرەتا تێ بگەین، بۆچی تایبەتمەندیی دزی نەکردن لای نەوشیروان مستەفا کە تایبەتمەندییەکی ئاساییە و لە هەر کەسێکدا بێت، نە بە ئازایی نە بە زیرەکی و نە بە حاڵەتێکی سەرسوڕهێنەر دادەنرێت، کەچی بۆ ئەم دەبێتە سیفەتێکی ئایدیاڵ و بنەمایەکی بەکاریزمابوونی؟ چونکە لە ناو ئەو نوخبە سیاسی و بەرپرس و دەسەڵاتدارەدا ئەو تاک و تەنهایە.

پرسەنامە … کارا فاتح

گەر ئەو دیوی پرسەنامە بخوێنینەوە، دەتوانین جگە لە ڕووکارە تەشریفاتی و موجامەلەییەکەی، ئەم خەسڵەتانەی تری ببینین:

١- غەم و نیگەرانی

پرسەنامەکان دەربڕینی غەم و نیگەرانین بۆ کۆچکردوو، بەڵام ئایا غەم و نیگەرانی لە پرسەنامەدا دەتوانێت تەعبیر لە خۆی بکات؟ غەم لە دەروون\دڵ دایە، دەروونناسی دەڵێت، بۆ ئەوەی غەم لە دەرووندا زۆر پەنگ نەخواتەوە و مر□ق ب□رگەی بگرێت، پەنا بۆ گریان دەبات، گریان نەفەسێکە بۆ سووککردنی غەمی ناو دەروون، ئەدەب و هونەریش بە ڕێگەی خۆیان غەمی ناو دڵ دەگۆڕن بۆ بەرهەم. پرسەنامە نە گریانی مرۆڤێکی ئاساییە، نە بەرهەمێکی هونەری و ئەدەبییە، بۆیە ئەو غەم و نیگەرانییەی بەیانی دەکات، تەنها نمایشیی□، نمایشێك جارێك دەبێتە چالاکییەك بۆ خاوەن پرسەنامە و بوونی نمایشیی خۆی تێدا دەردەخات، جارێکیش کە غەم و نیگەرانیی نمایش دەکات، دڵتەنگی لە ڕەهەندی ئەنتۆلۆجی بەتاڵ دەکاتەوە و دەیکاتە کاڵا، کاڵای ڕاگەیاندن و بۆنەکان، کە غەم بوو بە کاڵا فڕێ دەدرێت و بیر

دەچێتەوە، بۆیە غەم و نیگەرانیی ناو پرسەنامەکان، دروستکراو و درۆ زیاتر نیین.

٢- سڵاو:

پرسەنامەکان سڵاو دەنێرن بۆ گیانی مردوو، سڵاو چییە؟ مردوو یان گیانی مردوو چ پێویستی بە سڵاوە؟ سڵاو بە ئەوەیە بە ڕوویەکی خۆش و کراوە و سیمایەکی ئاشتیخوازانەوە بە ئەوی تر بگەیت، کە مردن پێوەندیی کەسێك بە ژیانەوە دەپچڕێنێت، چۆن دەتوانین بە سڵاوکردن لێی کراوەیی و ئاشتیخوازیی خۆمانی بۆ دەربخەین. سڵاوکردن نامۆیی و زبریی پێوەندیی نێوان سڵاوکەر و سڵاولێکراو هێور دەکاتەوە، بەڵام پێوەندیی ئێمە و مردوو پچڕاوە، ئیتر سڵاوکردن بۆ چییە؟ بۆیە سڵاوی ناو پرسەنامەکان وەك وشەیەکی بێ ناوەرۆك و بێ مانایە و ناگاتە جێ، هەر هیچ نەبێت سڵاو ڕەقی و ناخۆشیی ناو پێوەندییەك کەمێك نەرم و سازگار دەکاتەوە، ئەی سڵاو بۆ مردوو چی دەکات؟

٣- ڕێز:

پرسەنامەکان بە دەنگی بڵند ڕێز لە مردوو دەنێن، بەڵام ئایا دەربڕینی ڕێز بۆ مردوو، مرۆقدۆستی دەگەیەنێت؟ ڕێزگرتن لە مردوو، گەر مجالەمە و ساختەکاریش نەبێت، لە بریی ڕەوشتێك بۆ دەرەوە و ئەوانی تر، بۆ ناوەوەی مرۆق ئاراستەی دەکرێت، واتە ڕێزگر تەنها دەروونی خۆی پێ ئاسوودە دەکات و دەیەوێت ویژدانی ئازار نەچێژێت، بۆیە ئەمە مەرج نییە مرۆقدۆستی بگەیەنێت، بەڵکوو زۆر جار ڕێزگرتن دەگۆڕێت بە دروشم، دروشمیش پەیامێکی بێ ناوەرۆکە، یاخود بێنرخکردنی ناوەرۆکە، چونکە دروشم هەوڵ دەدات، پەیام لە ئاستی قسەدا بهێڵێتەوە و نەگۆڕێت بە کردار، دروشم پەرۆشی و ڕۆحی جیدیەت دەکوژێت، بۆیە یەکێك لە ئامانجەکانی پرسەنامە بە دروشمکردنی پەیامەکانە لە ژێر ناوی ڕێزلێگرتندا.

٤- داواکاری:

پرسەنامەکان هەمیشە داواکارییان تێدایە، جارێك بە زمانی دینی داوا دەکرێت کۆچکردوو جێگەی بەهەشتی خودا بێت، جارێکی بە زمانی سیاسی و کۆمەڵایەتی داوا دەکرێت و ڕێچکە و ڕێبازەکەی بەرنەدرێت و سوور بن لە سەر بەرنامە و خەباتەکەی.
داواکاری بە زمانی دینی و ئایدیۆلۆژی زۆر جار، سیفەتەکی ناچالاکی هەیە، ئەوەی داوا دەکات، تەنها دەخوازێت، تەنها دوعا دەکات، نەك

کار بۆ ئەو داوایانە بکات، بۆیە داواکاران لێرەدا بکەر نین، پاسیف و لەکارداماڵراون، لەبریی ئەوەی بیر لە مردن بکەنەوە، خواست بۆ مردوو هەڵدەڕێژن، لە بریی ئەوەی ڕەهەندی بیرکردنەوەی دونیایی بەهێز بکەن، ڕەهەندی میتافیزیکی و بێدەسەڵاتیی مر□ق ت□خ دەکەنەوە.
ئەمانە هەندێك بوون لە دیوە نەبینراوەکانی پرسەنامەکان، کەواتە ئای لە گەوجیی ئەوانەی حیسابی گەورە و ئومێدیی مەزنیان بە درێژی و کورتی، یان گەرمی و ساردیی پرسەنامەکان هەیە!

نەوەی مەلزەمە … کارا فاتیح

مەلزەمە لە ڕواڵەتدا کورتکردنەوەی مەنهەجی خوێندنە، چڕکردنەوەی پێناسە و □اق□ و باسە دوورودرێژەکان و بەرتەسککردنەوەی شەرحی بابەتەکانە لە چەند خاڵێکی هەڵپڕووکاودا، بەڵام جێکەوتنی مەلزەمە و بەردەستبوونی بەو قورسییە لە پرۆسەی خوێندندا بە تایبەت لە زانکۆ و پەیمانگاکان، جۆرێك لە ئاید□ل□ژیا ب□رهه□م دەهێنێت، ئاید□ل□ژیا بە مانا مارکسییەکەی کە بریتییە لە هۆشیارییەکی هەڵە، ئەو نەو□ی□ش بە هۆی ئەم مەلزەمانەوە فێر د□ب□ن، دەبنە خاوەنی هۆشیارییەکی هەڵە، کە لێرەدا لە چەند خاڵێکدا ڕوونی دەکەمەوە:

1- مەلزەمە، کورتکردنەوەیە، کورتکردنەوەی چی؟ هی کتێب، کتێبەکانی مەنهەج… چ شتێك لە کورتکردنەوەی کتێبەکان مەترسیدارترە، کتێبەکانی مەنهەج بۆ ئەوە نیین کورت بکرێنەوە، بەڵکو بۆ ئەوەن بکرێنە دەروازە بۆ چوونە ناو کتێبخانە و پێگە ئەلکترۆنییەکانی کتێبەوە. کتێبەکانی مەنهەج نابێت کورت بکرێنەوە، دەبێت ڕێگەی دووردرێژ بۆ زانست و ئایدیاکانی ناوی بکەنەوە. مەلزەمە، کە کتێبەکان کورت دەکاتەوە، هەموو ڕێگەکان کوێَر دەکاتەوە، ڕێگەی چوونە کتێبخانە و پێگە ئەلکترۆنییەکانی کتێب بە یەکجاری قەپات دەکات.

2- کورتکردنەوە کە مەلزەمە دەیکات، لە ڕواڵەتدا بۆ ئاسانکردنی تێگ□یشتنە، بەڵام ڕاستییەکەی گوزارشتە لە بەبنبەستگ□یشتنی

پرۆسەی تێگەیشتن، کە شتەکان کورت دەکەینەوە، واتە وەك خۆیان تێیان ناگەیین، نامانەوێت گۆشە بە هزر و بیرکردنەوەمان بدەین بەهۆی ئەم کتێبانەوە، بەڵکو ئەوان بە قیاسی مێشك و بیرکردنەوەی خۆمان کورت دەکەینەوە، ئایدیاکان لە ناوەڕۆك دەخەین، تەنها فۆرمێکی دروستکراویان دەهێڵینەوە، جەوهەری زانستەکان دەکوژین، تەنها بە قاوغەکانیانەوە دەگیرسێنەوە، لەم نێوەدا ئەوەی مەلزەمە دەیکات تێگەیشتنێکی ساختەیە، یان بەیانکردنی تێنەگەیشتنە.

3- مەلزەمە کاری کتێب ناکات، بەڵکو کاری کتێب کۆتاییی پێ دەهێنێت، ئەگەر لە ڕێی کتێبەوە جیهان بناسرێت، لە ڕێی مەلزەمەوە تەواو چاو لە بینینی جیهان دادەخرێت، ئەگەر لە ڕێگەی کتێبەوە فیکرمان لە پێناو گۆڕینی واقیع بگۆڕین، ئەوا بە هۆی مەلزەمەوە فیکرمان لە پێناو هێشتنەوەی دۆخی واقیع وەك خۆی جام دەکەین. ئەگەر کتێبەکان ئایدیا و زانست و فیکرەکانت بخەنە بەردەست، مەلزەمەکان، لاشەی ئەو ئایدیا و زانست و فیکرانەت پێ دەدەن، مەلزەمە جێگرەوەی کتێب نییە، بەڵکو ئەتککەری کتێبە.

4- مەلزمە واتە زیاتر سادەکردنەوەی تیۆر و ئایدیاکانی خوێندن، بەڵام ئیشی سادەکردنەوە، کە زۆر کەس بە باشی دەزانێت مەترسیدارە، سادەکردنەوە وای کردووە ڕووبەرێکی زۆر لەم جیهانە بە فەرامۆشکراوی و نەبینراوی بمێنێتەوە، سادەکردنەوە لەوەوە سەرچاوەی گرتووە کە وێنەیەکی ساختە و درۆیینەی ئەم جیهانە لە زەینی خۆماندا دروست دەکەین و وا لە خۆمان و ئەوانی تر دەگەیەنین جیهان هەر ئەمەیە، لەوێشەوە بە ئاسانی بڕیار لە سەر زانست و دونیا دەدرێت، یەکێك دەڵێت قەومی کورد لە هەموو قەومێکی سەرزەمین عاقڵترە، یەکێکی دینییش دەڵێت، هەموو زانستی دونیا لە قورئاندا باس کراوە. سادەکردنەوە لە ڕێگەی مەلزەمە و هەر شتێکی ترەوە، واتە ناتەوێ ئەو جیهانەی کە ئاڵۆزە، بیبینیت و دەیسڕیتەوە، ئەو زانست و تیۆر و ئایدیایەی کە درککردن پێی ناوێرێ لە بەر چاوت لای دەبەی، هەموو ئەو شتانەی بە ئاسانی درك ناکرێن بەو شێوەیەیان لێ دەکرێ، تا بە ئاسانی بچنە ژێر ڕکێفی بڕیار و بیرکردنەوە خێرا و سادەکانەوە.

نەوەی ڕازی بە مەلزەمە، نەوەی هۆشیاریی ساختەیە، نەوەیەکە کرۆکی زانست و تیۆرەکان نابینێت و تەنها دڵی بە قاوغەکانی زانست و تیۆر خۆش دەکات، نەوەیەکە لە جێی کرانەوە بە ڕووی دونیادا، زیاتر خۆی دادەخات و گۆشەگیر دەبێت.
نەوەی مەلزەمە… نەوەیەکی نەك بێئومێد، بگرە نەوەیەکی ئومێد پێ نەکراو.

ناوی کتێب: لە دوای ئەنفالەوە
نووسین: کارا فاتیح

دیزاینی بەرگ و ناوەرۆک: ئومێد محەمەد
قەبارە: ٣٧٦ لاپەڕەی نیوA4
ساڵی چاپ: ٢٠١٥
شوێنی چاپ: سلێمانی
چاپخانە: پیرەمێرد
لە بڵاوکراوەکانی دەزگای ڕۆشنبیریی جەمال عیرفان
پرۆژەی ٢٧یادی تاوانی ئەنفال

لەبریی ڕانان
پێشەکیی کتێبی لە دوای ئەنفالەوە
نووسینی کارا فاتیح

پێشەکیی کتێب بە زۆر ئامانج و مەبەست دا نراوە و دەنووسرێت، هەندێ جار وەك پێویستییەکی نووسینی ئەکادیمی سەیری دەکرێت و بە دانەنانی، توێژینەوەکان بە نوقسان و بوونی کەلێنێکی زانستیی تێیان دا دەنێ هەژمار و هەندێ جاریش وەك خوو یان نەریتێکی نووسین، نووسەران لە کتێب و نووسینی توێژینەوەکانیان دا، تەنانەت هەندێ جاریش لە دیوانی شیعر و ڕۆمان و چیرۆك… هتد، گرنگیی پێ دەدەن و دەینووسن.
لە پێشەکی دا ناونیشانی کتێب یان توێژینەوە ڕوون و ورد دەکرێتەوە و پێشەکیی کتێب دەبێتە ڕایەڵەی نێوان ناونیشان و ناوەڕۆك و، ئاماژە بە هۆکاری هەڵبژاردنی ناونیشان دەکرێت، لەوێیشەوە وردەوردە هۆکاری هەڵبژاردنی بابەت ئاشکرا دەکرێت و لە چەند خاڵێك دا هێمای بۆ دەکرێت، گیروگرفت و کۆسپی بەر دەم دەناسێنرێ و پاشان نووسەر لە گرنگیی باسەکە دەدوێ و ئەو بوار و سنوورە دەست نیشان دەکات، کە وەك ڕووبەری کارکردن هەڵی بژاردوە و ڕێباز و میتۆدەکانی کارکردنیشی بە خوێنەرانی خۆی ئاشنا دەکات، پاشان پرسیار و گریمانەکانی توێژەر و هەندێ جاریش بە شێوەیەکی سەرپێیی، مەبەست و هەوڵی کارکردن لە بەش و پارەکان دا دەخاتە بەر چاو،

ئەوجا هەواڵی بوونی ئامانجی کارەکەیمان لە کۆتایی دا، پێ دەدا. ئەمانە بە شێوەیەکی گشتی ناسنامەی پێشەکی بوون لە بواری ئەکادیمی دا و توێژەران و ئەکادیمیستان لە بەر ئەم هۆیانە پێشەکی بە گرینگ دەزانن، هەروەها لە کتێب و توێژینەوە نائەکادیمییەکانیشدا هەندێ جار، هەمان ئەو ئامانج و مەبەستانە بۆ نووسینی پێشەکی دەر دەکەونەوە و دیسان نووسەر بە شێوەیەکی مولتەزیم، بەو یاسا و ڕێسایانەوە پەیوەست دەبێت، بەڵام هەموو جارێکیش وەها نییە و مەرجیش نییە وا بێت، هەندێ نووسەر خۆیان لە نووسینی پێشەکی لا دەدەن، یاخود لە نووسینی دا، پەیڕەوی لەو خاڵانە ناکەن و بە شێوەیەکی سەربەستانە ئەم بوارە بە کار دەهێنن، بە شێوەیەك لای هەندێکیان وەك سڵاو و ڕۆژباشێکە و دەروازی□ی□کە بۆ دامەزراندنی پەیوەندی لەگەڵ خوێنەر و کردنی بە ئ□□قی□□ك لە نێوان خوێنەر و ناوەرۆکی کتێبەکە.

درێژکردنەوەی ئەم سەرەتایە لەوە زیاتر بە پێویست نازانم و، دوای ئەم بەهانانە بۆ پێویستبوونی پێشەکی، لێرە دا دەمەوێت زوو بگەمە مەبەستی خۆم، واتا ئەم سەرەتای پێشەکییە تەنها بەهانەیەکە بۆ ئەوەی، کە ئاشکرا بێت من چیم لەم پێشەکییەی خۆم دەوێت. پێش هەموو شتێك د□گ□□ینەوە بۆ ناونیشان (لە دوای ئەنفالەوە) دواتریش کە د□یین بۆ پێڕستی بابەتەکان، کە بۆ سێ بەش پ□ل□□ن کراون و لە لێکۆڵینەوە و وتار و گفتوگۆ پێك هاتوون، ئەوەی دەیبینین جگە لە لێکۆڵینەوەیەك بە ناوی (ئەنفال و بەکارهێنانەکانی) ناونیشانی هیچ بابەت (لێکۆڵینەوە، وتار، گفتوگۆ) ێکی تری تێدا نییە ئاماژە بێت بۆ ئەنفال و باس لە ئەنفال بکات.

وەك تێبینیی ناونیشانی زۆربەی ئەو کتێبەکانە دەکەین کە بەم شێوەیەیە پ□ل□□ن کراون، بە زۆری لە دوو حاڵەت بە دەر نیین، ئەویش یان ناوەرۆکی هەموو بابەتی ت□ک□□ای بەشەکان دەچنە ژێر چەتری ئەو ناونیشانەی کتێبەکەوە، یاخود تەنها ی□ک□□ك لە بابەتەکان وەك دڵخوازی نووسەر و وەك ئەوەی ڕەنگە لە ڕووی ئیستاتیکی و سەرنجڕاکێشی و هێزی گەیاندنی بە خوێنەر لە ناونیشانی بابەتەکانی تر پەسەندتر بن، بۆیە لە ناونیشانی بابەتێکەوە هەڵدەکشێن و بەرز دەکرێنەوە و دەکرێنە ناونیشانی کتێبەکە، لە کاتێك دا ڕەنگە ناوەڕۆکی بابەتەکانی تری کتێبەکە، هیچ پەیوەندییەکان بەم ناونیشانەیشەوە نەبێت.

وەك بە ڕواڵەت دەیبینین، ناونیشانی ئەم کتێبە (لە دوای ئەنفالەوە) هیچ یەك لەم دوو تایبەتمەندییەی تێدا نییە، واتا نە هەموو بابەتەکان دەچنە ژێر سایەی ئەم ناونیشانەوە و هێڵێکی ڕوون و ئاشکرا پێیانەوە دەبەستێتەوە، نە ئەو ناونیشانە خۆیشی بریتییە

لە ناونیشانی یەکێك لە بابەتەکان، بەڵام لە ڕاستی دا من وەهای نابینم و پێم وا نییە بابەتەکان هیچ پەیوەندییەکیان بە ناونیشانی کتێبەکەوە نەبێت، بە تایبەت کاتێك ناونیشانی کتێبێك بریتی بێت لە ئەنفال، بە مەرجی نازانم ناوەڕۆکی بابەتەکان بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ، باس لە کارەساتی ئەنفال بکەن و، لە ناو ئەو ڕووداوە دا بڕۆن و بچن و هەوڵ بدەن مێژووەکەی بنووسنەوە، یاخود باس لە کاریگەریی دەروونی و کۆمەڵایەتی و ئابووری … هتد، ی بکرێت و لە ڕەهەندی زمانی و ئەخلاقی و یاسایی و سیاسی و… هتد، ـەوە بخوێنرێتەوە و شی بکرێتەوە و بکرێت بە کەرەستەی توێژینەوە و کارکردن و گفتوگۆ، چونکە (دەکرێت دەیەها تێکست بنووسرێت و ناوی ئەنفالیشی بخرێتە سەر، بەڵام لە ڕاستی دا هیچ یەك لەو تێکستانە جگە لە پەیوەندییەکی ڕووکار و سادە لەگەڵ ئەنفال دا، هیچی دیکەیان نەبێت، بەڵام دەکرێت تێکستێك بنووسرێت بە ئەوەی باس لە ئەنفال بکات توانای دەرخستنەوەی کاریگەریی ئەنفالی هەبێت، لە سەر ژیان و جیهانبینیمان.) مەرج نییە ئەرکی نووسین، لە هەمبەر ئەنفال دا تەنها ڕاوەستان و و چەقین بێت لە ناو ڕووداوەکە دا، چونکە کارێکی وەها مەرج نییە هەمیشە خزمەت بەو دۆزە بکات و، گوزارشت بێت لە هەستکردن بە لێپرسراوێتی و ئاسوودەیی ویژدان.

بە دڵنیاییەوە کارەساتی ئەنفال هێندە تراژیدییە، زەحمەتە زمان بتوانێت بە ئاسانی تەعبیری لێ بکات، یان لە ڕاستی دا زەحمەتە هێزی ئەو تەعبیرە لای زمان بێت، بۆیە پێویستە زمان لە ئاست گەورەیی ئەم کارەساتە دا، واز لەو وەهمە بهێنێت، کە بە کەرەستەکانی خۆی هەر دەبێت لە ناو چەقی ئەم ڕووداوە دا بێت ئینجا دەتوانێت، لێپرسراوێتیی خۆی بەرامبەر بە ئەنفال بسەلمێنێت، چونکە لە دوای ئەنفالەوە، ئەرکی ئەخلاقی و هەستی لێپرسراوێتیی گەورە ئەوەیە، جارێکی تر و بە چۆنێکی تر ژیان ببینین و دید و ڕوانین و جیهانبینیمان بە سەرجەم کێشەکان بە جۆرێکی تریان لە بێت و لە دوای ئەنفالەوە زمان ئەو ئەرکە بە خۆی بدات، کە جیاواز بێت لەو ئەرکەی پێش ئەنفال هەیبووە، بۆیە لەو بابەتانەی ئەم کتێبە (لێکۆڵینەوە، وتار، گفتوگۆ) دا، کە لە سەر ئەنفال نەنووسراون و بە هیچ شێوەیەك ناوی ئەنفالیان تێدا نەهێنراوە، مەرج نییە خاڵی بن لە هەستی لێپرسراوێتیی بەرامبەر ئەنفال، چونکە پێمان وایە مەرج نییە زمان ڕاستەوخۆ لەو کارەساتە بدوێ، بەڵکو زمان لە ژێر کاریگەریی ئەنفال دا، جەوهەر و ئەرك و ئاراستەی تر وەر دەگرێت و بە قسەکردن و توێژینەوە لە چەندین پرس و قەیران و گرفتی تری بە نموونە وەك پرسگەلی (ژن، گەنج، کۆچ، ڕۆشنبیری، ڕۆژنامەگەری، کتێب

خوێندنەوە، دیموکراسی… هتد) زمان کاریگەریی ئەنفالی بە سەرەوە بێت، ئەرکی ئەخلاقی و هەستی لەپرسراوەتیی بە جێ گەیاندبێت، بەڵێ وا هەست دەکەم، لە هەموو ئەو بابەتانەی باسی ئەنفال ناکەن، ئەگەر جیدیبوون و مۆرالی نووسین و هەستی لەپرسراوەتییان تێدا بێت، ئەوا کاریگەریی ئەنفالیان بە سەرەوەیە، کاریگەرییەك کە وا دەکات، یان توانای ئەوەی هەیە، زمانی تەعبیر لە ئاست هەموو گۆشەیەکی ژیان دا دروست بکرێتەوە و سەر لە نوێ مرۆڤ بە دیدێکی ترەوە تەماشای شتەکان بکات.

بابەتەکان (لێکۆڵینەوە، وتار، گفتوگۆ) کۆکراوەی ئەو بابەتانەن، کە لە (15) ساڵی ڕابردوو دا (1999-2013) نووسراون و لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی کوردستانی باشوور بڵاو کراونەتەوە، کردنیان بە کتێب لە ڕاستی دا لەو بڕوایەوە، کە مەرج نییە ئەو بابەتەی ڕۆژێ لە ڕۆژان بە گۆڤارێك یان ڕۆژنامەیەك دەنووسرێت، ئیتر ماڵی ڕاستەقینەی ئەو ڕۆژنامە یان گۆڤارە بێت و، بە کتێب نەگوازرێتەوە، ڕاستە زۆر بابەت بە هەتاهەتایە پێویست دەکات هەر لە نێو ڕۆژنامە و گۆڤارەکان بمێننەوە و نەکرێن بە کتێب، بە تایبەت ئەوانەیان کە هێز و تەمەنیان تەنها لە خوێندنەوە و کارکردن لە سەر بابەتێکی ڕۆژ، ئەو زمانەی پێی دەدوێن، تەنها زمانی ئەو ڕۆژە بێت و ئیتر بەکەڵك نەیات، بەڵام پێمان وایە، ئەو بابەتانەی ئێرە تەنها دەرفەتی چاو هەڵهێنانیان لە ڕۆژنامە یان گۆڤار دا بوە، ئەگینا لە ڕاستی دا قسەکردن نەبوون لە سەر پرس و گرفتی هەنووکەییی ڕۆژ و خێ ئەگەر لەو بابەتانەیشیان تێدا بێت، ئەوا ئەو کەرەستەی تێگەیشتن و دونیابینی و شیکارییەیان تێدا دەبینین، کە بە سەردەم و کات و کێشە و گرفتی تر دەست بدەن. پاشان کردنیان بە کتێب لێرە دا، لەو گۆشەنیگایەوەیە، کە هەر لە بنەڕەت دا ڕۆحی کتێب و سیمای کتێب بە بابەتەکانەوە هەیە و دیارە، ئەگەرچی هەندێکیان وتاری کورتیشن، چونکە هەندێ جار وشە و دەربڕین لە وتاری کورتیش دا، سیحری خۆیان لە دەست نادەن و، دەکرێت هێزی مانەوەیان وەك ئەوانی تر بێت، هەرگیزیش پێمان وا نییە دەخی ڕۆژنامەنووسی لێرە دا بە سەر ڕۆشنبیریی کتێب نووسینەوە دیار بێت، یاخود کتێب پاشکۆی ڕۆژنامەگەرێتی بێت.
لێرەیشدا بە کورتی بە سەر یەکە یەکەی ئەو بابەتانە دا دەچین، کە لە چوارچێوەی (لێکۆڵینەوە، یان وتار، یان گفتوگۆ) دا کار مان لە سەر کردوون.
لەو بابەتە دا کە لە سەر ئەنفال نووسراوە، لە ڕاستی دا باس لە ئەنفال خۆی ناکات، بەڵکو بە هۆی ڕەخنەگرتنەوە پەیوەندییەکی

مرۆڤدۆستی و ئاڵوگۆڕ لەگەڵ کۆمەڵێك بۆچوونی دیکە دا دەبەستێ، تا لە ڕێگای ئەم پەیوەندییەیشەوە، دیدگاکان زیاتر و بۆچوونەکان قووڵتربن لە سەر کارەساتی ئەنفال، کارەساتێك بە تێگەیشتنی قووڵ لێی، دەشێت بە سەرجەم پێکهاتەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئەخلاقیی خۆمان دا بچینەوە و ئێستا و پاشەڕۆژی خۆمان بە جۆرێکی دیکە ببینین، تێگەیشتنی قووڵیش لە کارەساتی ئەنفال بەوە دەست پێ دەکات، کە بتوانین ئەنفال لە وشەیەکی ئاسان بەکارهاتوو و سادەوە بکەین بە بابەت و کەرەستەیەکی فیکری و مەعریفی و هەموو میتۆدەکانی خوێندنەوە و ڕەهەندەکانی بینینی بۆ بخەینە گەڕ.

لە لێکۆڵینەوەی (تێکستی پیرۆز و ترسی وەرگێڕان) هەوڵمان داوە هۆکارەکانی وەرنەگێڕان، یان ترس لە وەرگێڕانی تێکستی پیرۆزی لە ژێر سرووت و نەریتی ئایینی دا بە سەر زمانی کوردی دەست نیشان بکەین و لەم پێناوەیش دا باس لەوە دەکەین، کە بۆچی تێکستی ئایینی، کاتێك بە کورد دەگات، هەر چەند کورد بە زمانی ئەو تێکستە ئایینییە قسە ناکات، کەچی هەر بە زمانی یەکەم کاری لەگەڵ دا دەکات و ئەو تێکستە ئایینییەیش هەر بە زمانی خۆی کار لە لایەنگر و هەوادارانی دەکات. لەم باسە دا ئەوە ڕوون دەکرێتەوە کە بۆچی ماوەیەکی زۆر و بە درێژایی چەندین سەدە، پرۆسەی وەرگێڕانی قورئان لای کورد ئەنجام نەدراوە، سەرەڕای وەرگێڕانی ئەم تێکستە پیرۆزە، بەڵام تا ئێستا هەموو مامەڵە و پەیوەندییەکی موسوڵمان لەگەڵ ئەم تێکستە دا، هەر بە زمانی یەکەمە، خوێندنی قورئان لە هەموو بۆنە و مەراسیمە جۆراوجۆرەکان دا، هەر بە زمانی عەرەبییە و بانگ و نوێژ و شایەتومان و هەندێ جۆر دووعا، بە هەمان شێوە هەر وەر نەگێڕاون و وەر ناگێڕرێن، لەمەیشەوە ئەوەی شوێنی جەختکردنەوەی زیاترە ئەوەیە، کە ئایا وەرگێڕانی تێکستی پیرۆز چۆنە؟ ئەم تێکستە پیرۆزە دوای وەرگێڕان چی بە سەر دێ و توانای وەرگێڕ لەم کارە دا چەندە و...هتد، هەروەها باس لەو دەخە دەروونییە دەکرێت، کە خوێندنەوەی قورئان بە زمانی یەکەم دروستی دەکا و لە زمانی دووەم دا، ئەو سیحرەی نامێنێت.

لە بابەتی (چەمك و شووناس) دا هەوڵمان داوە چەمکەکانی (بیر، بۆچوون، باوەڕ، ئایین، مەزهەب، ئایدیۆلۆژیا) وەك چەمکگەلێك لە چەمکە ئاڵۆزەکان، لە ڕێگەی بەراورد و جیاکاری و جیاوازیی سەرهەڵدان لە نێوانیان دا، بکەوینە شیکردنەوە و ناساندن و لێکدانەوەیان و، بە شووناسێك ئەگەر ناجیگیریش بێت، بگەین، چونکە وەك لەم باسە دا گوتوومانە (هەر یەك لەم چەمکانە، لە بەکارهێنان

و تێگەیشتنیان دا، زەحمەتە بە ئاسانی لە چوارچێوەی پێناسەیەکی دیاریکراو دا ئارام بگرن، یان ئەو چوارچێوانەی بۆیان دا دەنرێن، یان پێشنیار دەکرێن، مەنزڵەکی ڕاستەقینە و بەخۆوشی خۆیان بن.)
لە (ئاوارە بوونی عەقڵ) دا ویستوومانە خوێندنەوەیەك بە چەمکی سۆفییزم بکەین، لە بابەتی (بەرگرینامە) یشدا باس لە ڕێکخراوەك دەکەین، کاتێك وەك پەرچەکردار دروست دەکرێت، بە شێوەیەك کە جیاوازە لە دروستکردن وەك کردار، لەمەیشەوە کۆمەڵێك کار و چالاکی ئەو جۆرە ڕێکخراوانەمان بەر ڕەخنە داوە.
لە وتاری (تراژیدیای ئامێرە تەکنەلۆژییەکان) باس لە هۆشیاریی مرۆڤی کورد دەکەین لە بەکارهێنانی هەر یەکێك لە ئامێرەکانی (کامێرا، ڕادیۆ، تەسجیل، تەلەفزیۆن، ڤیدیۆ، ماشێن، سینەما، تەلەفۆن و سەتەلایت...هتد) و وەڵام بە پرسێکی وەها دەدەینەوە، ئاخۆ ئەم ئامێرانە لە ژینگەی تەندروستی خۆیان دا، چ کارێك دەکەن و داهێنەرانی هەر یەك لەم ئامێرانە، سەرەتا بە چ نیازێك و بە بەدەستهێنانی چەن دەستکەوتێك ئەم ئامێرانیان دا هێناوە. پاشان لە وتاری (ڕۆشنبیریی کوردی و کوشتنی بیرکردنەوە) دا بە شێوەیەکی تیۆری باس لەو بەهەدەردانەی توانای ڕۆشنبیری دەکەین، لە پانتاییی نا پێویست دا و خۆلادان و نەبینینی ڕووبەری هەستیار و گرینگ و کە پێویستیان بە بینین و خوێندنەوە و شیکردنەوە هەیە.

لە هەر یەك لە وتارەکانی (خوێنەران و ڕۆژنامەکان، مردنی هەواڵەکان، شووناسی ڕۆژنامەنووس، فێستیڤاڵەکان) کە بە یادی ڕۆژنامەگەریی کوردی نووسراون، باس لە پەیوەندیی بەهێزی نێوان خوێنەران و ڕۆژنامەکان دەکەین، لە بایەخی هەواڵەکان دەدوێین، کە پێویستە بە کەرەستەی نوێی شیکردنەوە و میتۆدێکی وردبینانەوە پاشخان و دەرەنجامەکانی ئەو هەواڵانە لێك بدرێنەوە و هەڵ بسەنگێنرێن و ئەم لێکدانەوە و هەڵسەنگاندنانەیش تەعبیر لە هۆشیاریی خۆمان و کاراکتەری فیکریی خۆمان بکەن و بە زمانی ڕۆژنامەگەرییانە دەر ببڕێن، گرینگیدان بە شیکردنەوەی سەرجەم لایەنە دیار و نادیارەکانی هەواڵەکان بناغەیەکی پتەوە بۆ داڕشتنی سیاسەتە دوور و نزیکەکانی خۆیشمان و بایەخێکی زۆری هەیە لە چارەسەرکردنی ئەو کێشە و قەیرانانەی کە واقیعی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری و... هتد، ی ئێمە بە دەستیانەوە گیرۆدەیە.
هەروەها باس لە شووناسی ڕاستەقینەی ڕۆژنامەنووس کراوە و، بە فێستیڤاڵەکانیش ئاماژە بە ئەوە کراوە، فێستیڤاڵ میتۆد و پرەنسیپ کەرەستەی مەعریفیی خۆی هەیە و خۆی ئەرکەکە بە هیچ جۆرێك ناخرێتە شوێن و بری هیچ ئەرکێکی دیکە، کەچی لای ئێمە لە پێناو سەر لە نوێ

ئامادەکردنەوەی جیهانی فیکریی ئەو بابەتە و ڕامان و قووڵبوونەوە و پرسیارکردن لێی نییە، بەڵکو هەکارەکە بە خۆنماییشکردن.

لە وتاری (وێنە و بە دادگاکردنی کۆمەڵگا) دا باس لەوە دەکەین کە چۆن بەعس دەیەوێت لە ڕێگەی بڵاوکردنەوەی وێنەی دیکتاتۆرەوە، وڵاتێك بکاتە دادگا، لەو دادگایە دا هەر ڕەفتارێك بە بۆچوونی ئەو و لە دیدی ئەوەوە شیاو نەبوو، ئەوا تاوانە و دواتریش تاوانبار دەبێت سزا بدرێت.
پاشان لە وتاری (چاودێرکردن لە نێوان دیموکراسی و دیکتاتۆری دا) دا قسەمان لەسەر ئەو خاڵە جیاوازانە کردوە، لە دەزگای چاودێریکردن لە نێوان هەر دوو سیستمی دیموکراسی و دیکتاتۆری دا هەن. دواتر لە ژێر ناوی (لە کوێوە دیموکراسی دەست پێ دەکات..؟) بەو شێوەیە بە وڵامی ئەو پرسیارە گەڕاوین، کە دیموکراسی لەوێوە دەست پێ دەکات، پەیوەندیی ناعەقڵانی و پەراوێزیی تاك بە کۆمەڵەوە هەڵە بوەشێنرێتەوە و پەیوەندییەکی عەقڵانی و سەربەخۆ بونیاد بنرێت، کە تاکێکی سەربەخۆی بەها و بە ئیرادە و خاوەن چالاکیی سیاسی و کۆمەڵایەتی… هتد، لە دایك ببێت.

لە وتاری (کۆچی ئەم جارە چییە؟) دا شەپۆلی کۆچ و بەجێهێشتنی وڵاتمان بە بێئومێدییەکی ترسناك لە ژیان بە هەموو مانایەك لە وڵاتە دا بەستوەتەوە، بێئومێدییەك کە تەنانەت کۆچەران بە ئاییندەیەکی دووریش هیچ تروسکەیەك لەم وڵاتە و دەسەڵاتدارانی ئەم وڵاتە بەدی نەکەن، بێئومێدییەك کە خودی بێئومێدیی لە وەرگرتنی مافی پەنابەرێتی و بێکاریی ئەوروپایش لەم کۆچە سارديان ناکاتەوە. (نەمزامی چۆن هەفتەیەك، مانگ، یان ساڵێك بە سەر ئەو شتە دا تێ پەڕی… باشە کوڕەڵا شەممە هاتەوە… فڵان شت پێنج ساڵی بە سەر دا ڕۆیی و وام زانی دوێنێ بوو… نەمزانی ئەمساڵا چەن ڕۆیی… هتد) ئەمانەیش ئەو پرسیارانەن کە لە وتاری (تەمەن لە کوردستان) دا قسەمان لە سەر کردوون. ئینجا لە وتاری (خەتای ئێوانە) دا، باس لەو دۆخە دەکەین، کە چ مەرەق و چ حکوومەت و، یان هەر دامەزراوەیەکی تر بێت، کاتێك شکستێك دەخۆن، دەکەونە پاساو و بیانووهێنانەوە، لەم وتارە دا دەمانەوێت بڵێین (ئەم لۆژیکە، ئەوە دەگەیەنێت، ئەوانەی هەر خەریکی بیانووهێنانەوەن، لە بناغەوە شایەنی لێپرسراوێتی نیین و هەرگیزیش بە ئاییندەی نزیك و دووریش بە تەما نیین بە سەر ئەو شکستانە دا سەر بکەون، چونکە سەرەتای چارەکردنی هەر کێشەیەك، مەرجە دان بە هەڵە و ناتەواوییەکان دا بنرێت…هتد)

لە گفتوگۆکان دا لەگەڵ چەند نووسەر و ڕووناکبیرێك دا، ویستوومانە باس لە کتێب و کتێب خوێندنەوە بکەین و لە ڕێگەی کۆمەڵێك پرسیارەوە بەها و هەیبەتی کتێب، هۆکاری هەڵکشان و داکشانی کتێب، کەمبوونەوەیەی خوێنەر و پەیوەندیی بە بەهێزی و بە ئامانجی و بەهزریی نووسینی کوردی، یان دونیای تەکنیك و دیجیتاڵ و ئینتەرنێتەوە. هەروەها لە ئاستی کتێبی کوردی لە ڕووی تەکنیك و نەخشەسازی و هونەرەکانی دەرهێنانی بەرگ و ناوەڕۆکی کتێب دەدوێین، لەگەڵ گەڕان بە دوای ئەوەی، بۆچی کتێبی کوردی کەوتوەتە ژێر کاریگەریی ڕۆژنامەوانیی کوردییەوە، بەتایبەت لە ڕووی نەفەسی نووسین و زمان و چوارچێوەی دەربڕینەوە، لەگەڵ گفتوگۆکردن لە سەر پرسی سانسۆر و چەند لایەنێکی تر پەیوەست بە کتێب و کتێب خوێندنەوەوە.
هیوادارین سەرجەم بابەتەکان بە ڕۆحی جیدی و هەستی لێپرسراوێتی و مەرامی کارکردن لە ژێر کاریگەریی ئەنفال دا نووسرابن.

چەند سەرنجێك سەبارەت بە خۆپیشاندان ... کارا فاتیح

یەکەم: خۆپیشاندانی مەدەنییانە یان نامەدەنییانە

بەو پێوەر و تێگەیشتنەی دەسەڵاتدار و دارودەستە و (ڕۆشنبیر!)انی چواردەوریان، بە مەدەنیەت و مەدەنیبوون هەیانە و وشەکەیشیان خستوەتە سەر زاری خەڵکی تر و کردوویانەتە دەمامکی کەستەتییەکی عاقڵ و ڕۆشنبیر و خاوەن ڕەفتاری شارستانییانە و دوور لە هەڵچوون و توندوتیژی، هێشتا هەموو ڕەفتار و سیاسەت و پلان و ڕووبەڕووبوونەوەکانی دەسەڵاتداران و یاسا و بنەماکانی فەرمانڕەواییان نامەدەنییانەیە، (بێ گومان وەك گوتمان بە پێوەری خۆیان بە مەدەنیەت، دەنا دەزانین ئەم بۆچوونە دەقیق نییە) لەوێشەوە بە شۆڕبوونەوەی بە ژیانی تاکەکان، لە ئاستی ڕێزگرتن لە منداڵ، پیر، ژن، باڵندە، ئاژەڵ، زانست، زەوی، ئاو، کارەبا، هاتوچۆ و خاوێنی و هەموو مافێکی تاك و گشتی نوقمی ژیانێکی نامەدەنین، کەچی دەسەڵاتدار و ڕۆشنبیرانی چواردەوری لە سەروەختی

خۆپیشاندان، داوای خۆپیشاندانی مەدەنییانە دەکەن، ئەم ئاوازەیشیان خستۆتە سەر زاری هەموو هێزە بەناو ئۆپۆزسیۆن و خوێندەوار و بە ناو ڕۆشنبیرەکان و گەل و گەمژەکەی خوارەوەی کۆمەڵگایش بێ ئاگا لەوەی دەسەڵاتداران بە چ مەبەستێك ئەم ژەهرە بڵاو دەکەنەوە، دەیڵێنەوە و دەیڵێنەوە و لە واقیعیشدا پراکتیکی دەکەن، کەسێك ناپرسێت، ئەی دەسەڵاتداران کە ژیان لە ژێر سایەی ئەوەدا هەموو چرکەیەکی نامەدەنی و تەنانەت وەحشیگەری بێت و هەرچی گیاندار و بێ گیانە لە ڕێز و بەها خاڵی کرابنەوە، ئیتر بۆچی تەنها دەتانەوێت، خۆپیشاندان مەدەنی بێت، کە دیارە کاتێك دەڵێن با خۆپیشاندان مەدەنییانە بێت، مەبەستیان ئەوەیە شتێك بە ناوی خۆپیشاندان بە هیچ مەترسییەك و تەنانەت بە هیچ وەڵامدانەوە و حسابکردنێك بە داواکاریی خۆپیشاندەران بەڕێوە بچێت و دۆخی باڵادەست وەك خۆی بمێنێتەوە، دەنا خۆ دیارە سەدان جار هیچ شتێکی وەك تەقەکردن و سوتاندن و توندوتیژی و پەلاماردانیش ڕووی نەداوە، بەڵام دەسەڵاتداران بەردەوامن لە ڕفراندن و تیرۆر و ئەشکەنجە و تۆقاندن و دەرکردن.
بۆیە پێویستە لە ئاستی تیۆری و پراکتیکدا ڕووبەڕووی دەستەواژەی خۆپیشاندانی مەدەنییانە ببینەوە و نەهێڵێن و لە ژێر ئەم ماسکەدا تەنها ئومێد، کە خۆپیشاندانە لە بار ببرێت و خۆپیشاندەران ببنە گاڵتەجار و مەزەی حاکیمان و هیچ شتێك لە دۆخەکە نەگۆڕێت.
بەڵێ دەبێت خۆپیشاندان نامەدەنییانە بێت، بۆ ئەوەی کۆتایی بە هەموو سیمای نامەدەنی و وەحشیگەریی دەسەڵاتداران بهێنێت و ژیانی مەدەنی بە هەموو کۆمەڵگا و زیندەوەر و بێگیانان بگەڕێتەوە.

مردن بە بێ وەسێت چەند وشەیەک بۆ مەرگی (تەها و ئومێد و هاوڕێ) … کارا فاتیح

وەسێت دوا پەیقی مرۆڤە بە ژیان، بەڵام ئەم مەرگە دوا پەیڤمان ناداتێ، نەك تەنها بۆ ئەوەی بۆ هەمیشە بڕوا بە ڕوودانی نەکەین، بۆ ئەوەیش هەمیشە گوێیەك هەبێت لە ژیاندا دەنگی ئەوان ببیستێت.

وەسێت پێچانەوەی بارگەوبنەیە لە ژیان و بە ناچاری گەیشتنە بەرەو پیری مەرگ، بەڵام ئەمان بارگەوبنە ناپێچنەوە و بە وەسێت دەڕۆن، چونکە نایانەوێت سینەما و ئەکادیمیا بە جێ بهێڵن و لە داهێنان و تۆمارکردنی چرکەکانی ژیان بوەستن.

وەسێت ناکەن و دەڕۆن، چونکە ناتوانرێت خاڵی کۆتایی بە ژیانی ئەمان دابنرێت، ئەمان لە ناو هونەر و داهێنان و سەرکێشییەکاندا دەژین، نەك لە ناو تەقلیدیەت و ڕۆتینی کۆمەڵایەتی و بەهای باو. وەسێت ناکەن و دەڕۆن، نایانەوێت وەك دیاردەیەکی بایۆلۆجی و فیزیکی مانا وەربگرن، بەڵکو وەك فیکر و ئەندیشە و بیرکردنەوە ڕەنگ دەگرن.

وەسێت ناکەن و دەڕۆن، چونکە ناخوازن داوایەکیان لەوانەی دوای خۆیان هەبێت بە ئەوەی شتێك بکەن یان ڕێچکەیەك بگرن، چونکە باوەڕیان بەوە نییە ئەو ڕووبەرە جێ بهێڵن کە تێیدا کار دەکەن و سێبەری داهێنانیان بە سەر ئەو ڕووبەرانەوە هەر دەم دەمێنێت.

دوا جار ئەوە ئێمەین کە دیسان نابێت وەسێتیان بە دروست بکەین.

ئاسیاسەڵ کەمان دەکاتەوە …. کارا فاتیح

ئاسیاسەڵ کەمان دەکاتەوە… چۆن کەمان دەکاتەوە، یان بۆ دەبێت، ئاسیاسەڵ کەمان بکاتەوە، لە کاتێکدا خۆمان (ناتوانین، نامانەوێت، نازانین، ناهێڵن، سەرناپێرژێین یان بواریان بۆ نەهێشتووین) کە ببینەوە، کەواتە ئاسیاسەڵ لە ئاستێکی شاراوەدا دەڕۆێت، دوور بکەونەوە، هەر زۆر دوور بکەونەوە، بێ خەم بن لە ڕێگەی تەڵەکەی منەوە پێك دەگەنەوە.
بەڵام چۆن پێك دەگەینەوە، (دەقیقەیەك بە 60 دینار) لێرەوە هەموو پەیوەندییەك بە جیا لەوەی لە ئاستێکی مەعنەوییەوە دێتە سەر ئاستێکی مادی، هاوکات هەموو پەیوەندییە زیندوەکانی مرۆڤبوون بۆ کۆمەڵێك تەلەفۆنی پێویست و هەواڵپرسی و هەواڵزانین کورت دەکاتەوە، قورسایی هەستکردن بە بایەخی مەعنەویی مرۆڤ دەهێنێتە

سەر کورتەنامەیەك یان خەبەر و مەوعیدەك (بێ گومان ئەوەش لە ئاستێکی زۆر کەم و سنووردار‌دا، بە هۆی ئەوە هەموو چرکەیەك نرخێکی مادیی هەیە)
بەپێی مژدەکەی ئاسیاسێڵ (ئاسیاسێڵ کۆمان دەکاتەوە) ڕاستییەکەی تەی تێدایە، ئێمە هێندە دوور کەوتووینەتەوە، لە خەسڵەتەکی (هاودەردی، بەهاناوەچوون، تەگبیرکردن، ڕاوێژکردن، پێویستی، کەیف و سەرگەرمی..هتد) شۆراوینەتەوە، ئەوەش بەڵێنی بەیەکگەیشتمان پێدەدا، بە نرخێکی مادیی زۆر و لە ئاستێکی سنووردار و لە چوارچێوەی خەبەر و پێویستییەکی ناچاریدا ئەوەمان بۆ دەکات.

ئاسیاسێڵ کۆمان دەکاتەوە، واتە خۆمان با هەر دوور بین، زیاتریش دوور بکەوینەوە، بە ئەوەی بە تەواوی لە خەسڵەتی مرۆڤبوون بکەوین، ئیتر بە کەڵکی توندوتیژییی کۆمەڵایەتی و ڕێکخستنی سیاسی نەیەین، نەبینە مەترسیی بۆ سەر فەرمانڕەوایان ئەوانەی نرخ لە بچووکترین پەیوەندیی مرۆڤایەتیی دادەنێت…
ئاسیاسێڵ کۆمان دەکاتەوە…
وشەیەك لەم ڕیکلامەدا پەڕیوە: پارە (ئاسیاسێڵ پارەکانمان کۆ دەکاتەوە)، بەڵام نەك لەبەر ئەوەی بیریان چووبێت، بەڵکو هەندێ ئامانجێکی مەزنە، بە نەنووسینیشی هەر بە زەقی دەبینرێت…(بێ گومان ئاسیاسێڵ تەنها وەك نموونە و بۆ کۆمپانیاکانی تریش هەمان قسە)

چۆلەکەکانی بەهەشت بۆ ئەوەندە ناشیرینن … کارا فاتیح

دەڵێن منداڵان بەو پێیەی گوناهیان نییە، تاوانێکیان نەکردوە، ئەوان دەبنە چۆلەکەی بەهەشت و لە سەر لقی درەختەکانی فیردەوس چڕاوچڕ دەکەن، ئەم بۆچوونە لە سەر منداڵە، تا سەر ئێسك نامرۆیی و دژ بە منداڵە و ئەخلاقی مرۆڤانە دەخاتە ژێر پرسیارەوە، ئەویش بەوەی وێنەی مردنی منداڵە ناشیرین دەکات، لە لایەك شیوەنێك بەرپا دەکات، کە ئەو سەری دیار نەبێت لەبەر هەڵوەستی ڕووتی سۆزگەرا و پەرچەکرداری ڕۆمانسیانە، تا دەگاتە هەرەس و هەڵچوونی ناعەقڵانی و دەروونی، لە لایەکی تر لافاوی شین و فووغان بەوە دادەمرکێنێتەوە

و سەبووریی بە دڵ دا دەهێنێت، کە ئەوان دەبنە چۆلەکەی بەهەشت، لە سەر خونچەی گوڵ و گوڵزاری باخی ئیرەم دەنیشنەوە، ئەوە ناخی بەکوڵ و جەرگی داغبوو تەسکین دەدات، کە ئەوان بۆ هەمیشە لە میوەی ئەفسانەییی بەهەشت دەخۆن، لە ئاوی حەیات دەنۆشن.

نامرۆیی و ناعەقڵانیی ئەم بۆچوونە لەوە دایە، مردن وەك مەزنترین ڕووداوی ژیان دەکاتە پڕۆسەیەکی هێندە پاسیف و نابەرهەمهێن، کە تەنها چەند هەڵوەستێکی عاتیفی و دەربڕینی ڕۆمانسیانەی لە سۆوز بەت. ئەکتیڤیی ڕووداوی مردن ئەوەیە، کە کاریگەرییەکانی تەنها پەرچەکرداری لە وێنەی هەنهەن گریان و شیعری خەمناك و گۆرانیی شیوەنئاسا و ئەدەبی ماتەمینی نەبێت، بەڵکو ئەو کاریگەرییانە لە سەر ویژدان و خەون و دونیابینیی شوێنیان هەبێت. ئەوانەی مردن پاسیف دەکەن، ناڕاستەوخۆ پەیامێك دەنێرن، با ئەم مردنە بەردەوام بێت، با بۆمبەکانی کیمیایی بەربدرێنەوە، با ئەنفال دوایی نەیەت، با قوڕی مەرگەساتی کۆچ و ئاوارەیی خەستتر ببێتەوە، با ئالان بخنکێت، گرینگ ئەوەیە من مەستی شین و فووغانی خەم، پیاوی هەڵوەستی ڕۆمانسی بم، ئیلهامی شیعرم نوێ ببێتەوە، گۆرانیم بەسۆزتر، سوێ بخەمە هەناوی ئەوانی ترەوە، ئەمەیش هیچ نییە جگە لە بەشدارییەك لەو تاوانە دا، ئەمە کەرسەکە لە بکوژ و تاوانبار، کە لە پشت بەرپرسی یەکەمی تاوانە وەستاوە و دەیەوێت کارەکەی بە تەواو بکات… ئەمانیش بە شێوەیەکی تر بکوژن.

منداڵێك لە غەریبی دەمرێت، وێنەکەی جیهان دەهەژێنێت، بیر لە پێداچوونەوە بە ویژدان و ئەخلاق دا ناکرێتەوە و دەستکاریی هەستی ئیستاتیکی ناکرێت و لەم وێنەیەوە جۆرەیەك تر لە، بە نموونە (تریفەی مانگ، پرشنگی هەتاو، نەشئەی شەوان، نەسیمی دەریا، شەپۆلی دەفتەن… هتد) ناڕوانرێت، ئەوانەی لای ئەمە ئەم وێنەیە دەبینن، ناتوانن قەشەنگیی بیرەوەرییەکان تێك بدەنەوە، شاجوانی یادەوەرییەکان بهێننە خوار و فریشتەی خەیاڵەکان ئاسایی بکەینەوە. سەر لە نوێ وێنەی ئالان دەبێتە هۆی ڕەنگکردن و زیندووکردنەوە و چالاککردنەوەی هەموو ئەو وێنانە و جارێکی لە پانتاییی هونەر و ئەدەب و هەڵوەستی مرۆیی و ویژدانی دا ڕۆڵ دەبیننەوە، جارێك وێنەی ئالان کڵپە دەدا بە گڕی خامەشی سۆز و هەڵوەستی عاتیفی توند دەکاتەوە، جارێکی تر بە بیانووی بێگووناهی و ئاوەڵایی دەروازەی بەهەشت بە ئالان و ئەوانی تر، ئەم ڕووداوە و ئەم کاراکتەرە گرینگە، قورستر و تراژیدیتر لە ڕووداوی خنکان، بە مەرگ دەسپێررێت و خەون و پرسیاری ئالان، کە دەبوو لە ویژدانی هەموومان دا تا

ئەبەد بژین، بەم ڕۆمانسییەتە لە هەڵوێست و غەیبانییەتە لە بیرکردنەوە دەکوژرێ و هەرگیز بۆ جیدی دەنگی ئالان لە ناخ و گەرووی ئێمەوە بەرز نابێتەوە بڵێ (خودایە، جەنگاوەرەکانت بۆ وا دەکەن؟)

بیری مارکس دەکەم … کارا فاتیح

1- مارکس دەیگووت: لە بنچینەدا پەیوەندییە مەتریالییەکانی ناو کۆمەڵگا، شێوەی بیرکردنەوەمان دیاری دەکەن، ئەو پێی وا بوو ئەو پەیوەندییە مەتریالیيانەش ڕۆڵی سەرەکییان لە گەشەکردنی مێژوو دا هەیە.

ئێستا دەبینم پەیوەندییە ماتەریالییەکانی کۆمەڵگای کوردی، خەرسك نیین، چالاکیی ناوەکییان سستە، ئاراستەکراون، دواکەوتوون، لە بەر ئەوە بیرکردنەوەمان، لە پاش، کەڕە، وێرانە و، لە ئاست واقیعە جیاجیاکاندا بەزیوە.
2- مارکس دەیگووت: گۆڕانکارییە ماتەریالییەکان، پەیوەندییە ڕۆحییەکان بەرەو دۆخی تر و ئاستی تر دەبەن.

ئێستا دەبینین لە بەر ئەوەی گۆڕانکارییە ماتەریالییەکانی ئێمە، ناتەندرووست، ساختە، نازانستی و نامرۆیی بوون، بۆیە پەیوەندییە ڕۆحییەکانمان، بیمار، ماندوو، بەرەو ئەو دەچن هەپروون بە هەپروون بن.

3- مارکس دەیگووت: سەرخانی کۆمەڵگا، ڕەنگدانەوەی ژێرخانەکەیەتی. ئەو بە پەیوەندییە مەتریالی و ئابوورییەکانی دەگووت ژێرخانی کۆمەڵگا، جۆری بیرکردنەوەی مرۆڤی لە یاسا و ئایین و مۆراڵ و هونەر و فەلسەفە و زانست.. هتد بە سەرخانی کۆمەڵگای دانا بوو، مارکس پێی وابوو پەیوەندییە مەتریالییەکان بیرکردنەوەی کۆمەڵگایان لە سەر بونیاد نراوە.

ئێستا سەرخانی ئێمەی کورد، لە وێنە ئایین، هونەر، فەلسەفە، زانست، مۆراڵ، ئەدەب… هتد، شەل و ئیفلیج و نابینایە، بڵێی مارکس ڕاست نەکات، ئەویش بۆ ئەو ژێرخانە ئیفلیج و نابینایە نەگەڕێتەوە کە گوزارشتە لە پەیوەندییە مەتریالی و ئابوورییەکانی ئێمە.

4- مارکس دەیگووت: شێوازی بەرهەمهێنانی کۆمەڵگا، شێوەی بیرکردنەوەی سیاسی ئایدیۆلۆژیی ئەو کۆمەڵگایە دیاری دەکات.

ناهەق نییە بیرکردنەوەی سیاسی و ئایدیۆلۆژیی ئەمە هەندە دەردەدارە، باشە کوا شێوازی بەرهەمهێنان لە کۆمەڵگای ئەمەدا.

5- مارکس دەیگووت: بەزۆریی چینی دەسەڵاتداری کۆمەڵگا پێوەرەکانی مەرامە دەستنیشان دەکات، چونکە پێکهاتەی مێژوو ململانێی چینەکانە، لەم مێژووە دا دەسەڵاتدار خاوەنی ئامێری بەرهەمهێنانە.

باشە ئەوە نییە هەموومان حەزمان لە شێوەی ژیان و حەزی دەرکەوتن و گەندەڵی و زووو دەوڵەمەندبوون و قسەکردن و خۆگەڕین و ڤێللا و سەیارەکانی چینی دەسەڵاتدارانە.

6- مارکس دەیگووت: شێوەی کار لە سەر ئاگایی کاریگەریی هەیە و ئاگاییش ڕەنگدانەوەی خۆی لە سەر شێوەی کار هەیە.
بەڵام ئەوەتا ئێمە بە پێوەری سەعاتی دەوامکردنەکانمان نا، بەڵکو بە پێوەری بەرهەم تەواو تەواو بێکارین، بێکاریین بۆیە ئاگاییمان وا و تەمبەڵ بوە. مارکس ئەوەی لە هیگڵەوە وەرگرتبوو، کە کارکردن بە هەموو نایەکسانییەکانییشەوە هەر پۆزەتیڤە، چونکە بوونی مرۆڤی لە سەر بەندە، ئەوەتا ئێمەیش لەم بێکارییە (بێ بەرهەمییە) دا دوور نییە بڵێین بوونمان وەك مرۆڤ لە قەیران\ مەترسیدایە.

7- مارکس دەیگووت: لە کۆمەڵگای سەرمایەداریدا کرێکار بۆ خۆی کار ناکات، واتە کارەکەی دەبێتە شتێك کە لە دەرەوەی حەز و ویست و خەون و ئامانجی خۆی، ئەمەیشی بە تەعبیری هیگڵی بە نامۆبوون لە کار تەفسیر دەکرد، کە دەبوە هۆی نامۆبوونی کرێکار لە خۆیشی و هەقیقەتی مرۆڤ بوونی خۆی دەکەوتە ژێر پرسیارەوە.
ئەوا دەبینین ئێمەیش بۆ خۆمان کار\دەوام ناکەین، حەز و ویست و خەون و ئامانجمان لە پرۆسیسی کار\دەوام دا ناخەینە گەڕ، ئێمەیش بە فەربوون لە مارکس و بە تەعبیری هیگڵی بە کار\دەوام نامۆین و ئەم نامۆبوونەیش لە خۆمان نامۆمان دەکات و لەوەوەیشەوە ئێستا هەقیقەتی مرۆڤ بوونیشمان لە ژێر پرسیاردایە…

قەیرانی دارایی، یان بازی گەورە بۆ دووركەوتنەی چینەكان … كارا فاتیح

زۆر جار دەیانەوێت، وەك موتڵقێك ئەوە بخەنە مێشكی هەموامانەوە، گوایە ئەوەی ئێستا هەیە، قەیرانی داراییە، لە ڕاستیدا ئەگەر شتێك هەبێت ناوی قەیرانی دارایی بێت، لەم دوو ساڵەوە دەست پێ ناكات، بەڵكو سەرتاپای تەمەنی ئەم حاكمانەی ئێستا، هەمووی هەر قەیرانی دارایی بووە، لە هەموو ساڵ و سەردەمە زێڕینەكانی ئەم دەسەڵاتەدا، هیچ كات كاری شایستە بە ئاسانی دەست نەكەوتووە، هیچ كات دامەزراندن ئاسان نەبووە، هیچ كات هیچ خێزانێك بە تەنها مووچە و تەنانەت دوانیش ژیانێكی شایستە نەژیاوە و، هیچ كات هۆكارەكانی خۆشگووزەرانی و سەفەر و چارەسەری نەخۆشی و … ئاسان و بەردەست و نەبوون و، بۆ ئەوەی نانبڕاو نەبیت، دەبێت سەركز كاری خۆت بكەیت، گوێ بەو هەموو نادادییەی ئەو شوێنە نەدەیت كە كاری تێدا دەكەیت و هتد…، بۆیە ئەوەی وامان تێدەگەیەنێت قەیرانی دارایی هەر ئەم دوو ساڵە هەبووە و دەستی پێ كردووە و پێشتر خەڵك وەزعی باش بووە، لە ڕاستیدا یان درۆ دەكات، یان زەینی كوێرە و هیچ نابینێ و هیچی بیر نایەت.

ئەگەر تەنها حاكمان بڵێن قەیرانەكە دوو ساڵە دەستی پێ كردووە، ئەوە كێشە نییە و وەك هەموو قسەكانی تریان دەیانەوێت بە پاساو و درۆ و پینە و هەڵخەڵەتاندن كاری خۆیان بەڕێ بكەن، بەڵام ئەگەر خەڵك و قوربانییانی ئەم دۆخە وا بڵێن، ئەمەیان كێشەیە، چونكە مایەی داخە، كە ئەوان نەك هەندێ چاوكز بەڵكو دیدەكوێرن، نابینن هێشتا لەم دۆخەدا دەسەڵاتداران بازرگانیی خۆیان هەر گەرمە و ئیشوكار و خۆشگووزەرانییان هەر لە حاڵەتی ئاسایی خۆیدایە، كەناڵی ئاسمانی بە كوالیتیی بەرز دەكەنەوە، لای ئەوان هەر وەك جاران هیچ خەبەر نییە و سۆپەرماركێت و باڵەخانەی قەشەنگ دەكرێتەوە و كاركردن لە پرۆژەكانیان بۆ چركەیش ڕاناوەستێت، لە ئاستی سیاسییشدا، لە مامەڵەی شەیتانی نەكەوتوون و قومار لە سەر چارەنووسی خەڵك دەكەن و ڕق و شەڕی ڕاگەیاندن و سیاسەتی ناعەقڵانی و تەنانەت كۆمیدییش بەڕێوە دەبەن، بۆیە بێ ئەوەی پێوست بكات بڵێین، كێ و بۆچی ئەم دۆخەی خوڵقاندووە، بێ دوودڵی پێویستە، وا لەم قۆناغە تێ بگەین، كە جیا لە قەیرانە هەمیشەییەكەی دارایی

ئەوەی هەیە، بازی گەورەیە بە دوورکەوتنەی چینەکان، بە هەڵتەکاندنی ئەو چینەی کە هەر هەژار بوو، بەڵام بە درۆ خۆی ناو نابوو چینی ناوەڕاست، هەر دەستکورت و نەبوو بوو، بەڵام بە سەیارەیەك و کۆمەڵێك مۆدێلاتی ناوماڵ و شوققە و خانوویەکی کۆمپانیاکان خۆی هەڵخەڵەتاندوبوو، بێ ئاگا لەوەی کە ئەو کۆمەڵگا نمایشییەی سەرمایەداریی دروستی کردوە و هەموو تاکێکی کۆمەڵگای تەنها لە سەر گۆڕینی مۆدێلات ڕاهێناوە، کۆمەڵگا یەکی مەگەلییە و بە قازانجی خۆی درووستی کردوە، ئەوەی ئەمڕۆ هەیە بیرخستنەوەیەکی بەرپرسانی سەرمایەدارە بە ئەو چینەی بە حیسابی خۆی بە کار و مووچە یەکەوە خۆش دەژی و خانووی هەیە و سەیارەی پێیە و سەفەری وڵاتان دەکات و جلی جوان دەکاتە بەر منداڵەکانی و لە خواردنی خۆش کەمی نییە، ئەوە زەنگێکی سەرمایەدارییە بە ئەوان، کە پێیان بڵێن، ئێمە بە مونافسە و قازانجی کۆمپانیاکانمان سەیارەمان بەسەردا ساغ کردیتەوەو، بە هەمیشە کردمانیت بە خزمەتکاری خۆمان، نەك وا هەست بکەیت سەیارە خزمەتت دەکات و پێت وابێت بە ئاسانی بەنزینت دەست دەکەوێت و بە ئاسوودەیی لێی دەخوڕیت، سەرمایەداران دەڵێن، ئێمە تەنها خانوو یان شووقە یەکی پەڕپووت و ناجائیزت بە بازووی خۆت و بە ڕەنج و عارەقی هەموو تەمەنت پێ ڕەوا دەبینین، نەکەی بیر لەوە بکەیتەوە، پێی گڵاوی خۆت بخەیتە گوندی ئەڵمانی و ئیتالی و ئینگلیزی و خەیاڵی ئەوە بکەیت، دەبێتە خاوەنی ڤێللا و باخی وەك ئەوانەی ئێمە، ئێمە وەك مەگەل و بە قازانجی کۆمپانیاکانی خۆمان، بە ئەوەی هەمیشە و زوو زوو گیرفانت سفربێتەوە، بە یۆنان و دوبەی و قوبرس و بەیرووت و تورکیا و جۆرجیا و… هتد، مان ڕەوانە کردیت و چەند دیمەنێکی ئەو وڵاتانەمان پیشان دایت، نەکەیت بە گەمژەییەکەی خۆت وا بزانی، گەشت و گەڕانت کردوە و لەززەتی بینینی دونیات تاقی کردوەتەوە، ئێمە تەنها بە قازانج و جوانکردنی سیستمەکەی خۆمان، قوتابخانە و خەستەخانەمان داناوە، نەکەی تۆی پوسوپەخە، توخنی قوتابخانە و خەستەخانە تایبەتەکانی ئێمە بکەویت…هتد، بە کورتی ئەوان بە چینی بەناو ناوەڕاست دەڵێن، ئەوەندە لە خۆت بگەڕێ و ئەوەندە خۆت مەناسێرەوە، تا تەنها خزمەتکاری سیستم و تەماحەکانی ئێمە بیت، لەوەو دوا ستوپ.

ئەم دۆخەی ئێستا هەیە قەیرانی دارایی نییە، قەیرانی دارایی لە ژێر سایەی ئەم بەرپرسە تازە پیاکەتە و سەرمایەدارانە ئەزەلی و لەگەڵ تەمەنیاندا ئەبەدییە، ئەم دۆخە تەنها بازنەکی گەورەیە بە دوورکەوتنەوەی چینەکان، فەقیرکەوتنی هەژارەکان تا سنووری خۆکوشتن و لە برسا مردن، دەوڵەمەندبوونی سەرمایەداران تا سنووری بوون بە خاوەنی چەکە جیهانییەکان.

ئایا ناکرێت ڕاپەڕین وەك مێژوویەکی دزێو نیشان بدەین؟ ... کارا فاتیح

دەسەڵاتی کوردی هاوشێوەی هەر دەسەڵاتێکی ستەمگەر، کۆمەڵێك ئەفسانەی موقەدەسی هەیە کە لە سەری دەژی: خوێنی شەهید، جەنگ و ڕاپەڕین، بۆنەی دینی و نەتەوەیی و ڕێکخراوەیی و هتد، کە زوو زوو دەیانهێننەتەوە سەر شانۆی کۆمەڵایەتی و دەیانکاتە ماسکێك بۆ جوان نواندنی خۆی و درێژکردنەوەی تەمەنی، کاری جیدی و کاریگەر بە لێدان لە دەسەڵات، لێدانە لە موقەدەساتی، نەك نواندنی دڵسۆزیی فرەتر لە دەسەڵاتداران بۆ ئەو موقەدەساتە، تێگەیشتن لە هۆیەکەش زۆر ساکارە، چونکە ئەو ڕاپەڕین وەك دەلاقەیەك بۆ ڕزگاری پێناس دەکات و ئەوەمان بیر دەباتەوە، کە ئێستا لە چ کۆیلەیەتییەکدا دەژین، وەهمی ئەوەی ڕاپەڕین ڕۆژێکی پرشنگداری مێژوومانە، نایەوێت قەناعەت بەوە بهێنین، کە ئەمە ئێستا لە چ شەوەزەنگێکدا دەژین، ئەوانەی دەڵێن ڕاپەڕین خاڵی وەرچەرخان بوو، دەیانەوێن ڕێ لەوە بگرن، ئەم دۆخەی ئێستا وەرچەرخێت، ڕاپەڕین نە دەلاقەیەك بوو بۆ ڕزگاری و نە ڕۆژێکی پرشنگداری مێژوومانە و نە خاڵی وەرچەرخان، ڕاستە خەونێکی گەورەی جەماوەری بوو بۆ ئازادی، بەڵام هەر لە سەرەتای سەرەتاکانەوە ئەم خەونە جەماوەرییە لە گۆڕ نرا، ئەوەیش بەوەی تەنها سیمای کۆمەڵێك ستەمگەر گۆڕرا، نەك تەواوی سیستمەکە، ڕزگاری دوای ڕاپەڕین هەر بە زووی دەروازەکانی خۆشگوزەرانی لە سەر خەڵك داخست و تەنها دەرگای قاچاخ[illegible] و مەرگ و سەفەری بە خستنە سەر پشت، دونیای تازەی دوای ڕاپەڕین بە زوویی ئالوودەی ژن کوشتن بوو، سەرهەڵدانی ئیسلامیی توندڕەو، هەڵبژاردنی ت[illegible]هات و ساختە، هەڵتەکاندنی کشتوکاڵ، بە مێگەلکردنی خەڵك و چاولەدەستیی حیزب بە مووچە و ئیمتیاز، بە بێهاکردنی خوێندن و تاقەی گەنج و نەوەی نوێ، شەڕی ناوخۆ و بە میلیشیاکردنی کۆمەڵگا و هێنانی ئەم دەوڵەت و ئەو دەوڵەت و ئاوارەکردنی سەدان هەزار کەس لە دەست و دیارییەکانی سەردەمی دوای ڕاپەڕین بوون، کەچی دەسەڵات و خەڵکانی بێ ئاگا هێشتا سوورن لە سەر ئەوەی بڵێن ڕاپەڕین دەلاقەی ڕزگاری

بوو بە کورد.
کە هیچ خەونێکی خەڵك لە دوای ڕاپەڕین نەهاتبێتە دی، کە دونیای دوای ڕاپەڕین پڕبوو بێت لە وەحشیگەری و ژنکوشتن و دەرپەڕاندنی سەدان هەزار گەنج و هەڵتەکاندنی بنەمای ئابووری و شەڕ و ژیانی ناشایستە، لەم لایشەوە کۆمەڵێك مافیا و چەتە هەر لە سەرەتاکانەوە کەوتبێتنە تاڵانی و خۆدەوڵەمەندکردنی نائاسایی و گەیاندنی زوڵم و نادادپەروەری و بە ئاستی ترسناك و ئەجگار بەرز، ئیتر پێویستە سە لەوە نەکەینەوە بڵێین، کە ڕاپەڕین نەك هەر لە ڕێژە پیرۆزەکانی مێژوومان نییە، بەڵکو لە ڕێژە دزێوەکانە و تێیدا بە ناهۆشیاری لێشاوێك خوێنمان بە فیڕۆ دا بە لابردنی کۆمەڵێك ستەمگەر بە کۆمەڵێکی تر، کە بە هەموو ئامار و پێوانەیەك، ئەگەر زوڵم و نادادییەکانی ئەمانی دوای ڕاپەڕین زۆرتر نەبن لەوانەی پێش ڕاپەڕین، ئەوا کەمتر نیین، هەندە نەبێت ئەو حیزبی بەعس بوو، ئەو مافیای کوردی.
دەبێت ڕاپەڕین لە پیرۆزی بخرێت، بە ئەوەی دونیای دوای ڕاپەڕین هەندە درێژە نەکێشێت و ڕاپەڕینی تر ڕوو بدات، دەبێت بزانین ڕاپەڕین ڕێژەکی پرشنگدار نەبوو، بە ئەوەی هۆشیار بین لەوەی ئەمە لە چ شەوەزەنگێکدا دەژین، پێویستمان بە پرشنگی ڕاپەڕینی تر هەیە، لێدان لە دەسەڵاتی ستەمگەری ئێستا، بە دەستبردن بە کەڵەکەکانی دەبێت، کە یەك لەوان ڕاپەڕینە و تا ئێستا بەهۆیەوە شەرعیەتی بە خۆی دەدات و تەمەنی خۆی درێژ دەکاتەوە.